T.C

BİRUNİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE SINIF VE REHBER ÖĞRETMENLERİN YAŞADIKLARI GÜÇLÜKLERLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

ELVAN BARAN

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Atlas Ayşe BOGENÇ

Haziran, 2021

T.C

BİRUNİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE SINIF VE REHBER ÖĞRETMENLERİN YAŞADIKLARI GÜÇLÜKLERLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

ELVAN BARAN

DANIŞMAN

Prof. Dr. Tevhide KARGIN

Haziran, 2021

TEZ ONAY SAYFASI

BEYAN

Bu tezin bana ait olduğunu, tüm aşamalarında etik dışı davranışımın olmadığını, içinde yer alan bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, kullanmış olduğum bütün bilgilere kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin yürütülmesi ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

22/06/2021

Elvan BARAN

TEŞEKKÜR

Araştırmamı gerçekleştirebilecek bilgi, beceri ve tecrübe kazanmamı sağlayan, araştırmamın ve hayatımın her anında bana ışık tutan, desteğini esirgemeyen kıymetli tez danışmanım Dr. Atlas BOGENC'e minnet borçluyum.

Araştırma sürem boyunca desteğini ve değerli görüşlerini esirgemeyen bilgi ve tecrübesini benimle paylaşan kıymetli tez danışmanım Prof.Dr. Tevhide KARGIN'a ve Dr. Ayşe Tuba CEYHUN' a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın ve hayatımın her anında yanımda olan, ilgi ve fedakarlıklarını eksik etmeyen anne-babam Bediha-Ahmet BARAN'a, kardeşim Atakan BARAN'a, hayat yoldaşım nişanlım Onur KARALAR'a destek ve anlayışları için sonsuz teşekkürler.

Elvan BARAN

Haziran,2021

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK

ONAY SAYFASI

BEYAN IV

TEŞEKKÜR iv

İÇİNDEKİLER v

TABLOLAR LİSTESİ viii

Özet x

Abstract xii

1. GİRİŞ 1
1.1. Problem Durumu 1
1.2. Araştırmanın Amacı 2
1.3. Araştırmanın Önemi 3
1.4. Sınırlılıklar 5
1.5. Tanımlar 5

2. GENEL BİLGİLER 6
2.1. Kaynaştırma Eğitimi 6
2.2. Ülkemizde Kaynaştırma Eğitiminin Uygulanma Şekilleri 7
2.3. Kaynaştırma Eğitiminin Amaçları 8
2.4. Kaynaştırma Eğitiminin İlkeleri 9
2.5. Kaynaştırma Eğitiminin Tarihi Gelişimi 9
2.6. Kaynaştırma Eğitimini Başarıya Ulaştıran Unsurlar 12
2.6.1. Öğretmenler 12
2.6.2. Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler 14
2.6.3. Kaynaştırma Öğrencileri 15
2.6.4. Aileler 15
2.6.5. Okul İdaresi 16
2.6.6. Fiziksel Ortam 17
2.7. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) 17
2.8. Kaynaştırma Uygulamalarında Destek Eğitim Hizmetleri 19
2.8.1. Destek Eğitim Odası 19
2.8.2. Sınıf İçi Yardım 20
2.8.3. Özel Eğitim Danışmanlığı 21
2.9. Kaynaştırma Eğitiminde Rehber Öğretmen 21
2.10. Ulusal Alanyazın 23
2.11. Uluslararası Alanyazın 24

3. YÖNTEM 26
3.1. Araştırmanın Modeli 26
3.2. Çalışma Grubu 26
3.3. Verilerin Toplanması 29
3.4. Görüşmeler 29
3.5. Verilerin Analizi 31
3.5.1. Verilerin Dökümü 31
3.5.2. Verilere Sayfa Numarası Verilmesi 32
3.5.3. Kategorilerin ve Kodların Oluşturulması 32
3.5.4. Kodların ve Kategorilerin Dosyalanması 33
3.6. Temaların Oluşturulması 34
3.7. Geçerlilik ve Güvenirlik 34
3.7.1. İnanılırlık 34
3.7.2. Aktarılabilirlik 35
3.7.3. Güvenilebilirlik 35
3.7.4. Onaylanabilirlik 37

4. BULGULAR 38
4.1. Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Güçlükler 38
4.2. Rehber Öğretmen İle İşbirliğinde Yaşanılan Güçlükler 46

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 69
5.1. Sonuç ve Tartışma 69
5.2. Öneriler 79

6. KAYNAKÇA 81

7. EKLER 92

Ek-1. Etik Kurul Belgesi 92
Ek-2. Anket Araştırma İzin Belgesi 94
Ek-3. Gönüllü Olur Formu 96
Ek-4. Kişisel ve Mesleki Bilgi Formu 97
Ek-5. Rehber Öğretmen Görüşme Soruları 98
Ek-6. Sınıf Öğretmeni Görüşme Soruları 99

8. ÖZGEÇMİŞ 100

9. İNTİHAL RAPORU 101

SİMGE/SEMBOL VE KISALTMALAR LİSTESİ

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

RAM: Rehberlik ve Araştırma Merkezi

DYK: Destekleme ve Yetiştirme Kursu

BEP: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

OSB: Otizm Spektrum Bozukluğu

DEHB: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 Sınıf Öğretmenlerinin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Veriler 27
Tablo 2 Rehber Öğretmenlerinin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Veriler..... 28
Tablo 3 Kaynaştırma Öğrencilerinin Özelliklerin İlişkin Veriler 29
Tablo 4 Sınıf Öğretmenleri Görüşme Özellikleri..... 30
Tablo 5 Rehber Öğretmen Görüşme Özellikleri 31
Tablo 6 Sınıf Öğretmenlerinin BEP Hazırlama İle İlgili Görüşlerinin Dağılımları... 39
Tablo 7 Sınıf Öğretmenlerinin BEP Uygulamada Yaşadığı Güçlükler 40
Tablo 8 Akademik Becerilerin Öğretimin Yaşanan Güçlükler..... 42
Tablo 9 Materyal Kullanımında Yaşanan Güçlükler 43
Tablo 10 Öğrenciyi Değerlendirmede Yaşanan Güçlükler..... 45
Tablo 11 Rehber öğretmen ile İş Birliğinde Yaşanan Güçlükler..... 46
Tablo 12 Diğer Meslek Elemanlarıyla İş Birliğinde Güçlükler..... 47
Tablo 13 Sınıf öğretmenlerinin Okul Dışı Eğitimle İş Birliğinde Yaşanan Güçlükler 49
Tablo 14 Öğrenciler Arası Sosyal Uyumla İlgili Yaşanan Güçlükler..... 50
Tablo 15 Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Eğitiminde Okul İdaresi ile İş Birliğinde Yaşanan Güçlüklerle İlgili Görüşleri 52
Tablo 16 Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Aileleri ile İşbirliğinde Yaşanan Güçlüklerle İlgili Görüşleri 53
Tablo 17 Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfın Fiziki Ortamı İle İlgili Görüşleri..... 55
Tablo 18 Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlik Anlamında Yaşanan Güçlüklerle İlgili Görüşler..... 56
Tablo 19 Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlik Anlamında Yaşanan Güçlüklerle İlgili Görüşler..... 57
Tablo 20 Rehber Öğretmenlerin BEP Geliştirme Biriminde Yaşadığı Güçlükler..... 59
Tablo 21 Rehber Öğretmenlerin Destek Eğitim Odası ile İlgili Yaşadığı Güçlükler 60
Tablo 22 Rehber Öğretmenlerin Diğer Meslek Elemanlarıyla (Psikiyatrist, Dil Terapisti Vb.) İş Birliğinde Güçlükler 61
Tablo 23 Rehber Öğretmenlerin RAM ile İş Birliğinde Yaşadığı Güçlükler 62
Tablo 24 Rehber Öğretmenlerin Sınıf Öğretmeni İle İş Birliğinde Yaşadığı Güçlükler 63
Tablo 25 Rehber Öğretmenlerin Okul İdaresi ile İş Birliğinde Yaşadığı Güçlükler . 64
Tablo 26 Rehber Öğretmenlerin Aile ile İş Birliğinde Yaşadığı Güçlükler 65

Tablo 27 Rehber Öğretmenlerin Mesleki Yeterlik Alanında Yaşadığı Güçlükler..... 66
Tablo 28 Kaynaştırma Eğitiminde Yaşanılan Güçlüklere Öneriler 67

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE SINIF VE REHBER ÖĞRETMENLERİN YAŞADIKLARI GÜÇLÜKLERLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Elvan BARAN

Özet

Baran, E., (2021). Kaynaştırma Eğitiminde Sınıf ve Rehber Öğretmenlerin Yaşadıkları Güçlüklerle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Bu araştırmada İstanbul ilinde bulunan ilkokullarda görev yapan sınıf ve rehber öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yaşadıkları güçlüklere ilişkin görüş ve önerilerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması modelinin kullanıldığı çalışmada; sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan yedi sınıf öğretmeni ve okulunda kaynaştırma öğrencisi olan altı psikolojik danışman/rehber öğretmen ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen verilere içerik analizi uygulanarak, ana tema ve alt temalar oluşturulup bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçları; bazı sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programını (BEP) rehber öğretmenden yardım alarak hazırladıklarını, okul idaresinin kaynaştırma eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahibi olmadığını, sınıf mevcutları kalabalık olduğu için akademik beceri kazandırmada, kaynaştırma öğrencilerine yönelik uygun materyal bulmada ve uyarlamada zorlandıklarını göstermektedir.

Rehber öğretmenler; BEP geliştirme biriminin kâğıt üzerinde kaldığını, BEP ile ilgili tüm sorumlulukların kendilerine yüklendiğini, okul idaresinin kaynaştırmayla ilgili iş birliği sağlamadığını belirtmektedir.

Ayrıca hem Sınıf öğretmenleri hem de rehber öğretmenler; öğrencinin destek eğitim aldığı kurumlarla kurdukları iletişim ve iş birliğinin tek taraflı olduğunu, kendilerine öğrenciyle ilgili geri dönüş sağlanmadığını belirtmişlerdir.

Ailelerin çocuklarının yetersizlik durumunu kabullenememeleri ve kaynaştırma eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları da sınıf ve rehber öğretmenler için iş birliğini güçleştiren diğer bir bulgu olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın bulgularından yola çıkarak hem sınıf öğretmenleri hem rehber öğretmenler için kaynaştırma eğitimiyle ilgili lisans eğitiminde ve sonrasında hizmetçi eğitimlerin verilmesi, ailelere kaynaştırma eğitimiyle ilgili bilgilendirici seminerler düzenlenmesi, BEP geliştirme birimlerinde gerekli iş birliğinin sağlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma Eğitimi, Kaynaştırma Öğrencisi, Sınıf Öğretmeni, Rehber Öğretmen

AN İNVESTİGATİON ON THE OPİNİONS OF CLASS AND GUİDANCE TEACHERS ABOUT THE CHALLENGES İN MAİNSTREAM EDUCATİON

Elvan BARAN

Abstract

Baran, E., (2021). An İnvestigation On The Opinions Of Class And Guidance Teachers About The Challenges İn Mainstream Education, Master's Thesis, Biruni University, GraduateEducation Institute

In this study, it is aimed to determine the opinions and suggestions of the classroom teachers and guidance counselors working in primary schools in Istanbul regarding the difficulties they experience in inclusive education. In the study in which the case study model, which is one of the qualitative research methods, was used; Semi-structured interviews were conducted with seven classroom teachers who have inclusion students in their classroom and six guidance counselors who are inclusion students in their school. By applying content analysis to the data obtained from the interviews, the main themes and sub-themes were formed and the findings were reached. The results of the research show that some classroom teachers prepare the individualized education program (IEP) with the help of the guidance counselor, the school administration does not have enough information about inclusive education and they have difficulty in gaining academic skills, finding and adapting appropriate materials for mainstreaming students because the classrooms are crowded. Counselors state that the plans made by those involved in IEP development remain on paper, all responsibilities regarding IEP are assigned to them, and the school administration does not cooperate on inclusion. In addition, both the classroom teachers and the guidance counselors stated that the communication and cooperation they established with the institutions where the student received support education was one-sided and they did not receive any feedback about the student. The fact that families cannot accept their children's inadequacy and do not have sufficient knowledge about mainstream education is another finding that makes cooperation difficult for classroom and guidance counselors. Based on the findings of the research, it is recommended to provide in-service training for both primary school teachers and counselors during and after the

undergraduate education on mainstream education, to organize informative seminars for families about mainstream education, and to ensure the necessary cooperation among those involved in IEP development.

Keywords: Mainstream Education, mainstream student, Classroom Teacher, Psychological Counsellor

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Her birey içinde bulunduğu topluma uyum sağlayabilmek için sahip olduğu yetileri geliştirme ve sosyal, bilişsel alanlarda bilgi ve becerileri kazanmak için eğitime ihtiyaç duyar. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 42'de "*Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitim ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır" ifadesi yer almaktadır*. Anayasanın ilgili maddesinde belirtildiği üzere akranlarına göre fiziksel, zihinsel, sosyal olarak yetersizliğe sahip bu bireylerin de toplumla bütünleşmek ve kendi kendisine yetebilmek için bilişsel, fiziksel ve sosyal alanlarda eğitim alma gereksinimleri ve hakları vardır ve bu hak kanun ile güvence altına alınmıştır. Özel Eğitime ihtiyacı olan öğrenciler bu eğitimlerini yetersizlik ve ihtiyaçları doğrultusunda en az sınırlandırılmış ortamdan çok sınırlandırılmış ortama göre alabilmektedirler. Ülkemizde 1983 yıl itibariyle Özel Eğitimde Kaynaştırma uygulamaları 2916 sayılı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu" ile başlatılmış, 1997'de çıkarılan 573 sayılı "Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ve buna dayalı olarak 2000 yılında yürürlüğe giren "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği" ile yaygın olarak uygulanmaya başlanmıştır. (Yazıcıoğlu,2018)

Kaynaştırma, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini bütün kademelerde sürdürme esasına dayanan, destek hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır. Tanımda yer alan destek hizmetleri ise *"Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tıbbî ve eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda belirlenen eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine, okul ve uzman personele, araç-gereç, eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlama"* olarak yönetmelikte yer almaktadır (MEB, 2010). Destek hizmetler ile birey, akranlarıyla bir arada eğitim hakkını kullanabilme fırsatını yakalarken; aynı zamanda birtakım becerileri de kazanıp, toplumda yer edinerek sosyal kabulünü gerçekleştirir (Irmak, 2018; Francisco, Hartman, Wang, 2020). Ayrıca kaynaştırma eğitimi özel gereksinimli öğrencilere, toplum içinde yaşamaya hazırlıklı olacak nitelikte gerçek yaşam deneyimleri kazandırmakta ve diğer akranlarını gözlemleyerek yeni beceriler öğrenebilecekleri bir ortam sunmaktadır (Türkoğlu, 2007). Kaynaştırma uygulamasıyla hem normal gelişim sergileyen çocukların hem de özel gereksinimli

öğrencilerin birbirlerine karşı olumlu tutum geliştirdiğini, buna bağlı olarak özel gereksinimli çocukların benlik saygıları yükselmekte ve akademik beklentileri artmaktadır (Hemann, 2007; Metin, 2013)

Başarılı bir kaynaştırma uygulaması için; eğitim ortamının bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu etmenler arasında; öğretmen ve okul personelinin kaynaştırma yaklaşımını benimsemesi, etkili sınıf yönetimini kullanılması ve kaynaştırma sınıfını hazırlaması yer almaktadır (Kırcaali İftar, 1998). Bu bağlamda kaynaştırma sürecinde özel gereksinimli birey ve akranları arasında sosyal uyumun sağlanmasında, ailelerin sürece aktif olarak dahil olmasında sınıf ve rehber öğretmenlerinin rolü önemlidir. Bunun yanı sıra okul idaresinin kaynaştırma eğitiminin sağlıklı sürdürülmesinde en fazla iş birliği yapması gereken meslek elemanları sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerdir. Rehber öğretmen, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin ailesi, öğretmenleri ve diğer ilgililer ile iş birliğini sağlayıp özel eğitime ihtiyacı olan bireyin gelişimini destekleyecek bilgilendirmelerle koordinatör rolünü üstlenmelidir (Sucuoğlu, 2006). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde kaynaştırma sınıfında görev yapan öğretmenin görev ve sorumlulukları olarak; öğrencilerin sınıf tarafından sosyal kabulü için önlemler alması, öğrencilerin bireysel ve gelişim özelliklerini dikkate alarak değerlendirme yapması ve kaynaştırma öğrencisinin programını bireyselleştirerek uygulaması olarak ifade edilmektedir (MEB, 2000).

Öğretmenlerin, kaynaştırma eğitimine ilişkin görev ve sorumlulukları her ne kadar belli olsa da uygulamada güçlükler yaşamaktadırlar (Thawala, 2015; Goodrow; 2017). Kaynaştırma eğitimine uygun olmayan fiziksel ortam, sınıfların kalabalık olması, okul idaresinin bu süreçte öğretmeni yalnız bırakması ve ailelerin öğrenciyi kabul etmekte direnç göstermesi öğretmenlerin yaşadığı güçlüklerden bazılarıdır (Sadioğlu,2011; Kış,2013; Akalın,2015; Balo,2015). Bu nedenle sınıf ve rehber öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yaşadığı güçlükleri belirlemenin MEB'in kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili yapacağı çalışmalara ışık tutacağı ve alanyazına katkı sunacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, İstanbul'da yer alan ilköğretim okullarında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf ve rehber öğretmenlerinin, kaynaştırma eğitiminde yaşadıkları güçlüklere ilişkin görüşlerinin incelenmesidir.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

Sınıf öğretmenlerinin;

1. Kaynaştırma eğitiminde öğretim sırasında yaşadıkları güçlüklere ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Kaynaştırma eğitiminde okul rehber öğretmeniyle iş birliğine yönelik görüşleri nelerdir?
3. Destek eğitim hizmetleri ile ilgili görüşleri nelerdir?
4. Kaynaştırma eğitiminde görev yapan sınıf öğretmenlerinin, okul iş birliğinde yaşanılan güçlüklere yönelik görüşleri nelerdir?
5. Kaynaştırma eğitimi kapsamında görev yapan ilköğretim öğretmenlerinin aile işbirliğinde yaşadıkları güçlüklere ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Kaynaştırma eğitimi kapsamında görev yapan ilköğretim öğretmenlerinin BEP geliştirme biriminin işleyişinde yaşadıkları güçlükler nelerdir?

Rehber öğretmenlerin;

1. Kaynaştırma eğitiminde görev yapan rehber öğretmenin kaynaştırma öğrencisinin sınıf öğretmeni ile iş birliği konusunda yaşadığı güçlüklere ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Kaynaştırma eğitiminde görev yapan rehber öğretmenin öğrencinin ailesi ile iş birliğinde yaşadığı güçlükler nelerdir?
3. Kaynaştırma eğitiminde görev yapan rehber öğretmenin okul yönetimi ile iş birliğinde yaşadığı güçlükler nelerdir?
4. Kaynaştırma eğitiminde görev yapan rehber öğretmenin RAM ile iş birliğinde yaşanılan güçlüklere yönelik görüşleri nelerdir?
5. Kaynaştırma eğitimi kapsamında görev yapan rehber öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisinin destek aldığı diğer meslek elemanları ile (psikiyatr, psikolog, terapist vb.) iş birliğinde yaşadıkları güçlüklere ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Kaynaştırma eğitimi kapsamında görev yapan rehber öğretmenlerin BEP geliştirme biriminin işleyişinde yaşadıkları güçlükler nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması için okul idaresi, sınıf öğretmeni, kaynaştırma ve normal gelişim gösteren öğrencilerin aileleri ve kurum personelinin

işbirliği içinde olması ve kendi görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekmektedir (Diler,1998; Sart ve ark. 2004). Sınıf öğretmeninin özel gereksinimli öğrencinin tipik gelişim gösteren akranlarıyla kaynaştırılmasında önemli bir arabulucu rolü olduğu bilinmektedir (Gözün, Yıkmış, 2004). Rehber öğretmen ise kaynaştırma öğrencisinin kendisi, öğretmeni ve ailesiyle görüşmeleri yürüten, öğrenciyle ilgili gözlemlerde bulunan, gerektiğinde bireyi tanıma teknikleri ile öğrenci hakkında doğru bilgiler toplayarak kaynaştırma sürecinin koordinasyonunu sağlayan kişi olarak ifade edilmektedir (MEB,2015).

Kaynaştırma eğitiminin başarısında; öğretmenlerin kaynaştırmaya karşı tutumları, konu ile ilgili yeterlilikleri ve işbirliği için hazır bulunuşlukları vurgulanmaktadır. (Hobbs Westling,1998). Bu yeterlilikler; kaynaştırma eğitimiyle ilgili ilkeleri bilme, kaynaştırma eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikleri eğitim sürecinde kullanabilme, özel gereksinimli bireyler hakkında bilgi sahibi olabilme, BEP'i en iyi şekilde kullanabilme ve ölçme ve değerlendirmenin uygun şekilde kullanılmasıdır (Battal, 2007). Ancak yapılan bazı çalışmalar (Sucuoğlu (2004; Sarı ve Bozgeyikli,2013; Karaca,2018) kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı okullarda görevli yönetici ve öğretmenlerin yeterli mesleki bilgiye sahip olmadığını özellikle öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere yönelik öğretim yöntem ve teknikleriyle ilgili bilgi gereksinimlerinin olduğunu ancak bu konuyla ilgili verilen hizmet içi eğitimlerinin yetersiz olduğunu ortaya koymuştur.

Kaynaştırma sürecinde önemli rolü olan rehber ve sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları zorlukların ve ihtiyaçlarının belirlenmesi bu yönde yapılacak çalışmaların planlanmasında önemli görülmektedir. Diğer bilim alanlarında olduğu gibi kaynaştırma alanı ile ilgili yapılan bilimsel çalışmaların niteliğinin artmasında, belli aralıkla genel durumu ortaya koymaya yönelik yapılan meta-analiz, meta-sentez gibi çalışmaların önemi büyüktür. Analiz sonucunda araştırmalarda hangi değişkenlerin daha fazla ele alındığı, hangi tür araştırmaların artık doyuma ulaştığı yeteri kadar çalışıldığı ve hangi alanlarda çalışma eksikliklerinin olduğu kestirilebilir. Bu açıdan bakıldığında bu çalışmadan elde edilen sonuçların ileride yapılacak meta-analiz ve meta-sentez çalışmalarına veri sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaştırma eğitimi ile ilgili sınıf öğretmenleri ile yapılan pek çok çalışma olmasına karşın alan yazında rehber öğretmenlerle yapılan çalışma sayısının sınırlı olduğu görülmektedir. Kaynaştırma eğitiminde sınıf öğretmenleri ile işbirliği içinde

çalışan rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine karşı tutumlarının ve yaşadıkları sorunların saptanması verilecek hizmet içi eğitimlerde üzerinde durulacak konulara ışık tutarak alanyazına katkı sağlayacağı için önemli görülmektedir. Bu bağlamda planlanan araştırmada ilköğretim okullarında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf ve rehber öğretmenlerinin, kaynaştırma eğitiminde yaşadıkları güçlüklere ilişkin görüşlerin incelenmesi ile elde edilen bulguların uygulama açısından da önemli olacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma; 2020-2021 eğitim öğretim yılı bahar dönemi, İstanbul ilinde görev yapan sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan yedi sınıf öğretmeni ve altı psikolojik danışman/rehber öğretmenin görüşme sorularına verdiği cevaplar ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Kaynaştırma: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranları ile birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitimi ifade etmektedir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 18/01/2000 /Resmi Gazete: 23937).

Bütünleştirme: Sınıf öğretmeni ile işbirliği yapılarak uygun sınıf-içi destek hizmetlerin sağlanması yoluyla özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla birlikte genel eğitim sınıflarında tam zamanlı olarak eğitim almasını ifade eder (Gürgür,2008).

Kapsayıcı Eğitim: “Sorgulamaya dayalı, önyargısız öğrenme toplulukları oluşturmak, geliştirmek ve sürdürmek için köklü, demokratik sosyal adalet odaklı bir yaklaşıma dayalı politikaları ve uygulamaları geliştirmede tüm engelleri kaldırarak, kimlik farklılığına bakılmaksızın tüm üyelere güç veren, etkileşimli, onaylayıcı ve dinamik öğrenme topluluklarının geliştirilmesidir” (Gause, 2011).

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Kaynaştırma Eğitimi

Son yıllarda kaynaştırma (mainstreaming) kavramı yerine hem kavramsal hem de felsefi bakış açısı sunması bakımından bütünleştirme (inclusion/inclusive education) kavramı kullanılmaktadır. Bütünleştirme kavramının önemi her geçen gün artmakta ve ulaşılmaya çalışılan hedef olmakla birlikte uygulamadaki kullanımının daha çok kaynaştırmayı yansıtması açısından bu çalışmada kaynaştırma kavramı tercih edilmiştir.

Kaynaştırma; özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin genel eğitim sınıfında uygun düzenleme ve özel eğitim desteğiyle birlikte eğitim görmesidir (Bender et al.,1995). Sucuoğlu ve Kargın (2006) kaynaştırma eğitimini, farklı gelişim sergileyen, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini bütün kademelerde sürdürme esasına dayanan, destek hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamaları olarak tanımlamaktadır. Lindsay'e (2007) göre ise yetersizlikten etkilenmiş çocukların eğitim ve öğretim imkânlarını yükseltmek için geliştirilmiş önemli bir eğitim taslağıdır.

Alan yazında kaynaştırma ile yapılan tanımların ortak yönlerine bakıldığında kaynaştırma eğitimini betimleyen unsurlar arasında kaynaştırma öğrencisinin özel gereksinimli olmayan akranlarıyla birlikte aynı fiziksel ortamı paylaşması ve öğrencinin gereksinim duyduğu destek hizmetlerin sağlanması şeklinde tanımlanmaktadır. Bunula birlikte yetersizliği olan çocukların genel eğitim sınıflarında eğitim almaları, öğrenciler ve eğitimciler üzerindeki etkisi araştırılmaya ve tartışılmaya devam edilmektedir (Salend & Duhaney, 1999).

Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli öğrencilerin topluma uyumunu kolaylaştırıp sosyal, akademik ve birçok yönden öğrencileri gelişim alanında üst düzeye taşımayı amaçlamasının yanı sıra aileleri, normal gelişim gösteren bireyler ve bunların ailelerini, öğretmenleri ve hatta okuldaki yöneticileri de içine alan büyük bir kesimi etkilemektedir (Kuz, 2001).

Yetersizliği olan bireylerde sağlıklı ilişkiler kurmak ister. Bu istek toplumsal bütünlüğün de temelini oluşturmaktadır (Kargın, 2004; Lindsay, 2007;

Yazıcıoğlu, 2018). Erken dönemde başlayan kaynaştırma eğitimiyle bireyin yetersizliklerinin etkisi azaltılabilir (Eripek, 2012). Sosyal gelişimi olumlu yönde gelişir ve akranlarıyla etkileşim kurmayı öğrenebilir Böylece kendini toplumun bir parçası olarak hissetme ve olumlu benlik saygısı geliştirebilir. Kaynaştırma eğitiminin, özel gereksinimli bireylerdeki bahsi geçen olumlu etkilerine dair kanıtlar sunan ulusal ve uluslararası araştırmalar bulunmaktadır (Corbett, 2001; Mitchell, 2008; Zeybek, 2015). Bu araştırmalar, kaynaştırma eğitimi gören öğrencilerin sosyal becerilerinde ve akademik başarılarında artış olduğunu ortaya koymaktadır (Zigmond ve Cloo, 2009). Aynı zamanda kaynaştırma eğitimi yoluyla yetersizliğe sahip öğrencilerin kaynaştırma uygulamasında normal gelişim gösteren akranlarının olumlu davranışlarını model aldıklarını, daha çok öğrenme motivasyonuna sahip oldukları ve daha çok öz değerlendirme yaptıkları ifade edilmektedir (Mesibov and Shea (1996).

2.2. Ülkemizde Kaynaştırma Eğitiminin Uygulanma Şekilleri

Özel eğitim hizmetlerinde bireyin eğitsel değerlendirmesi ve tanılaması ile ilgili iş ve işlemler RAM'larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yapılmaktadır. Eğitsel değerlendirme ve tanılama uygun ortamda, bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılmakta ve eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitim ihtiyacı olduğu tespit edilen bireyler, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu düzenlenerek uygun eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine yönlendirilmektedir (MEB,2020). Bu eğitimin alınacağı ortamlar ise üç başlıkta sırlanmaktadır;

1. Tam Zamanlı Kaynaştırma
2. Yarı Zamanlı Kaynaştırma
3. Tersine Kaynaştırma.

Tam Zamanlı Kaynaştırma

Bu uygulamada özel gereksinimli öğrenciler, akranlarıyla birlikte okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim kademelerinde ve yaygın eğitim kurumlarında aynı sınıfta eğitim görmekte ve öğrencinin kaynaştırılması için, destek eğitim hizmetleri sağlanarak özel araç-gereç ve materyallerle eğitimleri sağlanmaktadır. Kaynaştırma uygulaması yapan okullarda sınıf mevcutları okul öncesi kademesinde 14, ilköğretim kademesinde 30 öğrenciyi geçmemesi ve kaynaştırma öğrencilerinin sınıflara eşit sayıda dağıtılması kararlaştırılmıştır (MEB,2010).

Aynı zamanda 2018-2019 eğitim öğretim yılında kaynaştırma eğitimi alan öğrenci sayısı okul öncesi kademesi dışında tüm kademelerde önceki yıllara göre artış göstermiştir. Okul öncesinde ise 2017-2018 eğitim öğretim yılına oranla özel eğitimden faydalanan öğrenci sayısı yüzde 51,6 artış göstermiştir (Eğitimde Reform Girişimi, 2019).

Yarı Zamanlı Kaynaştırma

Bu uygulamada özel gereksinimli öğrencinin kaydı özel eğitim sınıfındadır bunun yanında bazı derslere yetersizliği olmayan akranları ile birlikte aynı sınıfta ya da ders dışı bazı etkinliklere birlikte katılmaları sağlanmaktadır (MEB, 2006). Özel eğitim öğrencisi başarılı olabileceği derslere ya da etkinliklere genel eğitim sınıflarında akranlarıyla birlikte katılmaktadır (MEB,2010).

Tersine Kaynaştırma

Bu uygulamada herhangi bir yetersizliği olmayan bireylerin kendi istekleriyle özellikle okul öncesi eğitimde, çevrelerinde yer alan kaynaştırma uygulaması yapan özel eğitim okullarında açılacak sınıflara kayıt yaptırabilirler (Gürkan, 2010). Bu uygulama için en fazla tercih edilen ortam okul öncesi kurumlarıdır. Bu tür sınıflarda sınıf mevcutları özel eğitimde beşi özel gereksinimli olmak üzere en fazla 14 öğrenci ile sınırlandırılmıştır. İlkokul, ortaokul ve ortaöğretimde ise beşi özel eğitime ihtiyacı olan 20 öğrenci, yaygın eğitimde ise 10 öğrenciyle sınırlandırılmıştır (MEB, 2006,). Ülkemizde tersine kaynaştırma uygulaması az sayıda bulunmaktadır.

2.3. Kaynaştırma Eğitiminin Amaçları

1950'li ve 1960'lı yıllarda ırk ayrımına tepki olarak ortaya çıkan çalışmaların ardından özel gereksinimli çocukların velileri ve sivil toplum örgütlerinin açtığı davalarla her çocuğa eşit eğitim fırsatı sunma görüşünden doğan kaynaştırma eğitimi; farklı gelişim gösteren öğrencilerin tipik gelişim gösteren öğrencilerle birlikte aynı ortamda eğitim alarak gelişmesini amaçlanmıştır. Darıca (1992) kaynaştırma eğitiminin amaçlarını şu şekilde sıralamıştır:

1. Farklı gelişim gösteren birey ile tipik gelişim gösteren bireylerin etkileşim halinde bulunarak, bu etkileşim sürecinden yararlanmalarına olanak sağlamak,
2. İletişim kurabilecekleri ortam hazırlamak,
3. Farklı gelişim gösteren çocuklarda olumlu kişilik gelişimine yardımcı olmak,

4. Farklı gelişim gösteren çocukların kişiliklerini ve sosyal yönden gelişimlerini destekleyerek, toplum içerisinde kendine yetebilen ve üretici bireyler olarak yaşamlarını kolaylaştırmak olarak tanımlamıştır.

2.4. Kaynaştırma Eğitiminin İlkeleri

Kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması, süreçte yeri olan paydaşların sınıf ve branş öğretmeni, aile, okul yönetimi ve öğrenciye destek hizmet sunan diğer personelin üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmelerine bağlıdır. Kaynaştırma eğitiminde, Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (1997) tarafından sürecin başarıyla sonuçlanması için ilkeler şu şekilde belirtilmiştir:

a) Özel eğitim gerektiren her bireyin akranları ile birlikte aynı kurumda eğitim görme hakkı vardır.

b) Hizmetler bireylerin yetersizliklerine göre değil, bireylerin eğitim gereksinimlerine göre plânlanır.

c) Hizmetler okul merkezli olur.

d) Karar verme süreci aile-okul-eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi dayanışmasına dayalı olarak gerçekleşir.

e) Bütün bireyler öğrenebilir ve öğretilebilir.

f) Kaynaştırma, bir program dâhilinde verilen bir özel eğitim uygulamasıdır.

2.5. Kaynaştırma Eğitiminin Tarihi Gelişimi

Kaynaştırma eğitimi, 1960'lı yılların başlarında tüm çocuklara eşit eğitim fırsatı sunulması gerektiği düşüncesiyle ortaya çıkmıştır. 1970'lerden itibaren ise birçok ülkenin yasalarında yer almıştır.

1975 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nde yürürlüğe giren Bütün Yetersizliği Olan Çocukların Eğitim Kanunu (Education of All Handicapped Children Act, PL 94-142) ile yetersizliği olan çocukların kendilerine uygun eğitsel hizmetlerden yararlanması amaçlanmıştır (Batu, 2000). ABD'de eğitim, belirtilen P.L. 94-142 bu yasa ile yerel yönetimlere bağlanarak 0- 21 yaş arasındaki bütün dezavantajlı bireylere, yetersizliklerinin derecesine bakılmaksızın ücretsiz ve uygun eğitim sağlamakla görevlendirilmiştir. Bu yasanın maddeleri şu şekildedir:

PL 94-142: Tüm Engelli Çocukların Eğitimi Yasası

1. Engelli bireyler ihtiyaçlarına uygun bireyselleştirilmiş programları olmalıdır.

2. Engelli bireyler için en az kısıtlayıcı ortamlarda tipik gelişim gösteren akranlarıyla eğitim görmelidir.

3. Engelli bireyler ve ailelerinin test etme, gizlilik süreçleriyle ilgili hakları saklıdır.

4. Tüm engelli bireyleri doğaları gereği, özgür eğitim-öğretim ortamı sağlanmalıdır. Bu bireylere yönelik dikkatli eğitim planı tasarlanmalıdır.

ABD'de 1990 senesinde yayınlanan Özürlülerin Eğitim Yasası (IDEA PL 101-476) 1995'te yasa güncellenerek ismi değişmiş ve yasa 1997' de (P.L.105-17) son halini almıştır. 1997'de revize edilen yasanın ilkeleri aşağıda sıralanmıştır.

1. Bireyselleştirilmiş eğitim programından hem özel eğitim hem genel eğitim öğretmenleri sorumlu tutulmuş, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının genel eğitim programlarıyla paralel bir şekilde gözden geçirilmesi,

2. 3-9 yaş arası gelişimsel olarak geciken çocuklara devlet eliyle erken müdahale yapılması,

3. Bireysel olarak alternatif değerlendirilmelerin yapılması, kararlaştırılmıştır (Lewis ve Doorlag, 1999).

Kaynaştırma eğitiminin tarihsel temellerinin atılmasında yalnız ABD'nin değil 1971'de İtalya, 1974'te İngiltere, 1975'te Fransa'da, 1976'da Norveç'te yasalarla yürürlüğe girerek özel gereksinimli öğrencilerin de akranlarıyla beraber eğitim almasına olanak sağlamıştır (OECD, 1995).

Türkiye'de Kaynaştırma Eğitimi

Ülkemizde kaynaştırma uygulaması ilk kez 1983 yılında çıkarılan 2916 sayılı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu" ile 1997 yılında çıkarılan 573 sayılı "Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" takip etmiş ve 2000 yılında yürürlüğe giren "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği" ile kaynaştırma uygulamalarının nasıl yürütülmesi gerektiği yasal olarak belirlenmiştir (MEB, 2010).

1988'de yayımlanan "Özel gereksinimli çocukların normal sınıflarda kaynaştırılması" konulu genelgede ise kaynaştırma, uluslararası alanyazındaki tanımına uygun şekilde ele alınmıştır (Uysal, 2003).

1990'da düzenlenen XIII. Millî Eğitim Şura kararları doğrultusunda da 1991'de 1. Özel Eğitim Konseyi toplanarak kaynaştırma programlarının yaygınlaştırılması, bu programlara alınan engelli öğrencilerin eğitiminin bireysel olarak planlanması, bu eğitimin alanında uzman kişiler tarafından verilmesi ve izlenmesine ilişkin bir karar alınmıştır. 1992 yılında da Zihin Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği'nde ilkokullarda yapılacak özel eğitim uygulamaları ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılmıştır (Uysal, 2003).

1950- 1992 yılları arasında 75 özel eğitim okulu açılmış, 1992-1995 yılları arasında 75 okul daha açılarak toplam sayı 150'ye ulaşmıştır. Özel eğitim okullarının sayısında ortaya çıkan bu artışa karşın 1992-1993 eğitim-öğretim yılında, kaynaştırma eğitimini yaygınlaştırmak ve iyileştirmek amacıyla 12 pilot ilde okul öncesi, ilk ve ortaöğretim düzeylerinde 88 pilot okul belirlenmiş, bu okullardaki tüm öğretmenlerin, öğrencilerin ve öğrenci velilerinin kaynaştırma eğitimine alınmasına karar verilmiştir (Sucuoğlu ve Kargın, 2010).

573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye dayanarak hazırlanan 2000 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde kaynaştırmayla ilgili ayrıntılı bilgiye yer verilmiştir. İlgili yönetmeliğin 67. Maddesinde yer alan kaynaştırma "Özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranlarıyla beraber eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okul öncesi, 99 ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan, destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı uygulamalardır" şeklinde tanımlanmıştır (MEB,2000).

2 Eylül 2008 yılında yayımlanan 2008/60 sayılı Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi'nde kaynaştırma uygulamaları kapsamında özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler; kaynaştırma yoluyla eğitimlerini, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte aynı sınıfta tam zamanlı sürdürebilecekleri gibi özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak da sürdürebilirler. Yarı zamanlı kaynaştırma uygulamaları, "Öğrencilerin bazı derslere yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta ya da ders dışı etkinliklere birlikte katılmaları yoluyla yapılmaktadır" ifadeleri yer almıştır. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 19 Eylül 2017 tarihinde yayımlanan 2017/28 sayılı genelge ile, 2 Eylül 2008 tarihli ve 2008/60 sayılı "Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları" konulu genelge yürürlükten kaldırılmıştır. 19 Eylül 2017 tarihinde

yayımlanan 2017/28 sayılı "Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları" konulu genelgede, kaynaştırma kavramı ile birlikte "bütünleştirme" kavramının kullanıldığı dikkat çekmektedir (MEB 2017; Yazıcıoğlu,2018).

İlgili kanun ve genelgelerle özel gereksinimli bireylerin kaynaştırma eğitimiyle akranlarıyla birlikte eğitim öğretim almaları konusunda da yıllar içerisinde reformlar yapılmıştır.

2.6. Kaynaştırma Eğitimini Başarıya Ulaştıran Unsurlar

Kaynaştırma eğitimi yalnızca özel gereksinimli öğrencinin genel eğitim sınıfına yerleşmesi değildir. Bazı düzenlemelerin yapılması, başarılı bir kaynaştırma eğitimi için temel ölçütlerin karşılanması gerekmektedir (Kargın, 2004). Başarıya ulaştıracak unsurlar ise öğretmenler, normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencileri, aileler, okul idaresi, fiziksel ortam ve bireyselleştirilmiş eğitim programlarıdır (Batu 2000; Kırcaali-İftar 1998).

2.6.1. Öğretmenler

Kaynaştırma uygulamalarının başarılı olmasını etkileyen en önemli faktör öğretmenlerdir (Batu,2000). Kaynaştırma eğitimi sunan öğretmenler; değerlendirme ve program geliştirme çalışmalarında ekip içerisinde yer almak ve kaynaştırma öğrencisinin yararlanacağı şekilde öneriler geliştirip uygulamak, kaynaştırma öğrencisinin ailesine danışmanlık yapmak ve iş birliği sağlamak, öğrencinin eğitimini bireyselleştirmek, sınıfta yer alan tüm öğrencilere eşit eğitsel fırsatlar sunma gibi görevleri üstlenmek durumunda kalmaktadırlar (Batu,2000; Smith,1995).

Kaynaştırma eğitiminde sağlanan iş birliğinde sınıf öğretmenleri, özel eğitim öğretmenlerinin dışında okul içinde eğitimden sorumlu olan branş öğretmenleri, psikologlar, rehber öğretmenleri ve konuşma–dil terapistleri gibi ilgili hizmet uzmanlarının da yer aldığı belirtilmektedir (Friend ve Cook, 2006; Gable ve Manning, 1999; Swanson, 2000). Bu uzmanların iş birliği içinde çalışması gerekmektedir (Gümüşkaya, 2018). İş birliğinin sağlanması için ise;

- İşbirliğinin gönüllü olması,
- İşbirliğini gerçekleştiren kişiler arasında eşitliğin olması
- İşbirliğinin ortak amaçlara yönelik olması
- İşbirliğinde katılım ve karar verme sürecinde sorumluluğun paylaşılması

• İşbirliği içinde olan bireylerin kaynaklarını paylaşması gerekmektedir (Friend and Cook, 2000).

İş birliğinin yeterli düzeyde sağlanması kaynaştırma eğitiminde başarıyı arttıracaktır. Örneğin sınıf öğretmeni ve dil konuşma terapistinin sağlayacağı iş birliğiyle dil konuşma terapisti sınıf öğretmenine etkinlik önerilerinde bulunabilir böylelikle öğrenci daha hızlı gelişim gösterebilir. Fakat günümüzde böyle bir iş birliğinin sağlanması için gerekli rollerin devlet tarafından belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir (Gümüşkaya, 2018). Sağlanacak bu iş birliği sayesinde tipik gelişim gösteren ve özel gereksinimli çocukların aralarındaki ilişkiyi artırabileceği ve uygun programları bireysel olarak düzenleyebilmelerine katkı sağlayacağı belirtilmektedir (Demir ve Açar, 2010).Özel gereksinimli bireyin eğitsel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bireye uygun olarak hazırlanan yazılı bir doküman olan bireyselleştirilmiş Eğitim Programı BEP'in amacı, özel gereksinimli çocuğun eğitim ortamlarından ve destek hizmetlerden üst düzeyde yararlanmasını sağlamaktır (Ersan ve Ata, 2016; Yüksel ve ark. 2020).

BEP'in hazırlanmasında ve değerlendirmesinde sorulu olan sınıf öğretmeninin, sınıfın fiziksel çevresini, program ve öğretim yöntemlerini farklı gereksinimlere göre uyarlama ve etkili sınıf yönetimi tekniklerini kullanma açısından gerekli bilgi ve becerilere sahip olması gerekmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006). 2006 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 23. maddesinin i bendinde "Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin yetersizlik türü, eğitim performansı ve ihtiyacına göre; araç-gereç, eğitim materyalleri, öğretim yöntem ve teknikleri ile ölçme ve değerlendirmede gerekli tedbirler alınarak düzenlemeler yapılır." ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla kaynaştırma eğitiminde sınıf öğretmeninin ve okul idaresinin öğretimsel uyarlamaları uygun hale getirmesi beklenmektedir.

Öğretmenlerin bu görevleri başarıyla yerine getirmeleri için gerekli bilgi ve beceriye sahip olmanın yanında olumlu bir tutum içinde olmaları gerekir. Link (1991) sınıf öğretmeninin kaynaştırma eğitimine ve öğrencisine olumlu tutum sergilemesinin diğer öğrencilerinde tutum ve davranışlarını etkileyeceğini belirtmiştir. Ayrıca öğretmenin kaynaştırma eğitimine karşı beslemiş olduğu olumlu tutum hem kaynaştırma eğitiminin niteliğini arttıracak ve öğrencinin kaynaştırma eğitiminden fayda sağlama durumunu arttıracak hem de öğrencinin kaynaştırma eğitiminden en üst düzeyde faydalanmasını sağlayacaktır (Ünal, Saban, 2014). Yapılan bazı çalışmalar

(Gözün ve Yıkmış, 2004; Türkoğlu, 2007; Yekeler, 2005; Irmak, 2009; Kara, 2016; Erdoğan, 2017; Özcan, 2020; Çınar, 2020) öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının yaşamış oldukları deneyimlerden etkilendiğini kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilgilendirildiklerinde olumlu tutum ve davranışlarının arttığını göstermektedir. Bu durumda okul idaresinin öğretmeni bilgilendirmesinin yanı sıra verilecek olan hizmet içi eğitimlerin kalitesi de oldukça önemli olduğu bilinmektedir.

2.6.2. Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler

Kaynaştırma eğitiminde sınıf öğretmeninin kaynaştırma öğrencisine tutum ve yaklaşımı normal gelişim gösteren öğrencilerin tutumunu da etkilemektedir. Kaynaştırma öğrencisi sınıfa gelmeden önce diğer öğrencilere yetersizlik durumuyla ilgili bilgi verilmelidir. Öğrencinin yetersizliğinden kaynaklanan fiziksel görünümünde bir farklılık varsa bu durumun nedeni öğrencilere açıklanmalıdır. Bu bağlamda normal gelişim gösteren öğrencilere yapılan ön bilgilendirme özel gereksinimli öğrencinin sınıfa sosyal kabulünü kolaylaştıracaktır (Kargın,2004)

Turhan (2007)'ın yaptığı bir çalışmada normal gelişim gösteren öğrenciler kaynaştırma öğrencilerinin dersin akışını bozduğunu, dikkatlerinin dağıldığını, ayrı sınıf veya okullarda eğitim almalarının daha uygun olacağını belirtmişlerdir. Bu bulgu, kaynaştırma eğitimine başlamadan önce diğer öğrencileri hazırlamanın ve olumlu tutum geliştirmelerinin önemini göstermektedir.

Sınıftaki diğer çocukları genel anlamda kaynaştırma eğitimine hazırlamak için çocuklara yetersizliğin kaynaştırma öğrencisinin hayatını nasıl etkilediğini anlatırken farklı sınıf içi etkinlikler kullanılabilir (Özdemir,2018). Empati kurmalarını sağlamak amacıyla kendilerini özel gereksinimli bireylerin yerine koyarak canlandırma çalışmaları yaptırabilirler (Batu,2000). Farklı yetersizlikler hakkında çocuklara videolar izlettirmek, sınıfa yetersizlikten etkilenmiş bireyleri konuşmacı olarak davet etmek, sınıfın duvarlarına yetersizlikten etkilenmiş bireylerin resimlerini asmak ya da çocuklara farklı yetersizlik grupları hakkında bilgi vermekte yapılacak etkinlikler arasındadır (Özdemir,2018). Normal gelişim gösteren öğrencilere yetersizlikten etkilenmiş ve yaşamında başarıya ulaşmış kişiler hakkında ödevler verilmesi de bu konuda ki farkındalıklarını arttırabilir (Wood, 2001). Sınıf öğretmenin yapacağı bu çalışmalar dışında yine okul rehber öğretmeninin rehberlik saatinde kaynaştırma eğitimine ve empatik beceriye yönelik yapacağı çalışmalar öğrenciler arası sosyal uyumu kolaylaştıracaktır. Normal gelişim gösteren öğrenci ile kaynaştırma öğrencisi

arasında sağlanacak bu uyum için öğretmenlere önemli görevler düştüğü görülmektedir. Öğrenciler arası sağlanan sosyal uyum sayesinde öğrenmelerin büyük bir bölümünü de oluşturan öğrenci-öğrenci etkileşimi kolaylaşacaktır (Batu,2000; Staınback and Staınback,1984).

2.6.3. Kaynaştırma Öğrencileri

Demokratik ve insancıl bir yaklaşımın sonucu olan kaynaştırma eğitimine öğrenciyi hazırlamak uyumu için oldukça önemlidir (Dikici ve Deretarla, 2008). Eğitim göreceği sınıf ve sınıf kurallarının öğrenciye anlatılması bazı etkinliklerin sunulması, bu etkinliklere daha önceden bilgilendirilmiş olan diğer öğrencilerin de katılması okul ve aile iş birliğinin sağlanması kaynaştırma–eğitimini başarıya ulaştıracak önemli adımlardır (Gürgür, 2015). Wood (2001) kaynaştırma eğitimine öğrenciye hazırlarken bazı kuralların öğretilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu kurallardan bazıları; sınıfa nasıl girileceği ve ne zaman ayrılınacağı, kişisel eşyaların nereye konulacağı, derste ne zaman konuşabileceği şeklindedir.

Salend (1984) kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması için kaynaştırma öğrencisiyle daha sonra yapılacak çalışmaların da önemli olduğunu, kaynaştırma öğrencisinin gelişiminin düzenli aralıklar ile izlenip değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

2.6.4. Aileler

Bir çocuk dünyaya geldiği andan itibaren onunla en yakından bağ kuran ve ihtiyaçlarını karşılayan şüphesiz ailesidir. Çocuğun yaşam dönemlerinde büyük bir yer kaplayan eğitim-öğretim sürecine de yine aile eşlik etmekte ve destek olmaktadır. Toplumda kaynaştırma eğitiminin yaygın olduğu düşünüldüğünde burada sadece kaynaştırma öğrenci ailelerinin değil tipik gelişim gösteren ailelerinde kaynaştırmaya ilişkin görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Aykara (2011) tipik gelişim gösteren öğrenci ailelerinin engellilik hakkında bilgi sahibi olmadıklarından kaynaştırma öğrencisinin sınıfa kabul edilmesini istemediklerini, bu yönde okul yönetimine baskı yaptıklarını belirtmiştir. Yapılan bir başka çalışmada ise (Boer, Pijl, Minnaert, 2010) ailelerin kaynaştırma eğitimine daha olumlu baktığı görülmektedir. Bu aileler çocuklarının insanlardaki farklılıkları kabul etmesi ve başkalarına karşı duyarlı olması gibi konularda kaynaştırma eğitiminin yararlı olabileceğini düşünmektedir. Tipik gelişim gösteren öğrencilerin ailelerinin olumlu tutuma sahip olması öğrencilerin de olumlu tutum sergilemesini etkilemektedir (Dikici, Deretarla 2008).

Bilgi eksikliğinden kaynaklanan olumsuz aile tutumlarını değiştirecek ve ailelerle iş birliğini sağlayacak en önemli kişi öğretmenlerdir. Bunu sağlayabilmek için de sınıf öğretmeni tarafından öğrencilerin ailelerine eğitim öğretim başlamadan önce ve sonrasında toplantılar düzenlenerek sınıf durumu hakkında bilgi verilmelidir (Dikici, Deretarla 2008).

Kaynaştırma öğrencilerinin aileleriyle sağlanan iş birliği de oldukça önemlidir. Gottlieb ve Leyser (1996) kaynaştırma öğrencilerinin ailelerinin desteği olmadan kaynaştırma uygulamasının başarılı olmasının mümkün olmadığını belirtir.

Bazı aileler çocuklarının kaynaştırma eğitimi sayesinde sosyalleştiklerini, öz saygılarının arttığını ifade ederek olumlu bir tutum sergilerken (Gibb ve Young, 1997) bazıları çocuklarının duygusal gelişimi, eğitim kalitesi ve normal okullardaki mevcut hizmetlerin yetersiz olabileceği ile ilgili kaygılarının olduğunu bu nedenle kaynaştırma eğitiminin iyi bir seçenek olmadığını belirtmektedir (Green ve Shine,1995; Boer, Pijl, Minnaert, 2010). Her iki durumda da kaynaştırma öğrencisinin ailesine kaynaştırmayla ilgili sürekli bilgi vermek, zaman zaman oluşan kaygı ve tedirginliklerini azaltmak (Gümüşkaya, 2018), çocuklarının okulda kazandıkları becerileri evde destekleyerek eğitimde ev-okul paralelliğini sağlanmak önemlidir. Normal gelişim gösteren çocukların velileri ise özel gereksinimli öğrencinin sınıfta kabulünün ve akran desteğinin sağlanması için çocuklarına model olmalıdır (Kargın, 2004).

2.6.5. Okul İdaresi

Öğrenci ve velilerin eğitim sürecine başlamadan önce ilk tanışmaları okul idaresiyle gerçekleşir. Kaynaştırma eğitimine ilişkisin olumlu bakış açısı ve olumlu bir kurum kültürünün olması kaynaştırma eğitiminden sağlanan verim ve başarıyı arttıracaktır. Okul müdürünün görev ve sorumlulukları Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018) 49. maddesinde belirtilmiştir. Bu görev ve sorumluluklar özel eğitim hizmetlerinin sunulmasında ve bu hizmetlerin yürütülmesi için gerekli kurul ve birimlerin oluşturulmasının yanı sıra okulda öğretmenlerle iş birliği sağlanması olarak özetlenebilir. Bu hizmetler sunulurken okul idaresinin kaynaştırma eğitiminin gerekliliğine inanması uygulama sürecini kolaylaştıracaktır. Başta okul müdürü olmak üzere tüm okul çalışanları, özel gereksinimli öğrenciye karşı kabul edici ve olumlu tutum sergilemelidir. Öğrencinin okula kaydının alınmasından itibaren müdür, müdür yardımcısı, rehber öğretmen ve diğer öğretmenler bir kaynaştırma politikası uygulayarak iş birliği sağlamalıdır (Kargın,2004). Ayrıca okul idaresi kaynaştırma

özel eğitime gereksinim uyan öğrenciler için sınıf içi ve okul içerisinde gerekli fiziksel düzenlemeler yapılmasını sağlamalı ve önlemler almalıdır.

2.6.6. Fiziksel Ortam

Sınıf ortamının kaynaştırma öğrencisinin gereksinimleri düşünülerek düzenlenmesi öğrencinin başarını etkilemektedir. Kaynaştırma öğrencisinin yetersizliğinin olduğu gruba bağlı olarak sınıfın fiziksel ortamında; sınıfın ısısı, ışık miktarı, rengi, büyüklüğü, gürültü düzeyi, ulaşılabilirliği, uyaran miktarı ve öğretim araç gereçlerinin yerleştirilmesi ve oturma düzeni gibi fiziksel düzenlemelere gidilmelidir (Kargın, Güldenoğlu, Şahin, 2010).

Sınıf mevcudu da kaynaştırma eğitimini etkilemektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (2018) kaynaştırma yoluyla eğitim yapılan okullarda özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin gelişim özellikleri dikkate alınarak eşit sayıda ve her şubede iki öğrenciyi geçmeyecek şekilde olması gerektiği belirlenmiştir. Sınıf mevcutlarının beşi özel eğitim ihtiyacı olan birey olmak üzere okul öncesi eğitimde en fazla on dört, diğer kademelerde on beş olacak şekilde oluşturulur. Başarılı bir kaynaştırma eğitimi için sınıftaki öğrenci sayısı en fazla yirmi beş olmalıdır.

Sınıf ortamında yer alan eşyaların kaynaştırma öğrencisinin engeline uygun olması da önemlidir. Dolap ve sıralar öğrenciler boy ve ebatlarına uygun olması ve sabitlenmiş olması gereklidir. Öğrencinin sınıfta rahat hareket etmesini sağlamak için sıraları yeniden düzenlemek, tahtanın yüksekliğini öğrencinin erişebileceği şekilde ayarlamak gibi fiziksel uyarlamalar öğrencinin ihtiyacına göre yapılmalıdır (Firend ve Bursuck, 2002; Akt., Sucuoğlu ve Kargın, 2006). U düzeni ya da küme düzeni oturma planı kaynaştırma eğitimi için uygundur (Batu,2016).

2.7. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018) bireyselleştirilmiş eğitim programını özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan program şeklinde tanımlamıştır. 573 sayılı KHK'nin 4.maddesinin (f) bendi gereği bu programın hazırlanıp uygulanması zorunlu hale getirilmiştir.

MEB (2006) yönetmeliğinde BEP'in oluşturulması için okullarda BEP geliştirme birimlerinin kurulması gerektiğini belirtmiştir. BEP geliştirme birimi okul

müdürü ve ya müdür yardımcısının başkanlığında; sınıf öğretmeni, branş öğretmeni, rehber öğretmen, gezerek özel eğitim görevi verilen öğretmen, öğrenci velisi ve öğrenciden oluşmaktadır. Bu birimin görev ve sorumlulukları; BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirilmesi, eğitimde etkililiği sağlamak için araç-gereç geliştirilmesi, eğitim ortamlarının düzenlenmesi için okul idaresine rehberlik ederek önerilerde bulunulması ve PDR yürütme komisyonuyla iş birliği sağlanması şeklinde özetlenebilir (MEB,2010).

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) içerisinde öğrencinin var olan performans düzeyine (neleri yaptığı ve yapabileceği) yer verir. Öğrencinin performans düzeyini belirleme, öğrenci için oluşturulacak uzun ve kısa dönemli amaçların temelini oluşturacağı için son derece önemlidir. Öğrencinin performans düzeyi; ölçülebilir, gözlenebilir şekilde ifade edilmelidir (Kargın,2007). Performans yazımında dikkat edilmesi gereken diğer bir nokta ise öğrencinin yalnızca yapamadıklarına değil, öğrencinin güçlü yanları da ele alınarak daha objektif bir bakış sunulmalıdır (Erbaş,2003; Spinelli, 2002).

BEP kısa dönemli ve uzun dönemli hedeflerden oluşmaktadır. Uzun dönemli hedefler öğrenciye, bir öğretim yılı içerisinde kazandırılması beklenen davranışların listesi iken kısa dönemli hedefler ise uzun dönemli hedeflere ulaşmak için arada yer alan basamakları ifade etmektedir.

Eğitim öğretim sürecinde yer alan basamaklardan biri de şüphesiz değerlendirmedir. Hazırlanan ve uygulanan bu plan, BEP geliştirme ekibi tarafından yılda en az iki kez değerlendirilmektedir. BEP'in değerlendirilmesindeki amaç, uygulanan planla birlikte öğrencinin gelişim gösterip göstermediğini belirlemek ayrıca BEP'i geliştirme ve uygulama, zamanı kullanma, hizmetlerin planlandığı şekilde zamanlanması ve sağlanmasında yeterli olup olmadığının belirlenmesidir (Kargın,2007).

Alan yazın incelendiğinde yukarıda yer alan ilgili yönetmeliklere rağmen BEP hazırlamada ve uygulamada sorunlar yaşandığı görülmektedir (Yorulmaz,2015; Pamuk, 2016; Evyapan, 2020). Can (2015)'ın yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerin BEP geliştirilmesinde ve uygulanmasındaki en büyük sorunun yasal düzenlemenin eksik olması, okullarda BEP biriminin oluşturulamaması ve BEP'lerin profesyonel olarak uygulanmaması olduğunu bildirmiştir. Sütçü (2007)'nün çalışmasında ise

rehber öğretmenler BEP geliştirme biriminin yasal bir zorunluluk olmasından dolayı kurulduğunu, bireyselleştirilmiş eğitim planının hazırlandıktan sonra uygulama aşamasında sınıf öğretmenlerinin yetersiz olduğunu sınıfların çok kalabalık olmasından dolayı öğrenciye hazırlanan planı uygulayamadıkları belirtilmiştir.

2.8. Kaynaştırma Uygulamalarında Destek Eğitim Hizmetleri

Kaynaştırma, sadece özel gereksinimli öğrencinin normal gelişim gösteren öğrencilerle aynı sınıfta eğitim görmesi değildir. Kaynaştırma uygulamalarının amaçlarında ve başarıya ulaşmasında destek eğitim hizmetleri önemli bir işleve sahiptir. Özel gereksinimli öğrenciler için eğitim ortamlarında sunulan destek eğitim hizmetleri; destek oda/ sınıf eğitimi, sınıf içi yardım ve özel eğitim danışmanlığı şeklinde sunulmaktadır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2010).

2.8.1. Destek Eğitim Odası

Destek eğitim odası, özel gereksinimli öğrencilerin, bireysel eğitim almak için okul günü boyunca bir veya birkaç saat özel olarak eğitim aldığı bir sınıftır. MEB tarafından (2016) yayımlanan Destek Eğitim Odası Kılavuzunda ise daha geniş şekli ile destek eğitim odaları "okul ve kurumlarda kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları kapsamında yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin, sunulan eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmaları amacıyla özel araç-gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak oluşturulmuş eğitim ortamları" olarak tanımlanmıştır (MEB, 2016). Bu sınıfta öğrenci bir okul gününün en az % 21'ini en fazla % 60'ını geçirir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Destek eğitim odasında eğitim verilecek özel gereksinimi olan öğrencilerin, bu odada alacakları dersler BEP geliştirme biriminin kararı doğrultusunda belirlenmekte ve yapılan planlama haftalık ders saatinin %40'ını aşmayacak şekilde düzenlenir (MEB, 2018).

Destek eğitim odasının açılması MEB'in yayımladığı 2015/15 sayılı genelge ile il/ilçe milli eğitim müdürlüklerine verilmiş ve yine ilgili genelgede yürütülecek eğitimin okul idaresi tarafından planlanması gerektiği yer almıştır (MEB,2015). Ayrıca destek eğitim odası için ayrılan mekânların eğitime uygun hazırlanması okul idaresinin sorumluluğundadır (MEB, 2017). Destek eğitim odalarında eğitim veren öğretmenlerin görevlendirilmesiyle ilgili genelgede ise: "Destek eğitim odası açılan okullarda öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına göre öncelikle okulun öğretmenlerinden olmak üzere özel eğitim öğretmenleri, sınıf öğretmeni ve alan öğretmenleri ile

Rehberlik Araştırma Merkezinde (RAM) görevli özel eğitim öğretmenleri ya da diğer okul ve kurumlardaki öğretmenler görevlendirilir" ifadeleri yer almaktadır (MEB,2015). Ayrıca destek eğitim odasında görev alan öğretmenlerin hizmet içi eğitimlere katılmış olması gerekmektedir (MEB,2017).

Destek eğitim sınıfı öğretmeni aynı okulda diğer sınıflara da devam etmekte olan özel gereksinimli öğrencilere belli bir gün ve saatlerde ve gerekli konularda özel dersler vererek yetenekleri düzeyinde gelişim sağlamalarına yardım eder. Destek eğitim odasında görev alan bu öğretmenlerin sınıf öğretmenleriyle iyi bir iletişim ve iş birliği içinde olması gerekir. Aksi takdirde iki eğitim birbirinden kopuk halde ilerler. Destek eğitim hizmetlerinin bir tehlikesi, destek eğitim odasında daha fazla ilgi gören özel gereksinimli öğrencinin, genel eğitim sınıfında da aynı ilgiyi beklemesi ve zorlanmasıdır (Kırcaali-İftar, 1998).

Destek eğitim uygulamalarının etkililiği ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Canbulat (2010)'ın yapmış olduğu çalışmada destek eğitim uygulamasının öğrencilerin dil gelişimi, psiko-motor, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimleri üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Başka bir çalışmada ise kaynaştırma eğitimine devam eden işitme yetersizliği olan öğrencilere sunulan destek eğitimin, akademik, sosyal davranış ve becerilerinin gelişimine katkı sunduğu ayrıca görevli öğretmeninde kişisel ve mesleki gelişimine, derslerin niteliğine ve programlara katkı sağladığı görülmüştür (Akay, 2011). Kış (2013), yaptığı araştırmada rehber öğretmenler ve özel eğitim sınıflarında görevli öğretmenler destek eğitim odası uygulamalarını faydalı bulduklarını fakat uygulamanın başarısını etkileyen etmenler arasında okul yönetiminin, destek eğitim odasının fiziksel ortamının ve uygulanan eğitim programının olduğunu bildirmişlerdir. Fakat Kaptan (2019) çalışmasında destek eğitim odalarında fiziksel özellik ve donanım gibi unsurların göz ardı edildiği, okul yönetimlerinin materyal temini konusunda duyarsız kaldıklarını ortaya koymuştur.

2.8.2. Sınıf İçi Yardım

Sınıf içi yardım; destek eğitim uzmanı ve sınıf öğretmeninin birlikte kaynaştırma eğitimi almakta olan öğrencinin sınıfına girmesi ve sınıf öğretmenine eğitim öğretim faaliyetlerinde destek olmasıdır. Sınıf öğretmenine yardımcı olmak için sınıfa girecek olan destek eğitim uzmanı kaynaştırma öğrencisinin gereksinim türüne göre dil ve konuşma terapisti, özel eğitim uzmanı ve fizik tedavi uzmanı

olabilmektedir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2010). Sınıf içi yardım kaynaştırma öğrencisine yönelik olduğunda sınıf öğretmeni sınıfın geri kalanıyla öğretim yaparken, yardım sağlayan destek eğitim öğretmeni/uzmanı kaynaştırma öğrencisiyle bireysel çalışabilir ya da sınıf öğretmeni kaynaştırma öğrencisiyle bireysel çalışırken yardım sağlayan öğretmen sınıfların geri kalanıyla ders yapabilir (Kırcaali-İftar, 1998).

2.8.3. Özel Eğitim Danışmanlığı

Özel eğitim danışmanlığı normal sınıfa yerleştirilen özel gereksinimli öğrencinin öğretmenlerine ve okulun diğer personeline özel eğitim danışmanı tarafından destek hizmet verilmesidir (Salend, 1998). Özel eğitim danışmanlığı desteğinin en büyük yararı, özel gereksinimli öğrencinin davranış ve öğrenme ile ilgili sorunlarının çözümlenmesinde uygulamaların sınıf öğretmeninin kendisi tarafından yapılmasıdır. Bu durum özel eğitim danışmanının dolaylı olarak daha fazla öğrenciye hizmet verebilmesini sağlayabilmektedir (Dowing ve Bailey, 1990). Danışman ve öğretmen, birlikte çalışarak, kaynaştırma öğrencisinin sorunlarının olası nedenlerini irdelerler ve bu sorunların çözümüne yönelik öneriler bulurlar. Öğretmen bu önerilerle, kaynaştırma öğrencisiyle sınıfta yürüttüğü çalışmaları geliştirir (Kırcaali-İftar, 1998).

Özel eğitim danışmanlığı işbirlikçi yaklaşım ve uzman yaklaşımı olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmektedir. İşbirlikçi yaklaşımda özel eğitim danışmanı ve danışan ilgili problem konusunda birlikte ortak karar verir. Karar verme aşamasında danışman danışanı öneri geliştirmesi için güdüler. Uzman yaklaşımında ise danışman kararları veren danışan kararları uygulayandır (Karabulut, 2018).

2.9. Kaynaştırma Eğitiminde Rehber Öğretmen

Günümüzde psikolojik danışma ve rehberlik eğitimin ayrılmaz ve tamamlayıcı parçasıdır. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden yoksun bir eğitim süreci tam sayılamaz. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yerine getirmesi gereken bazı işlevleri vardır. Bu hizmetlerin önemli işlevi öğrenmeyi kolaylaştırmak ve başarıyı arttırmak konularında yapılan yardımlardır (Seven ve Engin,2016). Kaynaştırma öğrencilerine, ailelerine, sınıf öğretmenlerine de rehberlik hizmeti sunulmaktadır. Özgüven (2004), özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik rehberlik hizmetlerinin temel işlevlerini aşağıdaki gibi ifade etmektedir;

• Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin ilgi ve yeteneklerini tanımaları ve geliştirmeleri maksadıyla gerekli olan güdüleyici etkinlikleri (geziler, grup rehberliği, bireysel rehberlik) yaparak, bireylerin becerileri ile ilgili eğitim programları içinde yer almalarını kolaylaştırmak.

• Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin olumlu benlik kavramı geliştirmelerini sağlayarak yetersizliğinden kaynaklanan güvensizlik duygusunu yenmesi ve kendini gerçekleştirerek, girişimci bireyler olmaları için teşvik etmek.

• Öğretmen, danışman ve yönetici arasında köprü vazifesi görüp, eğitim ve rehberlik hizmetlerinin eş güdümlü sunulmasını sağlamak.

• Öğretim programının bireyselleştirilmesi ve öğrencinin gereksinimleri doğrultusunda esnetilmesi konularında aktif rol almak.

• Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere duygusal ve sosyal açıdan karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmalarını sağlayacak olan psikolojik desteği sunmak.

• Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik mesleki rehberlik faaliyetlerine erken başlatmak ve toplumun bağımsız bireyleri olarak hayatlarını idame ettirmelerini sağlayıcı mesleki becerilerini geliştirmek olarak ifade etmiştir.

Psikolojik danışman/ rehber öğretmenler özel eğitime gereksinimi olan öğrenci okula ve sınıfa yerleştikten sonra, hem özel eğitim danışmanlığı hem de psikolojik danışman olarak sınıf öğretmenine ve okul idaresine vermiş olduğu destekle bu eğitimde oldukça büyük bir yere sahiptir. Psikolojik danışmanın/ rehber öğretmenin anne, babaya öğretmene yardımcı olması ve normal gelişim sergileyen öğrencilere bilgilendirme çalışmaları yapmak gibi sorumlulukları vardır (Sucuoğlu,2006). Ayrıca öğrencinin Rehberlik Araştırma Merkezi'ne yönlendirilmesi, raporunun alınması ve bireyselleştirilmiş eğitim programının hazırlanma sürecinde yer almanın yanı sıra kaynaştırma eğitiminde hem aileye hem öğretmene liderlik etmektedir. Rehber öğretmen BEP geliştirme biriminin en önemli üyelerinden biridir. BEP'in uygulama, izleme, değerlendirme aşamalarında sınıf öğretmenine destek olacak ve danışmanlık yapacak kişiler rehber öğretmenlerdir (Gümüşkaya,2018). Ancak yapılan çalışmalar BEP geliştirme biriminde tüm sorumluluğun neredeyse rehber öğretmene yüklendiği, bu birimin ekip üyeleriyle iş birliği içinde hareket etmediğini göstermiştir (Yazıcıoğlu,2019; Avcıoğlu,2012; Çitil,2009).

Rehber öğretmenin hem özel gereksinimli öğrencinin ailesine hem de kaynaştırma öğrencisinin akranlarının ailelerini de bilgilendirmek ve danışmanlık yapma sorumluluğu vardır. Özellikle özel gereksinimli öğrencinin kendi çocuklarıyla aynı sınıfta olmasını istemeyen normal gelişim gösteren çocukların ailelerini bilgilendirmede, bu öğrencilerin kabulünün hem aileler, hem de akranlar tarafından sağlanması için sınıf öğretmeniyle iş birliği yaparak hem sosyal hem daha profesyonel etkinlikler hazırlamak rehber öğretmeninin sorumluluğundadır. Gerektiğinde aileleri farklı uzmanlara, kurumlara yönlendirerek ya da eğitimlere farklı uzmanların katılımını sağlayarak ailelerin özel gereksinimle baş etmesini kolaylaştıracak önlemler alabilirler (Gümüşkaya,2018).

2.10. Ulusal Alanyazın

Bu bölümde, kaynaştırma eğitiminde öğretmenlerin yaşadığı sorunlar ile ilgili ulusal çalışmalar sunulmuştur.

Türkiye'de kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunların başında okulların ve sınıfların kaynaştırma eğitimi için uygun fiziksel ortama sahip olmadığı (Batu, Kırcaali-İftar, Uzuner, 2004; Sadioğlu, 2011; Saraç ve Çolak 2012) görülmektedir. Ayrıca bu uygun olmayan fiziksel koşullar altında sınıfların kalabalık olması da öğretmenlerin yaşadığı bir diğer güçlük olarak karşımıza çıkmaktadır (Cankaya, 2010; Gök, 2013; Güleryüz, 2014; Güzel, 2014; Balo, 2015; Deniz, 2019).

Yapılan çalışmalar incelendiğinde öğretmenlerin okul idaresinden kaynaştırma eğitimiyle ilgili gerekli desteği görmedikleri bildirilmiştir (Bilen,2007; Güzel,2014; Akalın,2015). Uzun (2009)'un ilköğretim okul müdürlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini incelemek için yapmış olduğu çalışmada okul müdürlerinin daha çok kaynaştırmayla ilgili sorumlulukları psikolojik danışman/rehber öğretmenden bekledikleri yönündedir. Deniz (2019)'in metasentez yöntemiyle yapmış olduğu çalışmada ise kaynaştırma eğitiminde öğretmenlerin karşılaşmış olduğu temel problemler arasında uzman sayısının (psikolojik danışman/rehber öğretmen) az olduğu yönündedir.

Kaynaştırma eğitiminin başarısını etkileyen bir diğer faktör olan ailelerle ilgili de sınıf öğretmenleri iletişim kurmada ve ailenin öğrenciyi kabul etme noktasında sorunlar yaşadığı görülmüştür (Uzun, 2009; Sargın, 2010; Avcıoğlu, 2011; Sadioğlu, 2011; Kış, 2013; Akalın, 2015; Balon, 2015).

Çalışmada sınıf ve rehber öğretmenlere yöneltilecek sorulardan birisi olan BEP geliştirme birimi ve BEP ile ilgili yaşanan güçlükler üzerine yapılmış olan ilgili araştırmalar incelendiğinde ise bazı çalışmalar BEP geliştirme birimlerinin okullarda yer almadığını ve BEP'ler hazırlanırken gerekli kişiler arasında iş birliği sağlanmadığı, özellikle okul idaresinin BEP geliştirme biriminde yer almadığı yönünde bir görüş ortaya çıkmıştır (Güzel, 2014; Yener,2019). Bu görüşlerin yanında Akkoyun (2007)'un Rehberlik Araştırma Merkezinde (RAM) görev yapan rehber öğretmenler, sınıf öğretmenlerinin BEP hazırlama ve uygulama noktasında yetersiz olduklarını bildirmiştir. Yılmaz (2013) ise yaptığı çalışmada ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin BEP'lerin uygulayamıyor olmasında ki engelin araç-gereç eksikliği, fiziki alt yapının uygun olmayışı ile mevzuattaki eksikliklerden kaynaklandığını ortaya koymuştur. Kuyumcu (2011) BEP geliştirme ve uygulanma sürecinde yaşanan bu zorlukların uygulamaya dönük verilecek seminer ve hizmet içi eğitimlerle iyileştirilebileceğini önermiştir.

Yukarıda özetlenen araştırma bulguları incelendiğinde kaynaştırma eğitiminde öğretmenlerin sorunları arasında; fiziki koşulların yetersizliği, sınıf mevcutlarının kaynaştırma eğitimi için uygun olmaması, okul idaresinin yeterli desteği vermemesi ve ailenin öğrenci durumunu kabullenmemesi ortak sorunlar olarak dikkat çekmektedir. Araştırmalarda kaynaştırma öğrencisinin eğitiminde, anahtar kişi olan öğretmenlerin yaşadıkları sorunların çözülmesi kaynaştırma eğitimini başarıya ulaştıracağına yönelik görüşler ve öneriler sunulmuştur.

2.11. Uluslararası Alanyazın

Anati (2012) okullardaki öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada, özel ve devlet okullarında eğitim veren, gönüllü yirmi altı öğretmen ile çalışmasını gerçekleştirmiştir. Araştırmada öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde yetersiz oldukları, velilerin kaynaştırma eğitimiyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları, kaynaştırma eğitimi için gerekli materyallerin yetersiz olduğu ortaya çıkarken kaynaştırma eğitimini başarıya ulaştıracak unsurlar olan öğretmen, veli ve okul idaresi arasında iletişim sağlamada güçlük ve işbirliği sağlanmadığı ortaya çıkmıştır.

Avissar, Licht, Vogel (2016) tarafından hazırlanmış olan bir araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik görüşleri alınmıştır. Katılımcılar özel gereksinimli öğrencilerin ve normal gelişim

gösteren öğrencilerin birlikte eğitim almaları gerektiğini, kaynaştırma başarısını ise öncelikle işbirliğine, fiziksel koşullara ve eğitim politikalarının etkilendiğini bildirmişlerdir.

Grönlund, Lim ve Larsson (2010) çalışmasında; kaynaştırma uygulamalarında yaşanılan sorunları araştırmışlardır. Araştırmaya 3 uzman, 18 öğretmen ve yöneticiler katılmıştır. Katılımcılar ile telefon, e-posta ve yüz yüze görüşmeler ile veri toplanmıştır. Araştırma neticesinde, okullardaki işleyişin kaynaştırma eğitiminde yetersiz kaldığı, devlet politikasının da kaynaştırma eğitimi konusunda yetersiz olduğunun yanı sıra okul, aile ve eğitim kurumları arasındaki iletişim ve işbirliğinin yeterince kurulamaması belirtilmiştir.

Hill ve Sukbunpant (2013) tarafından yapılan araştırma literatür taraması çalışması olup otizmli öğrencilerin eğitim ortamlarında kaynaştırılması kapsamında Tayland ve ABD'deki özel eğitim uygulamalarını karşılaştırmak amacı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada her iki ülkenin otizm ile ilgili özel eğitim haritaları kronolojik sıraya göre açıklanmıştır. Çalışmada Tayland'da sunulan otizmli öğrencilere özel eğitim destek hizmetlerindeki eksiklikler tespit edilmiştir. Bu eksiklikler; kaynaştırma uygulamaları için yasal dayanakların yetersiz olduğunu göstermiştir.

Attwood, MacArthur ve Kearney (2019) çalışmasında ortaokul öğretmenlerinin özel eğitime gereksinim duyan bireylerle eğitime devam etmek için gerekli beceriye sahip olup olmadıklarını, öğretmen eğitimi için aldıkları derslerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili tutumlarını araştırmıştır. Yapılan çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma ile ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu ve uygulama, destekleme konusunda mevzuat bilgisine sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır.

Yukarıda özetlenen uluslararası araştırma bulguları incelendiğinde kaynaştırma eğitiminde öğretmenlerin sorunlarına ilişkin yapılan çalışmaların sayısının sınırlı olduğu, kaynaştırma eğitiminde materyal eksikliği, veli-öğretmen arasında sağlanan ilişkinin sınırlılığı ve devlet politikalarının yetersizliği ortak sorunlar olarak dikkat çekmiştir. Ulusal ve uluslararası alanyazında konuyla ilgili benzer sorunların olduğu görülmektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, evren ve örneklemine, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi olan durum çalışması kullanılmıştır. Yin (1984)'e göre durum çalışması araştırmada niçin veya neden sorularına odaklanılan, araştırmacının olayda kontrolünün neredeyse hiç olmadığı, olaylar üstünde durduğu araştırma yöntemi olarak tanımlamaktadır.

Araştırmada sınıf ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde yaşadıkları güçlüklerle ilgili görüşleri ve farklı görüşlerin ortaya çıkmasının nedenleri derinlemesine incelendiği için durum çalışması araştırma yöntemi olarak kullanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırma verilerinin elde edildiği grupların seçimi ve araştırma sonuçlarının temsil yeteneği önemlidir. Araştırmalarda evren ve örneklem ilişkisi de son derece önemlidir ancak evrenin kesin hatlarla belirlenmesi araştırmacıların sorunlarını çözmez çünkü evren araştırmacıların ulaşamayacağı kadar büyüktür. Nitel araştırmalarda evrenin tümüne yönelik uygulamaların yapılmasının zor ve mümkün olmadığı durumlarda ise evreni temsil edecek birey, olay veya olguları araştırmaya dâhil etmek pratik bir çözümdür. (Yıldırım ve Şimşek, 2016,s. 113).

Bu çerçevede araştırmaya, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde görev yapan sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan 7 sınıf öğretmeni ve okulunda kaynaştırma öğrencisi bulunan 6 rehber öğretmen olmak üzere toplam 13 öğretmen katılmıştır.

Araştırmanın katılımcıları belirlenirken aşağıdaki süreçler takip edilmiştir. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınarak kaynaştırma öğrencisi olan okullar tespit edilmiştir. Seçilecek okulların farklı ilçeden olmasına dikkat edilmiştir. Belirlenen kurumların okul müdürlerine ziyaret gerçekleştirilmiş olup araştırmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Görüşmeye katılabilecek ve kaynaştırma öğrencisine sahip gönüllü sınıf öğretmenleri belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında görüşme yapılacak okullarda görev yapan sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerden görüşme için uygun gün ve saatte randevu alınmış ve görüşme onam formu katılımcılara gönderilmiştir. Pandemi dolayısıyla görüşmeler çevrimiçi ortamda gerçekleşmiştir. Ayrıca katılımcılara İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan izni gösteren belgenin bir örneği sunulmuştur.

Araştırma grubunda yer alan sınıf öğretmenleri, araştırma süresince Ö.1, Ö.2, ... şeklinde, rehber öğretmenler ise R.1, R.2, ... şeklinde kodlanmıştır. Sınıf öğretmenlerinin tanımlayıcı özelliklerine ilişkin dağılımlar Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1 Sınıf Öğretmenlerinin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Veriler

	Eğitim durumu	**Mesleki kıdem**	**Özel-eğitim kaynaştırma eğitimi ile ilgili ders alma**	**Özel-eğitim-kaynaştırma eğitimi ile ilgili hizmetçi eğitim alma**	**Özel eğitimle ilgili MEB'in yayımladığı yönetmelikleri takip etme**	**Özel eğitimle ilgili gelişmeleri takip etme**
Ö.1.	Lisans	15	Hayır	Evet	Evet	Evet
Ö.2	Lisans	10	Hayır	Evet	Evet	Hayır
Ö.3	Lisans	16	Hayır	Evet	Evet	Hayır
Ö.4	Lisans	15	Hayır	Evet	Evet	Evet
Ö.5	Lisans	13	Hayır	Evet	Evet	Hayır
Ö.6	Lisans	36	Hayır	Evet	Evet	Hayır
Ö.7	Yüksek Lisans	2	Evet	Hayır	Hayır	Hayır

Tablo 1'e bakıldığında, araştırmaya katılan 7 öğretmenden yalnız Ö.7 özel eğitimle ilgili yönetmelikleri takip etmediğini bildirirken, özel eğitim ile ilgili ders alan yalnız Ö.7' dir. Diğer öğretmenler özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili ders almadıklarını ancak hizmet içi eğitimlere katıldıklarını bildirmiştir. Katılımcıların mesleki kıdemleri ise 2- 36 yıl arasında değişmektedir. Ayrıca katılımcılardan 6'sı lisans mezunu iken 1'i yüksek lisansını tamamlamıştır.

Rehber öğretmeni örneklemine ilişkin dağılımlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2 Rehber Öğretmenlerinin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Veriler

	Eğitim durumu	Mesleki kıdem	Özel-eğitim kaynaştırma eğitimi ile ilgili ders alma	Özel-eğitim-kaynaştırma eğitimi ile ilgili hizmetçi eğitim alma	Özel eğitimle ilgili MEB'in yayımladığı yönetmelikleri takip etme	Özel eğitimle ilgili gelişmeleri takip etme
R.1.	Lisans	1	Evet	Hayır	Evet	Evet
R.2	Lisans	3	Evet	Evet	Evet	Hayır
R.3	Lisans	2	Evet	Hayır	Evet	Evet
R.4	Lisans	15	Evet	Evet	Evet	Evet
R.5	Lisans	7	Evet	Hayır	Evet	Evet
R.6	Lisans	6	Evet	Evet	Evet	Evet

Tablo 2'ye bakıldığında, araştırmaya katılan 6 rehber öğretmenin tamamı özel eğitim alanı ile ilgili ders almıştır ve MEB'in yayımladığı yönetmelikleri takip etmektedirler. Katılımcıların mesleki kıdemleri ise 1- 15 yıl arasında değişmektedir.

Tablo 3'de araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin özelliklerine ilişkin verileri yer almaktadır. Sınıf öğretmenlerinin sınıflarında yer alan öğrencilerin yetersizlik türleri birbirinden farklı olup aynı sınıf içerisinde farklı yetersizlik türüne sahip öğrencilerin bulunduğu da görülmektedir.

Tablo 3 Kaynaştırma Öğrencilerinin Özelliklerin İlişkin Veriler

	Yetersizlik türü	Sınıftaki kaynaştırma öğrenci sayısı	Sınıf mevcudu	Daha önceden kaynaştırma öğrencisiyle çalışmış olma	Kaynaştırma Öğrencisinin Yerleştirmede bilgilendirme yapılması	Kaynaştırma Öğr. okul dışındaki destek eğitimi	Kaynaştırma Öğr. okul içindeki destek eğitimi
S.1.	Öğr. Güçlüğü Fiziksel Yet.	4	21-30	Evet	Evet	Evet	Evet
S.2	Öğr. Güçlüğü	3	31-40	Evet	Hayır	Evet	Hayır
S.3	OSB	1	21-30	Evet	Evet	Evet	Evet
S.4	Hafif OSB	1	21-30	Evet	Evet	Evet	Evet
S.5	Öğr. Güçlüğü Fiziksel yet.	2	31-40	Evet	Evet	Evet	Evet
S.6	Görme yet. DEHB	2	21-30	Evet	Evet	Evet	Evet
S.7	Öğr. Güçlüğü Görme yet. Fiziksel yet.	3	31-40	Evet	Hayır	Evet	Hayır

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu görüşme tekniğinde görüşmenin tamamında kullanılmak üzere sorular hazırlanır, bu sorular görüşme yapılacak kişilere aynı düzen içinde sorulur, fakat görüşme yapılacak kişinin görüşme esnasında soruları istediği boyutlarda cevap vermesine izin verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

3.4. Görüşmeler

Görüşmeler araştırmacı tarafından 01/03/2021 12/03/2021 tarihleri arasında katılımcılar ile Covid-19 salgını nedeniyle çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmiştir. Görüşme formunu geliştirmek amacıyla araştırmacı tarafından sorular oluşturulmuş daha sonra kaynaştırma öğrencisi olan bir sınıf öğretmeni ve bir rehber öğretmen ile görüşülerek pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma yapılan bu öğretmenler araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Pilot çalışma öğretmenin uygun olduğu gün ve saatte çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmenin başlangıcında yapılacak araştırmanın amacı her iki öğretmene de belirtilmiş, sınıf öğretmeni ile yirmi dakika, rehber öğretmenle ise on beş dakika süren görüşmenin verileri görüntü şeklinde Zoom programına kaydedilmiştir.

Görüşme sorularının herkes tarafından aynı şekilde anlaşılır olup olmadığını belirlemek için yapılan bu pilot çalışma kapsamında bazı sorulardaki ifadeler düzenlenmiştir.

Araştırmada kullanılan Kişisel ve Mesleki Bilgi Formunun (Ek-1) ve Görüşme Soruları Formlarının (Ek-2, Ek-3) içerik geçerliliğini saptamak amacıyla alandan bir özel eğitim uzmanı, bir psikolojik danışman ve bir ölçme değerlendirme uzmanının da görüşleri alınmıştır. Bu bağlamda araştırmada öğretmenlerin görüşlerini derinlemesine elde etmek için görüşme soruları belli bir sıraya konulmuş ve soruların belirlenen sırayla sorulması kararlaştırılmıştır.

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için Biruni Üniversitesi Girişimsel olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan 30.10.2020 tarihli 2020/44-21 karar no'lu etik kurul onayı (Ek-4) ve araştırmacı tarafından öğretmen görüşlerinin alınması için İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğün' den gerekli izin belgesi alınmıştır (Ek-5).

Araştırmada görüşmeler belirlenen gün ve saatte çevrimiçi ortamda bireysel olarak gerçekleştirilmiştir. Sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmeler ortalama 27 dakika, rehber öğretmenler ile yapılan görüşmeler ise 25 dakika sürmüştür. Görüşme esnasında öğretmenlerden izin alınarak kayıt alınmıştır.

Araştırmada İstanbul ili Milli Eğitim Müdürlüğü' ne bağlı 6 farklı ilçede (Zeytinburnu, Başakşehir, Halkalı, Güngören, Bağcılar, Sultangazi) görev yapan, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan 7 gönüllü sınıf öğretmenine Ek-2' de sunulan görüşme soruları, 6 gönüllü rehber öğretmene ise Ek-3'te sunulan görüşme soruları yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak sorulmuştur.

Sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmelere ait özellikler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4 Sınıf Öğretmenleri Görüşme Özellikleri

Kod İsmi	**Görüşme Tarihi**	**Görüşme Süresi**	**Kayıt Türü**	**Görüşme Yeri**
Ö.1	01 Mart 2021	20 dakika	Görüntülü Kayıt	Zoom
Ö.2	02 Mart 2021	28 dakika	Görüntülü Kayıt	Zoom
Ö3	03 Mart 2021	16 dakika	Görüntülü Kayıt	Zoom
Ö.4	04 Mart 2021	25 dakika	Görüntülü Kayıt	Zoom

Ö.5	05 Mart 2021	20 dakika	Görüntülü Kayıt	Zoom
Ö.6	07 Mart 2021	51 dakika	Görüntülü Kayıt	Zoom
Ö.7	08 Mart 2021	31 dakika	Görüntülü Kayıt	Zoom

Rehber öğretmenler ile yapılan görüşmelere ait özellikler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5 Rehber Öğretmen Görüşme Özellikleri

Kod İsmi	**Görüşme Tarihi**	**Görüşme Süresi**	**Kayıt Türü**	**Görüşme Yeri**
R.1	04 Mart 2021	15 dakika	Görüntülü Kayıt	Zoom
R.2	06 Mart 2021	12 dakika	Görüntülü Kayıt	Zoom
R.3	08 Mart 2021	24 dakika	Görüntülü Kayıt	Zoom
R.4	10 Mart 2021	25 dakika	Görüntülü Kayıt	Zoom
R.5	11 Mart 2021	30 dakika	Görüntülü Kayıt	Zoom
R.6.	12 Mart 2021	45 dakika	Görüntülü Kayıt	Zoom

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada veriler nitel araştırma yöntemlerinde yer alan analiz tekniklerinden içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. İçerik analiziyle verileri tanımlamak ve verilerin içinde saklı olan gerçekleri ortaya koymak amaçtır. Burada temel yapılan birbirine benzeyen verileri belirli temalarla okuyucunun anlayacağı şekliyle düzenlemek ve sunmaktır (Yıldırım, Şimşek 2016).

Araştırma boyunca toplanan tüm veriler bilgisayar ortamına geçirilerek dökümü yapılmıştır.

3.5.1. Verilerin Dökümü

Görüşmeler yapıldıktan sonra elde edilen görüntü kayıtları hiçbir düzeltme ve değişiklik yapılmadan bilgisayar ortamında olduğu gibi yazıya aktarılmıştır. Verilerin dökümü sonucunda yazılan sayfalara, sayfa numarası ve satır numarası verilmiştir.

3.5.2. Verilere Sayfa Numarası Verilmesi

Araştırmada elde edilen döküm kayıtlarının sayfalarına sayfa numarası verilerek verilerin iki farklı yerde kullanılmasının önüne geçmek amaçlanmıştır. Araştırmada sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmelerden 45 sayfa, rehber öğretmenler ile 40 sayfa veri elde edilmiştir.

3.5.3. Kategorilerin ve Kodların Oluşturulması

Kategoriler oluşturulurken görüşmede kullanılan sorular temel alınmıştır. Örneğin sınıf öğretmenleri için; "Kaynaştırma eğitiminde aile ile iş birliğinde yaşadığınız güçlüklere ilişkin görüşleriniz neler?" sorusuna gelebilecek cevaplar için "Aile ile iş birliği" kategorisi ya da rehber öğretmenlerin, "Kaynaştırma öğrencisinin sınıf öğretmeni ile iş birliğinde yaşanılan güçlükler neler?" sorusuna gelebilecek cevaplar için "Sınıf öğretmeni ile iş birliği" kategorisi oluşturulmuştur. Daha sonra, sorulara verilen cevapların içinde diğer kategoriler oluşturularak kodlar belirlenmiştir. Toplamda sınıf öğretmenleriyle elde edilen görüşmeler için 15 kod, rehber öğretmenlerle yapılan görüşmeler için 10 kod oluşturulmuştur. Aşağıda elde edilen kategoriler ve kodların listesine yer verilmiştir.

Kategoriler ve kodlar oluşturulduktan sonra verilere uygun kodlar satırlara, paragraflara ve sayfalara yerleştirilmiştir. Kodlara uygun olan bölümlerin başına ve sonuna çizgi konularak belirlenmiştir. Bu işlemde her kodun yanına hangi sayfada yer aldığı yazılmıştır.

Sınıf Öğretmenleri için Kodlar ve Kategorileri

DB: Demografik Bilgiler

BEP.H: BEP hazırlama

BEP.U.G: BEP Uygulamada Güçlükler

A.B.Ö.G: Akademik Becerilerin Öğretimindeki Güçlükler

Ö.D.G: Öğrenci Değerlendirmede Güçlükler

Ö.M.U.G: Öğretim Materyali Uyarlamada Güçlükler

O.D.D.İ.G: Okul dışı destek eğitimle İş birliğinde (Ram ve Rehabilitasyon Merkezi) Güçlükler

D.M.E.İ.G: Diğer Meslek Elemanlarıyla İş Birliğinde Güçlükler

R.Ö.İ.G: Rehber Öğretmenle İş Birliğinde Güçlükler

Ö.A.S.U.G: Öğrenciler Arasında Sosyal Uyumda Güçlükler

O.İ.İ.G: Okul İdaresi ile İş Birliğinde Güçlükler

A.İ.G: Aile İş Birliğinde Güçlükler

F.O.G: Fiziki Ortamda Güçlükler

M.Y.G: Mesleki Yeterlikte Güçlükler

E.İ.Ö: Eklemek İstenilen Öneriler

Rehber Öğretmenler için Kodlar ve Kategoriler

DB: Demografik Bilgiler

BEP.G.B.G: BEP Geliştirme Biriminde Güçlükler

D.E.O.G: Destek Eğitim Odası ile ilgili Güçlükler

O.D.D.İ.G: Okul dışı destek eğitimle İş birliğinde (Ram ve Rehabilitasyon Merkezi) Güçlükler

D.M.E.İ.G: Diğer Meslek Elemanlarıyla İş Birliğinde Güçlükler

S.Ö.İ.G: Sınıf Öğretmeniyle İş Birliğinde Güçlükler

O.İ.İ.G: Okul İdaresi ile İş Birliğinde Güçlükler

A.İ.G: Aile İş Birliğinde Güçlükler

M.Y.G: Mesleki Yeterlikte Güçlükler

E.İ.Ö: Eklemek İstenilen Öneriler

3.5.4. Kodların ve Kategorilerin Dosyalanması

Veriler kodlandıktan sonra bir kodlama dosyası oluşturularak, dosyaların içine şeffaf dosyalar yerleştirilmiştir. Şeffaf dosyaların üzerine kodların yazılı olduğu

küçük etiketler yapıştırılmıştır. Bu sayede verilen cevaplar gruplandırılmıştır. Daha sonra kodlanan verilerin hangi sayfadan ve katılımcıdan olduğu yazılmıştır.

3.6. Temaların Oluşturulması

Bu kısımda araştırmacı, kodlanan verilerin oluşturduğu kodlama dosyasını ele alarak dosyada yer alan tüm verileri okumuş ve aynı başlık altında toplanabilecek verilere birer başlık vermiştir. Araştırmacı tarafından görüşme esnasında sorulan soru başlıkları tema olarak belirlenmiştir. Daha sonra başlıklara ilişkin öğretmenlerin konuşmalarından alıntılar yaparak veriler düzenlenmiştir. Bu işlem sırasında elde edilen başlıklar araştırmacının temalarını, alt başlıklar ise alt temalarını oluşturmuştur. Alandan bir uzmanın desteğiyle veriler incelenmiş ve araştırma tamamlanmıştır. İkinci bir alan uzmanının ise oluşturulan temalar ve alt temalarında dair görüşleri alınmıştır.

3.7. Geçerlilik ve Güvenirlik

Yapılan araştırmanın geçerlik güvenirlik çalışması inanılırlık, güvenilebilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirlik ölçütleriyle değerlendirilmiştir.

3.7.1. İnanılırlık

Nicel araştırmalarda iç geçerlik yerini nitel çalışmalarda inanırlılığa bırakmıştır. İnanırlılık, bulguların gerçeklikle ne düzeyde uyumlu olduğunu ifade etmektedir (Arastaman, Fidan, 2015). Lincoln ve Guba (1985) inandırıclıkta kullanılan yöntemler arasında uzun süreli etkileşim, uzman incelemesi, katılımcı teyidi ve derinlik odaklı veri toplamayı önermiştir. Bu çalışmada inanılırlık boyutunda şu konulara yer verilmiştir. Görüşme formları oluşturulurken ilgili literatür taraması yapılmış ve araştırmanın amacına ulaşmak için kavramsal çerçevede görüşme formları oluşturulmuştur. Oluşturulan formdaki sorular üç uzman görüşü alınarak geliştirilmiştir. Görüşme sorularının herkes tarafından aynı anlaşılacak şekilde olup olmadığını belirlemek için pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma sonucunda bazı ifadeler düzenlenerek yeniden uzman görüşüne başvurulmuştur. Çalışmanın inanılırlığını arttıran diğer bir durum ise İstanbul'da yer alan ve kaynaştırma öğrencisi bulunan okullar tespit edilerek belirlenen okulların müdürleriyle görüşülüp gerekli İl Milli Eğitim izinleri taraflarına sunulmuştur. Yine çalışmaya katılan gönüllü sınıf ve rehber öğretmenlerin gönüllü olur formlarını doldurmuş olmaları güvenirliğini arttıran

bir adımdır. Ayrıca yapılan tez çalışmanın her aşamasında olduğu gibi veri toplama ve analiz sürecinde de tez danışmanı ve başka bir özel eğitim uzmanından dönüt alınmıştır.

3.7.2. Aktarılabilirlik

Aktarılabilirlik sonuçlarının nasıl genellenebileceğini ve bütün gruba nasıl iletildiğini açıklar (Başkale,2016). Bu çalışmada aktarılabilirliği ortaya koyan adımlardan biri çalışmaya katılan 7 sınıf rehber öğretmeni ve 6 rehber öğretmenin belirlenmesinde kaynaştırma öğrencisine sahip olma durumu aranmıştır.

Çalışma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme soruları hazırlanırken alan yazın taranmış ve uzman görüşü alınmıştır. Çalışmada katılımcıların vermiş olduğu cevaplar belirlenen temalar ile doğrudan aktarılmıştır.

3.7.3. Güvenilebilirlik

Güvenilebilirlik, aynı bağlamda aynı katılımcılarla aynı bulgulara ulaşılmasını ifade etmektedir (Arastaman, Fidan, 2018). Bu çerçevede yapılan görüşmelerden elde edilen veriler analiz edilerek her bir soruya verilen cevaplar için temalar ve alt temalar belirlenmiştir. Temaların oluşturmasının ardından nitel araştırma konusunda deneyimli bir araştırmacı tarafından, tesadüfen seçilen iki görüşmeyle ilgili temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Daha sonra belirlenen tema ve alt temalar karşılaştırılmıştır. Bunun için Miles ve Huberman'ın (1994) formülü (Güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) formülü kullanılmıştır. Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacının değerlendirmeleri arasında %90 ve üzeri bir uyum sağlanması beklenmektedir.

Tablo 6 Sınıf Öğretmenleri İle Yapılan Görüşmelerin Kodlama Anahtarında Bulunan Soruların Güvenilirlik Yüzdesi

Sorular	**Güvenilirlik Yüzdesi**
Soru 1.	%100
Soru 1.1.	%97.5
Soru 1.2.	%100
Soru 1.3.	%98.5
Soru 1.4.	%95
Soru 1.5.	%98
Soru 2.	%95
Soru 2.1.	%100
Soru 2.2.	%98
Soru 2.3.	%97,5
Soru 3.	%100
Soru 4.	%95
Soru 5.	%100
Soru 6.	%90
Soru 7.	%92
Güvenilirlik Ortalaması	**%97**

Tablo 7 Rehber Öğretmenler İle Yapılan Görüşmelerin Kodlama Anahtarında Bulunan Soruların Güvenilirlik Yüzdesi

Sorular	**Güvenilirlik Yüzdesi**
Soru 1.	% 100
Soru 2.	% 100
Soru 2.1.	% 97,5
Soru 2.2.	% 86
Soru 2.3.	% 94
Soru 3.	% 97
Soru 4.	% 95
Soru 5.	% 88
Soru 6.	% 92
Soru 7.	% 82
Güvenilirlik Ortalaması	**% 93,15**

3.7.4. Onaylanabilirlik

Onaylanabilirlik, bulguların araştırmacının değil, katılımcıların deneyim ve düşüncelerinden kaynaklandığını ortaya koymayı ifade eder (Shenton, 2004). Bu çalışmada onaylanabilirlik adına İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan izin doğrultusunda gönüllü sınıf ve rehber öğretmenleriyle Zoom üzerinden görüntülü görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların deneyim ve düşüncelerini rahatça sunmaları için çalışmanın amacı ve içeriği yeniden kendilerine ifade edilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde kaynaştırma öğrencisi olan sınıf ve rehber öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonucunda ulaşılan verilerin içerik analizi bulgularına yer verilmiştir.

4.1. Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Güçlükler

İçerik analizinde sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik görüşleri oluşturulan 8 tema ile incelenmiştir.

Bu temalar sınıf öğretmenleri için şu şekilde sıralanmıştır:

1. Kaynaştırma Eğitiminde Öğretim Sürecinde Yaşanan Güçlükler

1.1.BEP hazırlama,

1.2. BEP uygulama sırasından yaşanılan güçlükler

1.3. Akademik becerilerin öğretiminde yaşanan güçlükler

1.4. Öğretim materyalini uyarlamada yaşanılan güçlükler

1.5. Öğrenciyi değerlendirmede yaşanılan güçlükler

2. Destek Hizmetler ile Yaşanılan Güçlükler

2.1 Rehber öğretmen ile işbirliğinde yaşanılan güçlükler

2.2. Diğer meslek elemanlarıyla (psikiyatrist, dil terapisti vb.) iş birliğinde güçlükler

2.3. Okul dışı eğitimle iş birliğinde (RAM, Rehabilitasyon Merkezi) güçlükler

3. Öğrenciler Arası Sosyal Uyumla İlgili Yaşanan Güçlükler

4. Okul İdaresi ile İş Birliğinde Yaşanan Güçlükler

5. Aile İşbirliğinde Yaşanılan Güçlükler

6. Sınıfın ve Okulun Fiziki Ortamı

7. Mesleki Yeterlik Anlamında Yaşanan Güçlükler

8. Kaynaştırma Eğitiminde Yaşanılan Güçlüklere Öneriler

Kaynaştırma Eğitiminde Öğretim Sürecinde Yaşanan Güçlükler

Kaynaştırma eğitiminde öğretim sürecinde yaşanan güçlükler beş alt tema altında incelenmiştir. Bunlar;

1.BEP hazırlama,

2. BEP uygulama sırasında yaşanılan güçlükler

3. Akademik becerilerin öğretiminde yaşanan güçlükler

4. Materyal kullanımında yaşanılan güçlükler

5. Öğrenciyi değerlendirmede yaşanılan güçlükler

BEP Hazırlama İle İlgili Görüşler

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin BEP hazırlama süreciyle ilgili olarak görüşleri Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8 Sınıf Öğretmenlerinin BEP Hazırlama İle İlgili Görüşlerinin Dağılımları

Görüşler		**Frekans**
1.	Sadece rehberlik öğretmenlerinden destek alarak hazırlayanlar	5
2.	İnternette hazır bulunan BEP'leri kullananlar	1
3.	Öğrencinin kaynaştırma raporu bulunmadığı için BEP hazırlamayan	1

Tablo 8 incelendiğinde öğretmenlerin BEP hazırlama sürecine ilişkin görüşlerinin BEP hazırlama temasında toplandığı görülmektedir. BEP hazırlama teması; rehber öğretmenden destek alarak hazırlayanlar (5), internette hazır bulunan BEP'i öğrenciye uyarlayan (1), öğrencinin kaynaştırma raporu olmadığı için BEP hazırlamayan (1) gibi kodlarda toplanmıştır. Bu konuda rehber öğretmenden yardım alarak hazırlayan öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Ö.1. *" BEP planını hazırlarken sorun yaşamıyoruz rehber öğretmenimiz çok yardımcı oluyor."*

Ö.2. *" BEP planı hazırlarken idareci, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenin bir araya gelerek hazırlaması gerekir. Fakat bu paydaşların bir araya getirilmesi zor olmakta.*

Rehber öğretmenimizin desteğiyle BEP planlarımızı hazırlamaktayız." Ö.3, Ö.5. ve Ö.7. de benzer ifadeler kullanmıştır.

Sınıf öğretmenlerinden Ö.6. BEP'le ilgili planı ayrı hazırlamadığını hazır bulunan BEP planlarını kullandığını belirtmiştir. Öğretmenin görüşü şu şekildedir:

Ö.6. *" Profesyonelce internette hazırlanmış BEP planları var bunu alıyor çocuğun BEP planı ile ilgili yapıp yapamadıklarını işaretliyorum."*

Sınıf öğretmenlerinden Ö.4. öğrencisinin atipik otizm olmasına rağmen kaynaştırma raporu olmadığını bu nedenle BEP hazırlamadığını belirtmiştir. Öğretmenin görüşü şu şekildedir:

Ö.4. *"Öğrencimin kaynaştırma raporu yok aile raporu almak istemiyor. Dolayısıyla hazırlanan bir BEP yok. ."*

Araştırmaya katılan bir öğretmenin hazır planları öğrenciye uyarlamaya çalıştığı, BEP'i öğrenciye uygun hazırlamadığı dikkat çekicidir. Ayrıca atipik otizm olan bir öğrenciye aile tarafından rapor alınmaması da sınıf öğretmenin bireyselleştirilmiş eğitim plan hazırlamasını engellemektedir.

BEP Uygulamada Yaşanan Güçlükler

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri BEP'i uygulamada yaşadığı güçlüklere ilişkin görüşleri Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9 Sınıf Öğretmenlerinin BEP Uygulamada Yaşadığı Güçlükler

Görüşler	**Frekans**
1. Öğrenci disiplininden kaynaklı güçlük yaşayanlar	2
2. Sınıf mevcudunun kalabalık olmasından kaynaklı güçlük yaşayan	2
3. BEP'i uygulamada güçlük yaşamayanlar	2
4. BEP hazırlamayan	1

Tablo 9 incelendiğinde öğretmenlerin BEP uygulamada yaşadığı güçlüklere yönelik görüşlerinin BEP uygulama temasında toplandığı görülmektedir. BEP uygulama teması; öğrenci disiplininden kaynaklı (2), sınıf mevcudunun kalabalık

olması (2), güçlük yaşamayan (2), BEP hazırlamadığı için uygulamayan (1) şeklinde kodlanmıştır.

BEP'leri öğrencinin disiplininden kaynaklı uygulayamadığını ifade eden öğretmenlerin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Ö.7. *" BEP'i hazırlıyorsunuz ancak uygulamada sıkıntı yaşıyorsunuz çünkü öğrenci bilgiyi almak istemiyor, öğrenmek istemiyor. Amaçları tutturamadığımız çok oluyor. Öğrenci istemediği sürece onu tutamıyorsunuz ya da o hafta okula gelmiyor. Öğrenci ilaç kullanıyor ve derste uyuyor bu da olabiliyor. Dolayısıyla biz planı uygulayamıyoruz."*

Ö.1. *" BEP'i uygulamak zor öğrenciyle. Çünkü öğrenci devamsızlık yapıyor, gelmiyor, uymak zorlaşıyor. BEP'i öğrencinin disiplininden dolayı uygulamada güçlük çekiyoruz."*

BEP'leri uygulamada sınıf mevcudunun kalabalık olmasından kaynaklı güçlük yaşadıklarını belirten öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö.2. *"Sınıflarımızın mevcudu ortalama 40 civarında. Her sınıfta yaklaşık 2 3 kaynaştırma öğrencisi var. Bu kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma sebepleri birbirinden farklı. Bu sebeplerle kaynaştırma öğrencisinin bireysel eğitim planını uygulamakta güçlük yaşıyorum."*

Ö.6. *"Öğrencinin eksik olan alanlarını geliştirmeye çalışıyor planlar. Ama ne kadar işe yarıyor tartışılır. Yani tek tek her gün bu gün ben bu çocuğun şu eksikliğini gidereceğim diyemiyorsunuz. Çünkü sınıfta bir sürü öğrencim var ilgilenmem gereken. Zaten 30-40 öğrenciyle ilgilenmekten BEP'i uygulamaya zaman kalmıyor."*

BEP uygulamada herhangi bir güçlük yaşamadığını belirten Ö.3'ün görüşü şu şekildedir:

Ö.3. *"Kaynaştırma öğrencisinin sınıf içerisinde farkı belli olmuyor. Kaynaştırma öğrencisi sınıf ortalamasında olduğu için BEP'i uygulamakta zorluk çekmiyorum." Ö.5. benzer görüş bildirmiştir.*

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden Ö.4. BEP planı hazırlamadığını dolayısıyla BEP uygulamadığını belirtmiştir.

Akademik Becerilerin Öğretiminde Yaşanan Güçlükler

Öğretmenlerin görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencinin devamsızlık yapması ya da kazanımları almak istememesi gibi durumlarda BEP'i uygulamanın güçleştiği görülmektedir. Ayrıca sınıf mevcudunun kalabalık sınıftaki kaynaştırma öğrenci sayısının fazla olması da bir diğer problem olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri akademik becerilerin öğretiminde yaşanan güçlüklerle ilgili görüşleri Tabla 10'da verilmiştir.

Tablo 10 Akademik Becerilerin Öğretimin Yaşanan Güçlükler

Görüşler	Frekans
1. Öğrencinin tanısından kaynaklanan sorunlar	4
2. Sınıf mevcutlarının kalabalık olması ve müfredat sorunu	2
3. Akademik becerilerin öğretiminde güçlük yaşamayan	1

Tablo 10 incelendiğinde öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde akademik beceri öğretiminde yaşadığı güçlükler öğrenci tanısından kaynaklı (4), müfredat ve zaman sorunu (2), akademik beceri öğretiminde güçlük yaşamayanlar (1) gibi kodlarda toplanmıştır.

Akademik becerilerin öğretiminde yaşanılan güçlüklerin öğrencinin tanısından kaynaklı olduğunu belirten öğretmenlerin konuyla ilgili görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

Ö.4. *" Öğrenci asla gözüme ve tahtaya bakmaz, kendi halinde. Ancak müzikli bir şey açarsam, görsel bir şey açarsam dikkatini çekebiliyorum."*

Ö.6. *"Dikkatini toplamada, ne yapması gerektiğini ifade etmede sıkıntı çekiyoruz. Verilen görevi yaparken sürekli sağa sola bakmak, beni bile lafa tutup benimde dersten kopmamı neden oluyor." Ö.5. ve Ö.7. benzer görüş bildirmiştir."*

Akademik becerilerin öğretiminde müfredat ve zamanla ilgili güçlük yaşadıklarını belirten öğretmen görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

Ö.1. *" Sınıflarımız çok kalabalık olduğu için, çocuklar ile bire bir ilgilenmekte güçlük çekiyoruz. Biliyorsunuz ders süresi sınırlı. 40 dakikalık sürede her öğrenciye yaklaşık 1 dk. zaman ayırabiliyoruz. 39 çocuğa siz kenarda durun ben 5 dk. diğer arkadaşınız ile ilgileneceğim deme gibi bir lüksünüz yok."*

Ö.2. *"Kaynaştırma öğrencisine ayrılacak olan süre müfredatın yoğunluğu ve sınıfların kalabalık oluşu gibi nedenler göz önüne alındığında kaynaştırma öğrencilerine ayrılan zamanı iyice azaltmakta. Kısıtlı süre öğrenciye kazandırılması gereken kazanımlar için sorun teşkil edilmekte."*

Sınıf öğretmenlerinden Ö.3. akademik becerilerin öğretiminde güçlük yaşamadığını belirtmiştir. Öğretmenin konuyla ilgili görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

Ö.3. *"Öğretim sırasında güçlük yaşamıyoruz. Çünkü kaynaştırma öğrencim okuma yazma bilerek sınıfa başlamıştı."*

Sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu öğrenciye akademik becerileri kazandırırken öğrencinin dikkatini toplamada ve engel türüne uygun şekilde ders vermede zorlandıklarını, müfredatın yoğunluğu ve sınıf mevcudunun kalabalık olması nedeniyle de öğrenciye ayrılan sürenin kısaldığını belirtmektedir. İlkokul için okuma yazma bilmenin akademik becerileri kazandırmada önemli olduğu da belirtilen görüşler arasındadır.

Materyal Kullanımında Yaşanılan Güçlükler

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin öğretim materyali kullanımı konusunda yaşadığı güçlüklerle ilgili görüşlerine Tablo 11'de yer verilmiştir.

Tablo 11 Materyal Kullanımında Yaşanan Güçlükler

Görüşler	Frekans
1. Materyal kullanımında sorun yaşamayan	1
2. Sınıf mevcudunun kalabalık olmasından dolayı materyal kullanamama	1
3.Uygun materyalin bulunmaması	5

Tablo 11 incelendiğinde öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde materyal kullanımına ilişkin görüşleri materyal kullanımında yaşanan güçlükler olarak 1 temada toplandığı görülmektedir. Materyal kullanımında güçlükler teması; sorun yaşamayanlar (1), sınıf mevcudunun kalabalık olmasından dolayı materyal kullanmama (1), uygun materyal bulunmaması (5) gibi kodlarda toplanmıştır. Bu konuda öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden Ö.3. materyal kullanımında herhangi bir güçlük yaşamadığını belirtmiştir. Öğretmenin konuyla ilgili görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

Ö.3. *"Bu konuda bir sorun yaşamıyorum."*

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerden Ö.1. sınıf mevcudunun kalabalık olması nedeniyle materyal kullanamadığını belirtmiştir. Öğretmenin konuyla ilgili görüşü aşağıda belirtilmiştir:

Ö.1.*" Sınıfta 40 öğrenci varken materyale zaman ayıramam."*

Kaynaştırma eğitiminde uygun materyal bulamadıklarını belirten öğretmen görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

Ö.2. *" Kazanım aktarırken materyal bulmak zor olabiliyor, görme sorunu olan öğrenciye daha çok anlatım, işitme sıkıntısı olan öğrenciye ise görsel materyaller bulmaya çalışıyoruz ama sınırlı."*

Ö.7. *" Öğretim materyali kullanma ve uyarlamada çok fazla etkili kullanacağım bir materyal bulmakta sıkıntı yaşıyorum ve öğrencinin dikkatini çekemiyorum. Öğrencinin dikkatini çekmek için çok renkli materyaller olması gerekiyor fakat materyal sayısı çok az."* Ö.4, Ö.5. ve Ö.6. benzer ifadeler kullanmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu uygun materyali bulmakta sorun yaşadıklarını, ayrıca sınıfların kalabalık olmasının da materyal kullanımını engellediğini belirtmişlerdir.

Öğrenciyi Değerlendirmede Yaşanılan Güçlükler

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin öğrenciyi değerlendirmede yaşadığı güçlüklerle ilgili görüşleri Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12 Öğrenciyi Değerlendirmede Yaşanan Güçlükler

Görüşler	Frekans
1. Değerlendirmeye verilen olumsuz tepkiler	2
2.Öğrencinin sınava odaklanamaması	1
3. Değerlendirme ile ilgili güçlük yaşanmaması	4

Tablo 12 incelendiğinde öğretmenlerin öğrenci değerlendirmesinde yaşadığı güçlüklere ilişkin görüşleri; değerlendirmeye verilen olumsuz tepkiler (2), öğrencinin sınava odaklanma problemi (1), değerlendirmede güçlük yaşanmaması (4) gibi kodlarda toplanmıştır. Değerlendirmeye verilen olumsuz tepkilerle ilgili öğretmen görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

Ö.7.*"En sıkıntılı durumlardan biri öğrenciyi değerlendirmek. Diğer öğrencilere hazırlanan soruları soramıyorsunuz. Daha basit düzeyde bir şeyler hazırlıyorsunuz, yapabilsin ve başarı duygusunu tadabilsin diye. Ancak onu dahi yapamayınca çok hırçınlaşıyor. Ertesi gün veli okula gelip benim çocuğum titremiş korkmuş diye beyanlarda bulunuyor."*

Ö.2.*"Sınavlarda ve verilen ödevlerde çok fazla stres yaptığı için kendisini ve ailesini sıkıntıya sokmakta. Sınav esnasında aşırı kaygı yaşadığı ağlama ve titreme gibi tepkiler vermekte."*

Sınıf öğretmenlerinden Ö.4. öğrencinin sınava odaklanamamasını değerlendirmeyle ilgili yaşadığı güçlük olarak belirtmiştir. Öğretmenin konuyla ilgili görüşü şu şekildedir:

Ö.4.*"Kaynaştıma öğrencisinin sınavı yapılırken yanında mutlaka birinin olması gerekiyor gölge öğretmeni gibi. Kâğıdı önüne verdiğimiz zaman asla yapmıyor. Dikkatini toplamakta zorluk yaşıyor."*

Aşağıda değerlendirmeyle ilgili güçlük bildirmeyen bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir:

Ö.1.*"Öğrenciyi bireysel değerlendiriyoruz. Mesela diğer çocuklara 4 basamaklı soruyorsak ona bir basamaklı soruyoruz. Herhangi bir güçlük yaşamıyorum."*

Ö.6.*"Değerlendirmede bir güçlük yaşamıyorum."* Ö.3. ve Ö.5. tarafından benzer ifadeler kullanmıştır.

Öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirme esnasından öğrencilerin kaygı yaşadığı, olumsuz tepkiler gösterdikleri ve bu durumun aileyle öğretmeni karşı karşıya getirdiği görülmektedir.

Bir diğer dikkat çekici bulgu ise sınav sırasında öğrencinin dikkatini odaklamasına yardım edecek gölge bir öğretmenin bulunması gerekliliğini vurgulayan öğretmen görüşüdür.

Destek Hizmetler ile Yaşanılan Güçlükler

Kaynaştırma eğitiminde destek hizmetler ile yaşanan güçlükler üç alt tema altında incelenmiştir. Bunlar;

1. Rehber öğretmen ile işbirliğinde yaşanılan güçlükler
2. Diğer meslek elemanlarıyla (psikiyatr, dil terapisti vb.) iş birliğinde güçlükler
3. Okul dışı eğitimle iş birliğinde (RAM, Rehabilitasyon Merkezi) güçlükler

4.2. Rehber Öğretmen İle İşbirliğinde Yaşanılan Güçlükler

Sınıf öğretmenlerinin rehber öğretmen ile işbirliğinde yaşadığı güçlüklerle ilgili görüşleri Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13 Rehber öğretmen ile İş Birliğinde Yaşanan Güçlükler

Görüşler	Frekans
1. Rehber öğretmenlerle işbirliğinde güçlük yaşamayan	6
2. Rehber öğretmen sayısının yetersizliği	1

Tablo 13 incelendiğinde rehber öğretmen ile iş birliğinde yaşanan güçlükler teması; iş birliğinde güçlük yaşamayan (6), rehber öğretmen sayısının yetersizliğinden iş birliği sağlamakta güçlük çeken (1) kodlarında toplanmıştır.

Rehber öğretmen ile işbirliğinde güçlük yaşamadığını belirten öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Ö.3.*"Rehber öğretmenle işbirliğinde bir güçlük yaşamadım. Son derece ilgili."*

Ö.7.*"Rehber öğretmenlerimiz bize her zaman yardım ediyor."*

Ö.1.*"Rehber öğretmenle güçlük yaşamıyoruz. Ne zaman istersek kendisine ulaşıyoruz."* Ö.4, Ö.5, Ö.6. tarafından benzer ifadeler kullanmıştır.

Rehber öğretmen sayısının yetersiz olduğunu bu nedenle işbirliği yapmakta güçlük yaşadığını belirten öğretmen görüşü şu şekildedir:

Ö.2.*"Okulumuzda yaklaşık iki bin civarı öğrenci bulunmakta. Bu öğrencilerin altmışa yakını kaynaştırma öğrencisi. Kalabalık bir okul olmamıza rağmen tek rehber öğretmen bulunmakta. Bu yüzden kaynaştırma öğrencileri ile ilgili yapılacak olan iş birliği sınırlı kalmakta."*

Sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu rehber öğretmene kolaylıkla ulaştığını ve iş birliği sağladığını, rehber öğretmenlerin ilgili olduğunu belirtmiştir, ancak okul mevcutlarının kalabalık olmasına rağmen tek rehber öğretmenin görev yaptığı okullarda iş birliğinin sağlamadığı da görüşler arasındadır.

Diğer Meslek Elemanlarıyla (Psikiyatr, Dil Terapisti Vb.) İş Birliğinde Yaşanan Güçlükler

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri Diğer Meslek Elemanlarıyla (psikiyatr, dil terapisti vb.) işbirliğinde güçlükler ile ilgili olarak görüşleri Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14 Diğer Meslek Elemanlarıyla İş Birliğinde Güçlükler

Görüşler	Frekans
1. İşbirliği sağlayamayan	3
2. İş birliği sınırlı sağlayan	3
3. İş birliği sağlayan	1

Tablo 14 incelendiğinde kaynaştırma öğrencilerinin yardım aldığı diğer destek meslek elemanlarıyla iş birliği teması; iş birliği sağlayamayan (3), sınırlı iş birliği sağlayan (3), iş birliği sağlayan (1) kodlarında toplanmıştır.

Öğretmenlerin diğer meslek elemanlarıyla işbirliği sağlayamadıklarına ilişkin görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

Ö.7.*"Diğer meslek elemanlarıyla hiçbir şekilde iletişim ve işbirliği sağlayamıyoruz."*

Ö.1.*"Onların bizimle iletişim kurmaları gerekir aslında. Benim dil konuşma terapistine giden öğrencim var. Fakat bir iletişim ve iş birliği sağlanmıyor."*

Ö.5. *"Böyle bir iletişim ve işbirliği hiç sağlamadık."*

Diğer meslek elemanlarıyla sınırlı işbirliği sağladıklarını belirten öğretmen görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

Ö.2.*"Psikiyatriste giden kaynaştırma öğrencim ile ilgili tarafıma bir form gönderildi. Bu formu doldurup tekrar veli yoluyla göndermem istendi."*

Ö.3.*"Devlet hastanesinden gözlem testleri gönderilmişti. Sadece bu kadar bir işbirliği sağlamıştık. Ö.6. benzer görüşler bildirmişlerdir."*

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden Ö.4. diğer meslek elemanları ile iş birliği sağladığını belirtmiştir. Öğretmenin konuyla ilgili görüşü aşağıda verilmiştir:

Ö.4. *"Öğrencinin psikoloğu ile görüşme halindeyiz. Bana sınıf içi davranışları ile ilgili sorular soruyor. Zaman zaman psikoloğun sınıfa da gelmesini istiyorum gelip görsün çünkü aile çocuğun durumunu kabul etmiyor. Çocuğunun birçok şeyi yaptığını söylüyor. O zaman psikolog ile sınıfa gelin ona bile açığım diyorum. Böyle bir iletişim ve iş birliği var."*

Sınıf öğretmenleri, öğrencinin destek aldığı diğer meslek elemanları ile iş birliği sağlayamadıklarını, iletişim kuramadıklarını vurgularken bazı öğretmenler öğrencinin durumu ile ilgili gönderilen öğretmen gözlem formunu doldurduklarını, ancak süreçle ilgili meslek elemanlarının geri dönüş yaparak kendilerini bilgilendirmediğini, belirtmişlerdir.

Okul Dışı Eğitimle İş Birliğinde (RAM, Rehabilitasyon Merkezi) Güçlükler

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri okul dışı eğitimle iş birliğinde yaşanan güçlüklerle ilgili görüşleri Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15 Sınıf öğretmenlerinin Okul Dışı Eğitimle İş Birliğinde Yaşanan Güçlükler

Görüşler	**Frekans**
1. İş birliğinde güçlük yaşamayan	2
2. İletişim kurmada yaşanan güçlükler	4
3. Tanılama sürecinde yaşanan güçlükler	1

Tablo 15 incelendiğinde kaynaştırma öğrencilerinin okul dışı eğitimle iş birliğinde yaşadığı güçlükler teması; iş birliğinde güçlük yaşamayanlar (2), iletişim kurmada güçlük yaşayanlar (4), Ram ile öğrenci tanılama sürecinde güçlük yaşayanlar (1) kodlarında toplanmıştır.

Okul dışı eğitimle işbirliği sağladıklarını belirten öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö.4. *" Destek eğitim kurumlarıyla ve RAM ile bir güçlük yaşamadık. İletişimi rahat sağlıyoruz herhangi bir sıkıntı olmuyor. Özellikle öğrencimin rehabilitasyonunda ki psikoloğu ile görüşme halindeyiz."*

Ö.2. *"RAM ile dönem başında kaynaştırma öğrencisinin raporunun yenilenmesi adına iş birliği sağlıyoruz. Destek eğitimle de herhangi bir güçlük yaşamadık iş birliğinde, dilediğimizde ulaşabiliriz."*

Okul dışı eğitimle ilgili olarak iletişim kurmada güçlük yaşadıklarını bildiren öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Ö.1. *" Güçlük yaşıyoruz çünkü RAM çok yoğun çalışıyor, istediğimiz tarihlerde randevu bulamıyoruz. Çocukların tanıları çok geç belirleniyor. Bir ilçede bir RAM yeterli değil. Destek eğitim ile de iş birliği sağlayamıyoruz açıkçası. Çünkü resmiyette böyle bir şey yok."*

Ö.6. *"İş birliği yok iletişim kurmak kolay değil. Aslında şu an Zoom var önceden bunlar yoktu. Görüşme ayarlanabilir artık imkânlar var."* Ö.5. ve Ö.7.'de benzer görüş bildirmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden Ö.3. okul dışı eğitimle işbirliğinde öğrenci tanılama sürecinde güçlük yaşandığını bildirmiştir. Öğretmenin konuyla ilgili görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

Ö.3. *" Öğrenciyi RAM'a gönderiyoruz işte bu öğrencide bir şey yok siz kendiniz ne yapıyorsunuz diyorlar bunun gibi problemler yaşıyoruz. Ben öğrenciyi gözlemliyorum çocukta öğrenme güçlüğü var sayıları birleştiremiyor, harfleri birleştiremiyor öğrenciyle olan gözlemlerimi de paylaşıyorum RAM ile ama iş birliği sağlayamıyoruz."*

İş birliğinde güçlük yaşayan sınıf öğretmenleri özellikle RAM ile iletişim kurma noktasında zorlandıklarını, öğrencileri için kolaylıkla randevu alamadıklarını ve öğrenciye tanı koyarken öğretmen görüşlerinin yeterince dikkate alınmadığını belirtmişlerdir.

Öğrenciler Arası Sosyal Uyumla İlgili Yaşanan Güçlükler

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin, kaynaştırma öğrencisi ile diğer öğrenciler arasındaki sorunlarla ilgili görüşleri Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16 Öğrenciler Arası Sosyal Uyumla İlgili Yaşanan Güçlükler

Görüşler	Frekans
1. Hiçbir güçlük yaşamayan	2
2. Kaynaştırma öğrencisiyle alay edilmesi	3
3. İlk başta sosyal uyumda güçlük çekip zamanla uyum sağlama	2

Tablo 16 incelendiğinde öğrenciler arası sosyal uyumda yaşanan güçlükler teması; güçlük yaşamayan (2), kaynaştırma öğrencisiyle alay edilmesi (3), ilk başta sosyal uyumda güçlük çekip zamanla uyum sağalama (2) kodlarında toplanmıştır..

Öğrenciler arası sosyal uyumda herhangi bir güçlük yaşamadıklarını belirten öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir

Ö.3. *" Kaynaştırma öğrencisi pek uyum sağlayamıyor arkadaşlarına, öğrencim otizmli. Oyunlara bazen katılsa bile bir süre sonra kenara çekiliyor bu yüzden bir sorunda yaşamıyoruz."*

Ö.1. *" Sosyal uyumda güçlük olmuyor, yaşamıyoruz. Arkadaşları o kadar güzel benimsiyor ki."*

Kaynaştırma öğrencisi ile diğer öğrenciler arasında sosyal uyumun sağlanamadığını, diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencisiyle alay ettiğini belirten öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö.7. *" Diğer öğrenciler, kaynaştırma öğrencisindeki özel durumu eksiklik olarak algılayıp sen delisin, deliymişsin şeklinde yaklaşıyorlar. O öğrenciyi kabullenmiyorlar asla oyunlarına dâhil etmiyorlar. Örneğin öğrencinin hareket kısıtlılığı var aktif şekilde oynayamadığı için dayak bile olabiliyor."*

Ö.2. *" Kaynaştırma öğrencileri özgüvenleri yetersiz olarak geliyor sınıflara. İçine kapanık öğrenciler. Diğer öğrencilerde sürekli alay ediyor hatta zorba öğrenciler tarafından üstlerine gidilmekte."*

Ö.6. *" Kaynaştırma öğrencisinin üstünde oyunlar yoğunlaştırıyorlar onun üzüleceğini falan düşünmüyorlar."*

Kaynaştırma öğrencisi ile diğer öğrenciler arasında sosyal uyumun ilk başta sağlanmayıp daha sonra sağlandığını belirten öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö.5. *" Bedensel öğrencim için ilk başta neden yürüyemiyor, neden elleri öyle duruyor şeklinde tedirginlikleri korkuları vardı sonra sürekli sıra arkadaşını değiştirdik uyum sağlanması için ya da hadi sen yardım et şeklinde kaçınan çocukları yaklaştırarak oyun oynamalarını sağladık. Tabii ki ilk başta sorunlar yaşadık ama zamanla herkes onu çok sevdi. Teneffüs zili çalınca hemen onun akülü sandalyesinin kilitlerini açıyorlar ki rahatlıkla peşlerinden gelsin, hep birlikte oynuyorlar."*

Ö.4. *" Çocuklar onun elini tutmakta ya da oyunlara alırken acaba bana ne zaman vuracak şeklinde dürtülerle davrandılar kaynaştırma öğrencisine ancak zamanla oynadıkça ben de söyledikçe çocuklar alıştılar. Artık onu çağırıyorlar gel birlikte oynayalım gibi onunda hoşuna gidiyor yerinde duramıyor kelebek gibi uçan bir çocuk."*

Bazı sınıf öğretmenleri kaynaştırma öğrencilerinin durumlarını açıklayıp diğer öğrencilerin de desteğini alarak sınıf yönetimi sürecine olumlu bir katkı sağladıklarını, bazı öğretmenler ise öğrencilerin kaynaştırma öğrencisiyle alay ettiğini bu durumun sosyal uyumu zorlaştırdığını belirtmiştir.

Okul İdaresi ile İş Birliğinde Yaşanan Güçlükler

Kaynaştırma eğitiminde okul idaresi ile iş birliğine ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17 Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Eğitiminde Okul İdaresi ile İş Birliğinde Yaşanan Güçlüklerle İlgili Görüşleri

Görüşler	**Frekans**
1. Okul idaresi ile iş birliğinde hiçbir güçlük yaşamayan	3
2. Okul idaresinin kaynaştırma ile ilgili bilgisi yetersiz	2
3. Okul idaresi yönetmeliklere uygun kaynaştırma öğrencisi yerleştirmiyor	1
4. Okul idaresi iş birliğinde arka planda kalıyor	1

Tablo 17 incelendiğinde okul idaresi ile iş birliğinde yaşanan güçlükler teması; okul idaresinin kaynaştırma ile ilgili bilgi yetersizliği (2), okul idaresinin yönetmeliklere uygun öğrenci yerleştirmemesi (1), okul idaresinin iş birliğinde arka planda kalması (1) ve güçlük yaşamayanlar kodlarında toplanmıştır.

Okul idaresiyle iş birliğinde hiçbir güçlük olmadığını ifade eden öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö.1. *" Okul idaresi ile iş birliğinde güçlük yaşamıyorum, çok destek oluyorlar destek eğitim odası sunuyor. Hiçbir sorun yaşamıyorum."*

Ö.6. *"Okul idaremizle iş birliğinde sorun yaşamıyorum bize gerekli yardımı yapıyorlar, desteğini görüyoruz. Bizim gereksinimlerimize ihtiyaç duyduğumuz dokümanları, materyalleri getiriyor geçen yıl bayağı getirdi. Hatta bu öğrencilerle ilgili projeler yürütüyor okul idaresi."*

Okul idaresinin kaynaştırma eğitiminde iş birliği için yeterli bilgiye sahip olmadığını ifade eden öğretmenlerin konuyla ilgili görüşü aşağıda verilmiştir:

Ö.2. *"Okul idaresi uygulanan süreçle ilgili fazla bilgiye sahip olmadıkları için tüm sorumluluğu rehber öğretmen ve sınıf öğretmenine yüklemektedir."*

Ö7. *"Okul idaresinin bilgisi çok yetersiz. İş birliği sağlamak veya destek almak istediğinizde bu öğrencilerin sadece idare edilmesine, hocam seni rahatsız etmiyorsa takılma boş ver şeklinde yaklaşıyor. İdarenin daha hassasiyetle yaklaşması gerekirken hiçbir bilgiye sahip değiller."*

Okul idaresinin yönetmeliklere uymadan kaynaştırma öğrencilerini sınıflara yerleştirmesiyle ilgili öğretmen görüşü şu şekildedir:

Ö.5. *"Okul idaresi bazı sınıflara kaynaştırma öğrencisi hiç yerleştirmezken bazı sınıflara üç tane kaynaştırma öğrencisi yerleştiriyor. Yani kaynaştırma öğrencisi olan var ama hiç olmayan da var. Bu durumda okul idaresi beni zorluyor."*

Okul idaresinin iş birliğinde arka planda olduğunu ifade eden öğretmen görüşüne aşağıda verilmiştir:

Ö.4. *"Okul idaresi bizim yerimize sorunları çözmesi gerekirken biraz daha arka planda kalabiliyor. Genelde her durumla veliyle, eksikliklerle biz uğraşıyoruz. O yüzden pek bir yere varamıyoruz okul idaresiyle*."

Öğretmen görüşleri incelendiğinde; okul idarelerinin kaynaştırma eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları ayrıca kaynaştırma öğrencilerini okulda sadece ''idare edilmesi'' gereken öğrenciler olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Aile İle İş Birliğinde Yaşanılan Güçlükler

Kaynaştırma öğrencilerinin aileleriyle işbirliğinde yaşanan güçlükler ile ilgili olarak öğretmen görüşleri Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18 Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerinin Aileleri ile İşbirliğinde Yaşanan Güçlüklerle İlgili Görüşleri

Görüşler	**Frekans**
1. Öğrencinin durumunu kabullenmeme	3
2. Ailenin çocuğun durumunu takip etmeme	1
3. Öğrencinin durumunu kabullenip öğretmenleri suçlama	1
4. Parçalanmış aile çocukları	1
5. Herhangi bir güçlük yaşamayan	1

Tablo 18 incelendiğinde öğretmenlerin aileler ile iş birliğinde yaşadıkları güçlükler teması; öğrencinin durumunu kabullenememe (3), çocuğun durumunu takip etmeme (1), öğretmenleri suçlama (1), parçalanmış aile çocukları (1), güçlük yaşamama (1) gibi kodlarda toplanmıştır.

Aile tarafından öğrencinin durumunun kabul edilmemesine yönelik öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö.4. "*Aile çocuklarının diğer çocuklardan daha üstte olduğunu kabul ediyor bu konuda sıkıntı yaşıyoruz. Rapor almak istemiyor öğrenci için biz yine de elimizden geleni yapıyoruz öğrenci için rapor bir kâğıttır belki ama ilerisi için nasıl olumlu mu yansır olumsuz mu bilmiyorum. Aileyle bu konularda zorluk yaşıyorum."*

Ö.6. *"Veli öğrencinin durumunu kabul etmiyor, yok benim çocuğum her şeyi biliyor diyor."*

Ö.1. *"Öğrenciyi kabul etmiyor bazı aileler, aileye göre çocuk normal."*

Parçalanmış ailelerden gelen kaynaştırma öğrencilerinin aileleriyle iş birliğinin zor olduğuna yönelik öğretmen görüşü şu şekildedir:

"*yanında ikamet ediyor olması gibi sorunlar aileler ile çocuklar arasındaki bağı ve ilgiyi sorunlu hale getiriyor. Bu sebeple öğrenci velisi ile hem iletişim hem iş birliği son derece zor olmakta."*

Ailenin çocuğun durumunu kabul edip sürekli dışardaki kişileri/öğretmenleri suçladığını bildiren öğretmen görüşü şu şekildedir:

Ö.7. *"Öğrencinin ailesi çok hırçın genel olarak çocuğunun durumunun eksiklik olarak görmesinden dolayı okula geliyor onun iyiliğini düşündüğümüzü zannetmiyor, sanki herkes çocuğunun düşmanıymış gibi sinirli ve tepkili geliyor okula. Birden rehber öğretmenin odasına çağrılıyorsunuz."*

Kaynaştırma öğrencisinin durumunu takip etmeyen aileler işe iş birliği sağlayamadığını belirten öğretmen görüşü şu şekildedir

Ö.5. *" Aile öğrencinin raporlu olduğunun bile farkında değil. Hocam iki senedir okula geliyor okuma yazmayı bilmiyor, neden harfleri unutuyor şeklinde sorular soruyor. Durumun farkında değil, zaten çok yoğun çalıştığı için çocuğa vakit de ayıramıyor."*

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden Ö.3. kaynaştırma öğrencilerinin aileleri ile işbirliğinde güçlük yaşamadığını ailenin çocuğun durumu ve eğitimiyle ilgili bilinçli olduğunu belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu aile ile iş birliğinde güçlük yaşadığını, ailenin çocuğun durumunu kabul etmemesi veya çocuğun durumuyla ilgili öğretmeni suçlaması, öğretmeni yetersiz görmesi şeklinde yaklaşımlara maruz kaldıkları bildirilmiştir.

Okulun ve Sınıfın Fiziki Ortamı

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin fiziki ortamla ilgili görüşleri Tablo 19'da verilmiştir

Tablo 19 Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfın Fiziki Ortamı İle İlgili Görüşleri

Görüşler	**Frekans**
1. Fiziksel ortam yeterli	3
2. Fiziki ortam ve okul yetersiz	4

Tablo 19 incelendiğinde öğretmenlerin fiziki ortam temasıyla ilgi görüşleri; fiziki ortam yeterli (3) ve yetersiz (4) şeklinde kodlanmıştır. Fiziki ortamın yeterli olduğuna ilişkin görüşler şu şekildedir:

Ö.5. *"Okul ve sınıf fiziki ortama uygun, benim bedensel engelli öğrencim var hem okulumuzun asansörü var hem kullanabileceği engelli rampası var. Akülü sandalyesi ile bahçeye çıkıp geri gelebiliyor."*

Ö.6. *"Sınıfta ve okulda fiziki ortamda her hangi bir problem yok."*

Ö.4. *"Hem okulun hem sınıfların fiziki ortamı yeterli."*

Fiziki ortamın yetersiz olduğunu bildiren öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Ö.7. *"Bedensel engeli olan öğrenci genelde olarak birinin yardımıyla inmesi gerekiyor, öğrenci inip çıkmakta sorun yaşıyor. Okulun asansörleri var ama kapalı. Öğrenci sürekli birilerinin yardımıyla inip çıkıyor. Bu yüzden sınıfta yalnızlaşıyor genelde de sınıfta tek oturuyordu."*

Ö.3. *"Okulun fiziki alanı yetersiz. Okul çok kalabalık ve bahçesi küçük. Otizmli kaynaştırma öğrencim bahçede iç içe oyun oynamakta zorlanıyor kendini boşlukta hissediyor. "*

Ö.2. *"Okulun fiziki ortamı yetersiz. Destek eğitim için öğrenciye ayrılan bir oda yok."*

Ö.1. *"Sınıflar çok kalabalık ve küçük, kaynaştırma öğrencisi de diğer öğrencilerde verimli bir eğitim alamıyor. Şu an Covid-19 nedeniyle sınıflar seyreltilmiş. Böyle bir sınıfta daha iyi eğitim alabilir kaynaştırma öğrencisi."*

Öğretmen görüşlerine göre; okullarda asansör bulunmakta fakat kullanım dışı bırakılmaktadır. Bedensel engelli öğrenciler bu asansörleri kullanamadığı için, teneffüse çıkamamakta bu durumda öğrencinin sosyal gelişiminin engellenmesine neden olduğu bildirilmiştir

Mesleki Yeterlik Anlamında Yaşanan Güçlükler

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri mesleki yeterlik anlamında yaşanan güçlüklerle ilgili olarak görüşleri Tablo 20'de verilmiştir

Tablo 20 Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlik Anlamında Yaşanan Güçlüklerle İlgili Görüşler

Görüşler	**Frekans**
1. Lisans Eğitiminin Yetersizliğinden Kaynaklı	7

Tablo 20 incelendiğinde öğretmenlerin mesleki yeterlik anlamında güçlükleri temasına ilişkin görüşleri; lisans eğitiminin yetersizliğinden kaynaklı (7) kodunda toplanmıştır. Bu konuda öğretmenlerin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö.1. *" Güçlük yaşıyoruz, yetersiz hissettiğimiz çok oluyor. Bize üniversitede hep normal gelişime sahip çocuklarla çalışacağız şekliyle eğitim verildi, hayatın gerçeği bu."*

Ö.6. *" Mesleki anlamda titiz davrandığım halde yetersiz hissettiğim anlar oluyor, kaynaştırma öğrencisine nasıl öğreteceğiz okurken değil, deneyimledikçe öğrendik."*

Ö.5. *" Yetersizlik yaşıyorum çünkü verdiğinizi alamıyorsunuz. Nasıl vereceğinizi bilmiyorsunuz ya da. Üniversitede belki böyle bir gözlem yapabilseydik daha iyi olabilirdi."* Ö.2, Ö.3, Ö.4, Ö.7'de benzer görüş bildirmiştir.

Öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde; lisans eğitim içeriğinin yalnız normal gelişim gösteren öğrencilere yönelik olduğu, kaynaştırma öğrencileriyle ilgili yeterli bilgi verilmediği yönündedir. Ayrıca Tablo 1'de öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun özel eğitim/kaynaştırma ile ilgili bir ders almadığı görülmüştür.

Kaynaştırma Eğitiminde Yaşanan Güçlüklere Getirilen Öneriler

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri kaynaştırma eğitiminde yaşanan güçlüklere getirilen önerilerle ilgili görüşleri Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21 Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlik Anlamında Yaşanan Güçlüklerle İlgili Görüşler

Görüşler	**Frekans**
1. Aile ve Öğretmen İş Birliği	2
2. Okul idaresi bilinçlendirilmeli	1
3. Kaynaştırma öğrencisi için diğer meslek elemanları okulda yer almalı	1
4. Sistem düzeltilmeli, okullar denetlenmeli	1
5. Öğretmenler yetkin hale getirilmeli	1
6. Fikir beyan etmeyen	1

Tablo 21 incelendiğinde öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde yaşanan güçlüklere yönelik önerileri teması; aile ve öğretmen iş birliği sağlanmalı (2), okul idaresi bilinçlendirilmeli (1), diğer meslek elemanları okulda yer almalı (1), sistem

düzeltilmeli (1), öğretmenler yetkin hale getirilmeli (1), fikir beyan etmeyen (1) gibi kodlarda toplanmıştır. Öğretmenlerin önerilerine aşağıda yer verilmiştir.

Ö.3. *" Bu iş ekip işi, aileye ve öğretmene bağlı. İş birliği sağlanırsa öğrencinin eğitimini ilerletebilir ona faydalı olabiliriz."*

Ö.6. *"Veli çocuğu ihmal etmezse aile de gerekli ilgiliyi gösterirse bu çocukların eğitiminde başarıyı sağlayacağımızı düşünüyorum."*

Ö.4. *" Okul idaresi biraz daha bilinçli olmalı."*

Ö.1. *" Kaynaştırma öğrencisini özele yönlendirmek yerine okullarda dil konuşma terapisti gibi diğer meslek elemanları da yer alırsa bizim içinde öğrenci içinde kolay olur. Destek eğitimi özel eğitim öğretmenleri verebilir bu şekilde iş birliği sağlanırsa daha iyi olur."*

Ö.5. *" Sistemde sıkıntı var, yayımlanan yönetmelikler uygulanmıyor. Sınıflar kalabalık ve kaynaştırma öğrencisi fazla bunların denetlenmesi gerekiyor. Yarı zamanlı kaynaştırma diye bir şey var ama uygulanmıyor. Bunlar sağlanmalı. "*

Ö.7. *" Önce biz öğretmenlerin yetkin düzeye getirilmesi gerekiyor ki faydalı olalım."*

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden Ö.2 kaynaştırma eğitiminde yaşanan güçlüklere öneri getirmemiştir.

Rehber Öğretmenlerin Yaşadığı Güçlükler

İçerik analizinde rehber öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik görüşleri oluşturulan yedi alt tema incelenmiştir.

Bu temalar rehber öğretmenleri için şu şekilde sıralanmıştır:

Rehber öğretmenler için oluşturulan temalar:

1. BEP Geliştirme Biriminde Yaşanan Güçlükler

2. Destek Hizmetler ile Yaşanılan Güçlükler

2.1 Destek eğitim odasıyla ilgili yaşanan güçlükler

2.2. Diğer meslek elemanlarıyla (psikiyatrist, dil terapisti vb.) iş birliğinde güçlükler

2.3. RAM ile iş birliğinde güçlükler

3. Sınıf Öğretmeni ile İş Birliğinde Yaşanan Güçlükler

4. Okul İdaresi ile İş Birliğinde Yaşanan Güçlükler

5. Aile İşbirliğinde Yaşanılan Güçlükler

6. Mesleki Yeterlik Anlamında Yaşanan Güçlükler

7. Kaynaştırma Eğitiminde Yaşanılan Güçlüklere Öneriler

Şeklindedir. Aşağıda teker eker açıklanmıştır.

1. BEP Geliştirme Biriminde Yaşanan Güçlükler

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin BEP geliştirme biriminde yaşadığı güçlük Tablo 22'de gösterilmiştir.

Tablo 22 Rehber Öğretmenlerin BEP Geliştirme Biriminde Yaşadığı Güçlükler

Görüşler	Frekans
1. BEP geliştirme biriminde diğer üyelerin görevlerini yerine getirmemesi	6

Tablo 22 incelendiğinde rehber öğretmenlerin BEP geliştirme biriminde yaşadığı güçlükler teması; diğer üyelerin görevlerini yerine getirmemesi (6) şeklinde tek kod olarak verilmiştir. Öğretmenlerin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

R.1. " Genel itibariyle bu süreci ben yürütüyorum. Psikolojik danışman ve rehber öğretmen bu birimin doğal bir üyesi sadece onun işi değil aslında."

R.4. " Sınıf öğretmenleri bu konudaki iş yükünü rehberlik servisine yüklemekte gerekli özveriyi göstermemekte."

R.5. " İşleyişteki güçlük, sorumluluk alan tek kişinin rehber öğretmen olması, yalnız kalması." R.2, R.3, R.6'da benzer görüş bildirmiştir.

Rehber öğretmenlerin tamamı BEP geliştirme biriminde yer alan diğer üyelerin görevlerini yerine getirmediğini, BEP hazırlamada iş yükünün rehberlik servisine yüklendiğini bildirmişlerdir.

2. Destek Hizmetler ile Yaşanılan Güçlükler

2.1. Destek Eğitim Odasıyla İlgili Yaşanan Güçlükler

Araştırmaya katılan rehber öğretmenler destek eğitim odasıyla ilgili yaşanan güçlüklerle ilgili olarak görüşleri Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23 Rehber Öğretmenlerin Destek Eğitim Odası ile İlgili Yaşadığı Güçlükler

Görüşler	**Frekans**
1. Destek eğitim odasının olmaması ve sınıf öğretmenlerin ders vermek istememesi	4
2. Destek eğitim odası ile ilgili güçlük bildirmeyenler	2

Tablo 23 incelendiğinde rehber öğretmenlerin destek eğitim odasıyla ilgili yaşadığı güçlükler teması; destek eğitim odasının olmaması ve öğretmenlerin ders vermek istememesi (4), destek eğitim odasıyla ilgili güçlük bildirmeyenler (2) gibi kodlarda toplanmıştır.

Destek eğitim odasıyla ilgili güçlük bildiren öğretmen görüşleri şu şekildedir:

R.2. " *Okulda bir destek eğitim odası yok. Bir sınıfı boşaltıp masa tenisi koyuyorlar ama destek eğitime oda yok.. Öğretmenler BEP kapsamında ders vermek yerine DYK (Destekleme ve Yetiştirme Kursu) dersi vermeyi tercih ediyor. Çünkü DYK'da verilen ek ders ücreti daha yüksek."*

R.3. " Destek eğitim odasının olmaması çok büyük bir eksiklik okulumuzda. Çünkü destek eğitim verecek öğretmen bulma konusunda sıkıntı yaşıyoruz. Öğretmenlerin üzerindeki ders yükünün fazla olması ve ödenen ücretin düşük olması önemli etkenler.

R.5. " Destek eğitim odası öğrenciyi kesinlikle ileriye taşıyacak bir sistem. Okuldaki derslik sayısı öğrencilere tam yettiği için destek eğitim odası fiziki olarak yok. Destek eğitim odasının olmaması, öğretmenin okul dışı sorumlulukları, ücretin az olması nedenleriyle öğretmenler görev almak istemiyor." R.6.'da benzer görüş bildirmiştir.

Destek eğitim odasının olduğunu ve herhangi bir güçlük yaşamadıklarını belirten öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

R.2. " Okulumuzda destek eğitim odası var. Okul idaresinin ve sınıf öğretmenlerinin sorumluluk alması nedeniyle bu konuda herhangi bir sorun yaşamıyorum."

R.4. " Okulumuzda destek eğitim odası var. Bir güçlük yaşamıyorum."

Rehber öğretmenlerin çoğunluğu okullarında fiziki olarak destek eğitim odasının olmadığını, okul idaresinin bu imkanı sağlamadığını ayrıca sınıf

öğretmenlerinin destek eğitim odasında eğitim karşılığı verilen ek ders ücretinin düşük olmasından dolayı görev almak istemedikleri bildirilmiştir.

2.2. Diğer Meslek Elemanlarıyla (Psikiyatrist, Dil Terapisti Vb.) İş Birliğinde Güçlükler

Araştırmaya katılan rehber öğretmenler diğer meslek elemanlarıyla iş birliğinde güçlüklerle ilgili olarak görüşleri Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24 Rehber Öğretmenlerin Diğer Meslek Elemanlarıyla (Psikiyatrist, Dil Terapisti Vb.) İş Birliğinde Güçlükler

Görüşler	**Frekans**
1. Diğer meslek elemanlarıyla iş birliğinde güçlük yaşayanlar	5
2. Diğer meslek elemanlarıyla iş birliğinde güçlük yaşamayanlar	1

Tablo 24 incelendiğinde rehber öğretmenlerin diğer meslek elemanlarıyla iş birliği teması; iş birliğinde güçlük yaşayanlar (5), güçlük yaşamayanlar (1) şeklinde kodlanmıştır. Diğer meslek elemanlarıyla iş birliğinde güçlük yaşayan öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

R.6. "*Psikiyatristler veli aracılığıyla tarafımıza ulaşıyor. Öğrenciyle ilgili bilgi istiyor ve form doldurtuyor. Ancak doldurulan form ve öğrenciyle ilgili sonrasında bilgi aktarımı olmuyor. Ne olduğunu öğrenmek için veli ve meslek elemanlarıyla iletişime geçmeye çalışıyoruz. Çoğu zaman bu çabamız sonuçsuz kalıyor*."

R.1. " *Bulunduğumuz çevrenin sosyo ekonomik durumu göz önüne alınırsa kaynaştırma öğrencilerinin hepsi devlet hastanesinin psikiyatristleri ve psikologlarından hizmet alıyor. Onlar bile çok zor randevu alıp iletişim kurabilirken benim iletişim kurmam çok mümkün değil."*

R.4. " *Biz rehberlik servisi olarak iletişime geçemiyoruz. Onlar istedikleri takdirde veli aracılığıyla form dolduruyoruz sadece. Genellikle bir bağlantımız olmuyor."* R.2. ve R.5.'de benzer görüş bildirmiştir.

Rehber öğretmenlerinin R.3. diğer meslek elemanlarıyla iş birliğinde güçlük yaşamadığını belirtmiştir. Öğretmen görüşü şu şekildedir:

R.3. *" Öğrencinin bireysel gelişim raporlarına bakmamız için psikologlarla ve psikiyatristlerle iletişim halindeyiz."*

Rehber öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu diğer meslek elemanlarıyla iş birliğinde güçlük yaşadığını, psikiyatristlerin kendilerine öğretmen formu gönderdiğini, öğrenci hakkında bilgi almak istediğini fakat süreçle ilgili rehber öğretmeni bilgilendirmedikleri bildirilmiştir.

2.3. RAM ile İş birliğinde Güçlükler

Araştırmaya katılan rehber öğretmenler RAM ile iş birliğinde güçlüklerle ilgili olarak görüşleri Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25 Rehber Öğretmenlerin RAM ile İş Birliğinde Yaşadığı Güçlükler

Görüşler	**Frekans**
1. RAM ile iş birliğinde güçlük yaşamayanlar	4
2. RAM'da yapılan yanlış tanılama	2

Tablo 25 incelendiğinde rehber öğretmenlerin RAM ile iş birliği teması; RAM'da yapılan yanlış tanılama(2) ve güçlük yaşamayanlar (4) şeklinde kodlanmıştır:

RAM ile iş birliğinde güçlük yaşamadığını belirten öğretmen görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

R.5. *" RAM ile bir sorun yaşamıyorum. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili özel eğitim başkanı ile görüşüyorum. Şu ana kadar bir sorun yaşamadım."*

R.1. *"RAM ile sadece resmi yazışma aracılığıyla değil, telefonla da sürekli iletişim halindeyiz. Herhangi bir sorunda arayıp bilgi alabiliyorum, öğrenci yönlendirme içinde öyle."*

R.3. *" RAM'da bazen öğretmenler için bazen eğitimler düzenleniyor. Bu eğitimlere katılıyorum. Yılda 3 kez toplantılarımız oluyor, bu toplantılarda kaynaştırma öğrencilerini konuşuyoruz. İletişimde herhangi bir sorun yaşamıyoruz."* R.2.'de benzer görüş bildirmiştir.

RAM ile iş birliğinde yanlış tanılama/yönlendirme yapıldığını ve sürecin uzun işlediğini belirten öğretmen görüşleri şu şekildedir:

R.3. *"Bazen tanılama işlemlerinde sıkıntı yaşanıyor. Ben daha önce 3 sene RAM'da çalıştığım için orada yapılan iş ve işlemlere hâkimim. Yapılan yanlış tanılamalarda ve*

yönlendirmelerde bunu neye dayanarak yaptıklarını sorduğumuzda iletişime kapalılar. Herhangi bir şekilde yardımcı olmuyorlar. Süreç hep uzun işliyor."

R.6. *" Öğrenciyi yönlendirdiğimizde raporlarla ilgili çok geç dönüşler oluyor. Ya da bazen tanılamada sıkıntılar yaşandığına rastlıyoruz."*

Rehber öğretmenlerin çoğunluğu RAM ile iş birliğinde herhangi bir güçlük yaşamadığını belirtirken, öğrenci için yapılan değerlendirmelerin şeffaf olmadığını ve sürecin yavaş işlediğini belirten öğretmen görüşleri de yer almaktadır.

Sınıf Öğretmeni ile İş Birliğinde Yaşanan Güçlükler

Araştırmaya katılan rehber öğretmenler sınıf öğretmenleri ile iş birliğinde yaşanan güçlüklerle ilgili olarak görüşleri Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26 Rehber Öğretmenlerin Sınıf Öğretmeni İle İş Birliğinde Yaşadığı Güçlükler

Görüşler	**Frekans**
1. Sınıf öğretmenleri ile iş birliğinde sorun yaşamayanlar	1
2. Sınıf öğretmeninin, öğrencinin engel türüne uygun davranmamasından kaynaklı sorun yaşayanlar	4
3. BEP'in hazırlanmasında ve uygulanmasında sorun yaşayanlar	1

Tablo 26 incelendiğinde rehber öğretmenlerin sınıf öğretmeni ile iş birliğinde yaşadığı güçlükler teması; iş birliğinde güçlük yaşamayanlar (1), BEP'in hazırlanma konusuyla ilgili güçlük yaşayanlar (1), öğrencinin engel türüne göre davranılmamasından kaynaklı öğretmenle güçlük yaşayanlar (4) şeklinde kodlanmıştır.

R.1. sınıf öğretmenleri ile iş birliğinde güçlük yaşamadığını belirtmiştir. Öğretmen görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

R.1. *" Öğrenciyle ilgili öğretmeni iş birliğine davet ediyorum. Öğrencinin desteklenmesi ve eğitimini ilerletmek için görüşmeler yapıyorum. İletişimi hiç kesmiyorum."*

Sınıf öğretmeninin, öğrencilerin engel türüne uygun davranmadığını ifade ederek güçlük yaşadığını belirten rehber öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

R.2. *" Öğretmen öğrenciyi pek tanımıyor. Öğrenciye nasıl davranacağını bilmiyor."*

R.3. *" Sınıf öğretmeni engel türlerinin özelliklerini bilme konusunda sorun yaşıyor. Mesela DEHP olan bir öğrencimiz vardı. Öğretmen bunun farkında değil. Öğrencinin sürekli hareket halinde olmasından, hatta pencere kenarında oturmak istemesinden şikâyetçiydi. Öğretmene bu durumdan bahsettim. DEHP olan öğrencinin özelliklerini, sınıfta onlara nasıl davranması gerektiğini, öğrencinin eğilimlerini anlattım."*

R.6. *" Sınıf öğretmeni, öğrencinin engel türüne göre nasıl davranacağını bilmiyor, tedirginlik yaşıyor."* R.4.'de benzer görüş bildirmiştir.

R.5**.** Sınıf öğretmenleri ile iş birliğinde BEP hazırlanması ve uygulanmasıyla ilgili güçlük yaşadığını bildirmiştir. Öğretmenin görüşü şu şekildedir:

R.5. *" Öğretmenler BEP hazırlamayı yük olarak görüyor. Her seminerde BEP hazırlama ile ilgili bilgi sunmama rağmen dönem başında BEP' in nasıl hazırlanacağı ile ilgili sorular geliyor. BEP'e uygun soru hazırlamayı da yük olarak görüyorlar ve uygulamıyorlar. Bu nedenler iş birliği yapmamıza engel oluyor.*

Rehber öğretmenler, sınıf öğretmenlerinin BEP ile ilgili sorumluluklarını yapmak istemediğini, öğrencinin engel türüne uygun nasıl davranacaklarını bilmediklerini bildirmiştir.

Okul İdaresi ile İş Birliğinde Yaşanan Güçlükler

Rehber öğretmenlerin okul idaresi ile iş birliğinde yaşadığı güçlüklerle ilgili olarak görüşleri Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27 Rehber Öğretmenlerin Okul İdaresi ile İş Birliğinde Yaşadığı Güçlükler

Görüşler	**Frekans**
1. Okul idare ile iş birliğinde sorun yaşamayanlar	3
2. Destek eğitim odasıyla ilgili güçlük yaşayanlar	1
3.Kaynaştırma eğitimine duyarsızlık nedeniyle güçlük yaşayanlar	2

Tablo 27 incelendiğinde rehber öğretmenlerin okul idaresiyle yaşadığı güçlükler; destek eğitim odasıyla ilgili güçlük yaşayanlar (1), kaynaştırmaya duyarsız olmalarıyla ilgili güçlük yaşayanlar (2) ve sorun yaşamayanlar (3) şeklinde

kodlanmıştır. Okul idaresiyle iş birliğinde güçlük yaşamayan öğretmen görüşleri şu şekilde belirtilmiştir:

R.1. *" Okul idaresi zaten rehberlik çerçevesine önem veriyor, saygı gösteriyor. Rehberlik servisinin görüşleri okul idaresi için önemli. Bir sorun yaşamıyoruz. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili destek eğitim odasını öğrencilere sunuyor."*

R.4. *" Okul idaresi bu konuda iyi. Rehberlik servisinin görüşlerini önemsiyor. Genel anlamda bir sorun yaşamıyoruz."* R.6.'da benzer görüş bildirmiştir.

R.2. okul idaresi ile iş birliğinde destek eğitim odasının idare tarafından açılmak istenmemesiyle ilgili güçlük yaşadığını ifade etmiştir. Öğretmen görüşüne aşağıda yer verilmiştir.

R.2. *" Okulumuzda destek eğitim odası yok. Bunu idareye söylediğimde fiziksel ortam uygun değil dediler. Müzik odası var ama destek eğitim odası yok. Ya da bir sınıf boşaltıp masa tenisi koyuyorlar fakat destek eğitime yer yok diyorlar."*

Okul idaresinin kaynaştırma eğitimine karşı duyarsız olduğunu belirten öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

R.3. *" Müdür bey kaynaştırma eğitimine duyarsız. Öğrencileri RAM'a yönlendirirken müdür bey çok sorguluyordu, gereksiz bulup konuyu kapatmak işitiyordu."*

R.5. *" Genel manada okul idaresi kaynaştırma eğitiminin çok dışında kalıyor. Toplantılara katılım sağlamıyorlar. Öğretmenlere hep biz bilgi veriyoruz. Öğretmenlerle de iletişimde sorumluluk almıyorlar."*

Okul idaresinin destek eğitim odası için uygun fiziksel ortamı sağlamıyor olması ve RAM'a tanılama için öğrenci yönlendirirken rehber öğretmeni sorgulaması iş birliğini engellediği görüşleri arasındadır.

Aile İşbirliğinde Yaşanılan Güçlükler

Rehber öğretmenlerin aile ile iş birliğinde yaşadığı güçlüklerle ilgili görüşleri Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28 Rehber Öğretmenlerin Aile ile İş Birliğinde Yaşadığı Güçlükler

Görüşler	**Frekans**
1. Kaynaştırma öğrencisi olduğunu kabullenememe	6

Tablo 28 incelendiğinde rehber öğretmenlerin aile iş birliğinde yaşadığı güçlükler; öğrenciyi kabullenmeme (6) olarak kodlanmıştır. Öğretmenlerin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

R.6. *" Aileye çocuğun özel olduğunu anlatırken, aile kabul etmiyor. Sonraki süreçte ise öğretmeni suçluyor."*

R.1. *" Kaynaştırma eğitiminde öğrencinin tanılama sürecinde aile ile çok sıkıntı yaşıyoruz. Veli bu durumu kabul etmek istemiyor. Benim çocuğum normal, siz benim çocuğuma deli raporumu aldıracaksınız şeklinde ciddi dönüşler oluyor. RAM raporunu ciddi bir psikiyatrik bozukluk raporu gibi algılıyorlar."*

R.2. *" Öğrencinin tanılanması konusunda zorluk yaşıyoruz. Doktora götürülüp tanı alması konusunda özellikle."*

R.5. *" Veli öğrencinin durumunu kabullenmiyor. Çok duygusal tepkiler veriyor. Veliyi ikna etmek oldukça zorlu bir süreç. Velinin kaygı düzeyi çok yüksek. RAM'dan çıkan sonucun ilerleyen yıllarda hayatına olumsuz yansıyacağını düşünüyorlar."* "R.3. ve R.4.'de benzer görüş bildirmiştir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin tamamı öğrencinin tanılama sürecinde aileyle güçlük yaşadığını, kaynaştırmaya karşı ailelerin olumsuz bir algıya sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Mesleki Yeterlik Anlamında Yaşanan Güçlükler

Rehber öğretmenlerin mesleki yeterlilik anlamında yaşadığı güçlüklerle ilgili görüşleri Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29 Rehber Öğretmenlerin Mesleki Yeterlik Alanında Yaşadığı Güçlükler

Görüşler	**Frekans**
1. Mesleki yeterlilik anlamında güçlük yaşamayanlar	4
2. Deneyim ve bilgi eksikliği nedeniyle güçlük yaşayanlar	2

Tablo 29 incelendiğinde rehber öğretmenlerin mesleki yeterlik anlamında yaşadıkları güçlükler; deneyim ve bilgi eksikliği (2), güçlük yaşamayanlar (4) gibi kodlarda toplanmıştır. Güçlük yaşamayan öğretmenlerin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

R.6. *" Çok zorluk yaşamıyorum kaynaştırma öğrencileriyle. Mezun olmadan RAM 'da staj yapmıştım. Çalışma imkânım oldu."*

R.1. *" Meslekte yeni olduğum için henüz bir güçlük yaşamadım."*

R.3. *" Kaynaştırma eğitiminde, kaynaştırma öğrencisinin olduğu sınıfların rehberlik saatlerine girmeye çalışıyorum. Hoşgörü ve duyarlılığa dayalı çalışmalar yapıyorum. Şu ana kadar mesleki anlamda yetersizlik duygusu yaşamadım."*

R.5. *" Özellikle yönetmelik, evrak işi gibi prosedürler, mesleğe başladıktan sonra öğreniliyor. İlk başladığımızda RAM'da çalıştığım için bunun çok faydasını gördüm. Özel eğitim öğretmenleriyle çalışıp, onlardan çok şey öğrendim. Bu yüzden şu an çok zorluk yaşamıyorum."*

Mesleki yeterlilik anlamında deneyim eksikliği olduğunu bu nedenle güçlük yaşadığını belirten öğretmen görüşleri şu şekildedir:

R.4. *" Üniversitede aldığımız eğitimle MEB'de göreve başladığımızda, bu konudaki ihtiyaçları karşılayacak donanıma sahip olmadığımız ortaya çıkıyor. Kendi çabamızla araştırma yapıp, tecrübeli insanların bilgisinden faydalanarak öğrenmeye çalışıyoruz."*

R.2. *" Tavsiye istedikleri zaman özellikle DEHB ile ilgili zorluk yaşıyorum."*

Bazı rehber öğretmenlerin mesleki yeterlik anlamında güçlük yaşamadıkları, lisans eğitimlerinde RAM'da staj yaptıkları görüşler arasında yer almıştır. Güçlük yaşayan öğretmenler ise yeterli bir eğitim almadıklarını ve belirli engel türleri/ öğrenci tanılarıyla ilgili sınıf öğretmenleri tavsiye istediğinde veremediklerini bildirmiştir.

Kaynaştırma Eğitiminde Yaşanılan Güçlüklere Öneriler

Rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde yaşanan güçlüklere getirdiği öneriler Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30 Kaynaştırma Eğitiminde Yaşanılan Güçlüklere Öneriler

Görüşler	Frekans
1. Her okulda destek eğitim odası zorunlu olmalı	3
3. Sınıf mevcutları seyreltilmeli	1
4. Rehber öğretmen sayısı arttırılmalı	1

5. Toplum kaynaştırma eğitiminde bilinçlenmeli ve okullarda diğer meslek elemanları yer almalı	1

Tablo 30 incelendiğinde rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde yaşanan güçlüklere yönelik önerileri; destek eğitimin zorunlu olması (3), sınıf mevcutlarının seyreltilmesi (1), rehber öğretmen sayısının artırılması (1), kaynaştırma eğitimiyle ilgili toplumun bilinçlendirilmesi ve meslek elemanlarının yer alması (1) gibi kodlarda toplanmıştır. Öğretmenlerin önerilerine aşağıda yer verilmiştir.

R.3. *"Destek eğitim odası zorunlu olmalı, belki yüzde 50 ek ders fazla verirlerse öğretmenlere herkesin ders vermek isteyeceğini düşünüyorum. Çünkü bu odada ders vermek isteyecek öğretmen bulmak oldukça zor."*

R.2. *"Destek eğitim keyfi bir durum haline gelmiş. Sınıf açılmıyor. Zorunlu olması gerekiyor destek eğitim odasının. Öğretmenler ve idarecileri de yönetmeliklerle ders vermeye zorunlu kılmalı."* R.5'te benzer görüş bildirmiştir.

R.4. *" Bir sınıfta otuzdan fazla öğrenci ve 4 tane de kaynaştırma öğrencisi var. Böyle olursa öğretmeninde yapacağı şeyler sınırlı kalmakta. Sınıf mevcutları ve kaynaştırma öğrenci sayıları gözden geçirilmeli."*

R.1. *" 1500'e yakın öğrencisi bulunan okulda tek psikolojik danışman ve rehber öğretmenim. Normalde 3 tane olması gerekirdi, daha verimli çalışılabilirdi bu öğrencilerle ilgili ancak sayı yetersiz olduğu için böyle bir imkan yok. Rehber öğretmen atamaları arttırılmalı her okulda bulunması gerektiğini düşünüyorum."*

R.5. *"Ben 3 senedir görevlendirme ile 2 okula birden bakıyorum. Bir çalışma yapsak zaten yarım kalıyor. Rehber öğretmen sayıları da önemli bu öğrencilerle çalışabilmek için."*

R.6. *"Veli çocuğu kabullenmiyor neden? Çünkü kapıya rehabilitasyon aracı gidecek. Komşular görecek. Bakın nerelerde sorun var. Toplum olarak kaynaştırma bilincine ihtiyacımız var. Ama bu yük sadece rehber öğretmenler üzerinde. Bir veli eğitimi düzenliyoruz 1500 öğrencisi olan bir okulda sadece uzman çağırarak yapılan bir eğitime 30 kişi zor katılıyor. Gelen veli de bilinçli veli zaten. Daha etkili şekilde topluma kaynaştırmanın öneminden bahsedersek hem veli hem toplum olarak çocuklar için bir şeyler yaparız. Ayrıca MEB bir şey yapmaya çalışıyor ama hep anı düzeltmeye çalışıyor. Yeterli kalmıyor maalesef. Dünya çok hızlı değişiyor artık çocukta birden*

fazla tanı var hem bedensel hem öğrenme güçlüğü gibi. Çocukla destek eğitimde çalışılması için önce dil konuşma becerisinin düzeltilmesi lazım ki çocuk harfleri çıkarsın. Bununla ilgili uzmanlar bulunmalı okulda."

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde bulgulardan ulaşılan sonuçlar tartışılarak sunulmakta, ardından ilgili öneriler getirilmektedir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmanın genel amacı; sınıf ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde yaşadığı güçlüklerle ilgili görüşlerini incelemektir. Bu araştırmaya kaynaştırma öğrencisi olan yedi sınıf ve altı rehber öğretmen katılmıştır. Yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda sınıf öğretmenleri için 8 ana tema oluşurken rehber öğretmenler için 7 ana temaya ulaşılmıştır. Her bir tema kaynaştırma eğitiminde yaşanan güçlükler açısından değerlendirilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde öğretim sırasında yaşadıkları güçlükler belirlenmiştir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun BEP planını BEP geliştirme birimiyle değil, rehber öğretmenden yardım alarak hazırladıkları ancak sınıf mevcutlarının kalabalık olması nedeniyle planın uygulanmasında zorluklar yaşadıkları görülmektedir. Yorulmaz (2015) ilkokulda görev yapan 217 öğretmen ile gerçekleştirdiği çalışmasında BEP hazırlanması konusunda öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmiştir. Bazı çalışmalar ise okullarda BEP toplantılarının beklenen düzeyde yapılmadığını BEP'i uygulamada karşılaşılan güçlüklerin altyapı yetersizliklerinden kaynaklandığını (Evyapan, 2020), öğretmenlerin BEP'e zaman ayırmakta zorlandıklarını ve BEP hazırlarken çeşitli güçlüklerle karşılaştıklarını (Pamuk, 2016) bildirmektedir.

BEP; hizmet alanlarla hizmet verenlerin üzerinde anlaşmaya varmış oldukları bir sözleşmedir (Kargın, 2007). Hizmet verenler, engelli bireyin eğitiminden sorumlu tüm bireyler (özel eğitim öğretmeni, genel eğitim/ sınıf öğretmeni, rehber öğretmen, psikolog gibi), hizmet alanlar ise engelli bireyin ailesi ve bazı durumlarda da bireyin kendisidir (MEB, 2006; Kargın, 2007; Avcıoğlu, 2011; Yılmaz ve Batu, 2016). BEP, tek bir kişi tarafından hazırlanan bir program olmaktan daha çok, engelli bireyin

eğitiminden sorumlu tüm bireylerin bu programın hazırlanmasına aktif bir bicimde katılımlarını ve belirlenen hedefleri tüm katılanların benimsemesini gerektiren bir programdır (Kargın; 2007).

Yapılan bu çalışma; okullarda bir BEP kurulunun olmadığını, BEP hazırlama amacı ile ilgili kişilerin belli sürelerde bir araya gelmediğini göstermektedir. Ayrıca BEP planını uygulanabilirliği için sınıf mevcutlarının azaltılması da önemli bir bulgu olarak dikkat çekmektedir. Bu açıdan bakıldığında ilgililer arasındaki işbirliği ve iletişimde görülen eksikliğin, sınıf mevcudunun fazlalığının kaynaştırma öğrencileri için uygun BEP hazırlamayı ve uygulamayı güçleştirdiği söylenebilir.

Elde edilen diğer bir bulgu ise sınıf mevcudunun kalabalık olması nedeniyle öğretmenlerin akademik becerilerin öğretiminde yaşadıkları güçlüklerdir. Kaynaştırma öğrencilerinin sınıflara eşit şekilde dağıtılmaması ve bazı sınıflarda tanısı farklı olan kaynaştırma öğrencilerinin bulunması da diğer bir güçlük olarak belirtilmektedir. Bu bulgu alınyazındaki diğer çalışmaların bulgularıyla da örtüşmektedir (Karaca, 2018; Öz Güneş, 2016; Orhan, 2010; Özeng, 2008; Batu, 2003).

Araştırmaya katılan öğretmenlerden bazılarının sınıfında bir-iki kaynaştırma öğrencisi bulunurken bazı sınıflarda bu sayı üç-dört öğrenciye kadar çıkmaktadır. Özel Eğitim Yönetmeliği'nde ise (Madde 23) ilköğretim kademesinde özel eğitime ihtiyacı olan iki bireyin bulunduğu sınıfların 25, bir bireyin bulunduğu sınıfların 35 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2006). Kaynaştırma öğrencisi olmayan kalabalık sınıflar da bile iletişimin bozulduğu ve öğretmenlerin sınıf yönetimi açısından sıkıntı yaşadıkları (Yaman 2006; Kewaza, Welch 2013) göz önüne alındığında çalışmanın bu bulgusu hem sınıfın kalabalık hem de sınıftaki kaynaştırma öğrenci sayısının fazla olmasının tüm öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanmasını güçleştireceğini ve eğitim kalitesinin olumsuz yönde etkileyeceğini düşündürmektedir.

Yapılan çalışmanın bulguları sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde kullanmak üzere uygun materyal bulamadıklarını, farklı engel türleri için gerekli materyallerin olmadığını, sınıfların kalabalık olması nedeniyle kaynaştırma öğrencileri için ayrı bir materyal kullanamadıklarını göstermektedir. Kargın ve arkadaşlarının (2003) kaynaştırma eğitimi sürecindeki ilgililerin konuya dair

görüşlerine başvurdukları araştırmalarında ise materyal eksikliğinin olması kaynaştırma eğitiminin önündeki engellerden biri olarak sıralanmış ve bu bulgunun mevcut çalışma sonucuyla tutarlı olduğu görülmüştür. Bilen (2007), sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini belirlemeye çalıştığı araştırmasında, araç-gereç ve materyal desteğinin sağlanmasının kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunları azaltacağını bildirmiştir. Daha önceki yıllarda yapılan araştırmalara baktığımızda (Kargın, 2003; Bilen, 2007; Çay, Yıkmış, Özgüç, 2020) çalışmanın bu bulgusu konu ile ilgili bir gelişmenin olmadığını, halen kaynaştırma sınıflarında materyal sıkıntısı yaşandığını ortaya koymaktadır.

Araştırmada, öğrenciyi değerlendirmede sorun yaşamadığını belirten dört öğretmenden biri kaynaştırma öğrencisine uygun sorular hazırladığını belirtmiştir. Öğrenci düzeyine uygun yapılan değerlendirmenin, sınıf ortalamasının altında veya üstünde bulunan öğrencilerin doğru değerlendirilmesi için etkili bir değerlendirme yöntemi olduğu Gürsel ve Vuran (2010) tarafından belirtilmiştir. Diğer önemli bulgu ise öğrencilerin değerlendirmeye verdiği olumsuz (kaygı, hırçınlık vb.) tepkilerdir. Kaynaştırma öğrencisini değerlendirirken öğrencinin hangi alanlarda zorluk yaşadığını saptamak, müfredatı izleyerek neler kazanabileceğini belirlemek ve bu konularda ebeveyn ve kaynaştırma öğrencisinin (öğrencinin durumu uygunsa) görüşlerini almak önemlidir (Galevska, Pesic, 2018). Bu acıdan bakıldığında kaynaştırma öğrencisinin işbirliği içinde hazırlanmış BEP'de yer alan amaçlar doğrultusunda değerlendirilmesi gerekmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda (Kargın ve ark. 2010; Batmaz, 2017) katılımcı sınıf öğretmenlerinin bir kısmının bu gerekliliği yerine getirdikleri, BEP kazanımlarına dayalı ölçme ve değerlendirme yaptıkları görülmektedir.

Bu çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisini değerlendirmede yaşadıkları güçlüklerin BEP planı hazırlamada yeterli işbirliğinin sağlanamamasından kaynaklandığı izlenimi edinilmiştir.

Ölçme ve değerlendirme konusunda sorun yaşayan bir öğretmen ise sınav sırasında gölge öğretmen gibi bir yardımcının bulunması gerektiğini vurgulamıştır.

Gölge öğretmen, kaynaştırma öğrencilerinin akademik becerilerinin yanı sıra akranları ile etkileşim kurmalarını sağlayacak sosyal davranışları anlamalarını, oyun

kurallarını öğrenmelerini ve uygun ortamlarda kullanmalarını destekler. Çocuğun temel kavramları öğrenmesini sağlayarak öğrenme sürecindeki açıklarını kapatır, kendine güven duyması, akranları ile olumlu ilişkiler kurması için yardım eder. (www.tohumotizm.org.tr.,Erişim Tarihi 28 Ocak 2021) Gölge öğretmen kaynaştırma öğrencisine akademik olarak yardımcı olmasının yanı sıra öz yeterlik gibi kişisel özelliklerini de olumlu yönde etkiler (Montebon, 2015). Ancak KKTC'de yapılan bir çalışmada kaynaştırma öğrencilerinin eğitimine yeterli sayıda gölge öğretmen desteği sağlanamadığı, sağlandığı okullarda ise bir kısım sınıf öğretmenlerinin gölge öğretmeni kabul etmedikleri saptanmıştır (Sevim, Atasoy; 2019).

Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinden birinin gölge öğretmeni yalnızca sınav süreci ile ilişkilendirmesi gölge öğretmenlerin işlevleri konusunda bilgisinin sınırlı olduğunu düşündürmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde destek hizmetler ile iş birliğinde yaşadıkları güçlükler belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu rehber öğretmen ile iş birliğinde güçlük yaşamadıklarını, kolaylıkla ulaşabildiklerini ve kendilerine yardımcı olduklarını belirtmiştir. Kızıl (2007) Konya ilinde sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenler ile yaptığı araştırmada rehber öğretmenlerin sınıf öğretmenine olumlu yönde yardım sağlayan yardımcı uzmanlar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Batmaz ve Çermik (2019)'te okul rehberlik servislerinin, kaynaştırma eğitiminde profesyonel anlamda sınıf öğretmenleri için önemli bir destek olduğunu bildirmiştir. İlgili araştırmalar ve yapılan çalışma da rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde önemli bir role sahip olduğunu göstermiştir. Bu görüşün aksine Akcan (2013) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerden kaynaştırma eğitimiyle ilgili yeterli desteği alamadığını bildirmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden biri ise okulların kalabalık olmasına rağmen tek rehber öğretmen bulunduğunu bu yüzden kaynaştırma öğrencileri için ekstra bir çalışma rehber öğretmen tarafından yapılamadığını bildirmiştir. Batmaz ve Çermik (2019)'in çalışması da bu bulgu ile paralellik göstermektedir. MEB (2014)'in yayınlamış olduğu yönetmelikte ilkokullarda öğrenci sayısı 300, ortaokul, imam hatip ortaokulları ve anaokullarında öğrenci sayısı 150 ve daha fazla olanların her birine 1 rehber öğretmen, ortaöğretim kurumlarından öğrenci sayısı 150 ve daha fazla

olanların her birine 1 norm kadrosu verildiği görülmektedir. Bu bulgu aynı zamanda okullarda yeterli sayıda rehber öğretmen bulunmadığını göstermektedir.

Yapılan çalışmada sınıf öğretmenlerinin diğer meslek elemanları (psikiyatrist, dil konuşma terapisti vb.) ile iş birliğinde güçlük yaşadığı görülmüştür. İletişim ve iş birliği sağlayamayan öğretmenlerin yanı sıra sınırlı iş birliği sağlayan öğretmenlerin de psikiyatrist tarafından gönderilen öğretmen formu doldurdukları, taraflarına dönüş sağlanmadığı bulgular arasında yer almıştır.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin okul dışı eğitim (RAM, rehabilitasyon vb.) ile iş birliğinde güçlük yaşandığı görülmüştür. RAM ile iletişim kurma ve öğrencileri için randevu bulmada zorlandıklarını bildiren öğretmenlerin yanı sıra bir öğretmen ise RAM'ın tanılama sürecinden kaynaklı güçlük yaşadıklarını belirtmiştir. Akcan (2013)' ın yaptığı çalışmada öğretmenlerin çoğunluğu RAM'dan destek alamadıklarını belirtmiştir. Türk (2011) ve Akcan (2013)'ın araştırma sonuçları yapılan çalışmayı destekler niteliktedir.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde öğrenciler arası sosyal uyumla ilgili yaşadıkları güçlükler belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşadığı bir diğer güçlük sınıftaki öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerinin yetersizlikleri ile alay etmesinden kaynaklanmaktadır. Çalışmaya katılan iki öğretmen ise başlangıçta sosyal uyumda güçlük yaşandığını ancak öğrenciler ile rehberlik saatinde bu konuyu ele aldıkça öğrenciler arası sosyal uyumun kolaylaştığını belirtilmiştir. Kaynaştırma eğitiminde normal gelişim gösteren öğrenciler ile kaynaştırma öğrencisinin arasında sağlıklı iletişim kurulmasını sınıf öğretmeni sağlamalıdır (Ataman,1996) Normal gelişim gösteren öğrencilerden bazıları farklılıklara saygılıyken bazı öğrenciler ise küçük görmeyi yeğlerler. Sınıf öğretmeni bu konuda yetersizlik türleri hakkında normal gelişim gösteren öğrencileri bilgilendirmeli onlara rehberlik etmelidir (Batu ve Uysal, 2009). Bu araştırmada da özel gereksinimli öğrenci ile normal gelişim gösteren öğrenci arasında iletişimi sağlayan, normal gelişim gösteren öğrencileri bilgilendirmekle sorumlu sınıf öğretmenleri yer almış olup zamanla sosyal uyumu sağladıkları görülmüştür.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde okul idaresi ile iş birliğinde yaşadıkları güçlükler belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin okul ile iş birliğinde yaşadığı güçlükler arasında; okul idaresinin kaynaştırma hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması ve yönetmeliklere uygun şekilde kaynaştırma öğrencilerini sınıflara yerleştirmemesi yer almıştır. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusunda yalnız bırakılması kaynaştırma eğitimiyle ilgili yetersiz hissetmelerine ve olumsuz tutum geliştirmelerine neden olmaktadır (Avramidis and Norwich, 2002; Bradshaw, 2009; Cardona, 2009; Fakolade and Adeniyi, 2009; Fuchs, 2009-2010; Babaoğlan ve Yılmaz, 2010; Ünal, 2010; Boer et al.. 2011; Demir ve Açar, 2011; Hwang and Evans, 2011; Kuyini and Mangope, 2011; Kuzu, 2011). Kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması için öğretmenlere verilen destek oldukça önemlidir (Monsen, Ewing and Kwoka, 2014). Ayrıca Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (2006) kaynaştırma yoluyla eğitim alacak bireylerin bir sınıfa en fazla iki birey olacak şekilde eşit olarak dağılımının sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Bu çalışma kaynaştırma eğitiminde okul idaresinin sınıf öğretmenleriyle yeterli iş birliği sağlamadığını ortaya koymuştur.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde aile ile iş birliğinde yaşadıkları güçlükler belirlenmiştir.

Yapılan araştırmada sınıf öğretmenlerinin ailelerle iş birliği sağlamada güçlük yaşadığı; çocuğun durumunu kabullenmeme ve çocuğun durumuyla ilgili öğretmeni suçlama şeklinde sorunlarla karşılaşıldığı görülmüştür. Yılmaz (2015)'ın yaptığı araştırmada bu sonuca paralel olarak, kaynaştırma öğrencilerinin ebeveynleri çocuklarının özel durumlarını kabullenmedikleri belirtilmiştir. Güzel (2014)'in çalışmasında ise öğretmenlerin ailelerle iletişim problemi yaşadığı, ailelerin çocukları hakkında bilgi sahibi olmadığı sonuçlarına ulaşmıştır. Kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması için aile ve öğretmen iş birliği sağlanması gerekmektedir. Çünkü aileler, çocuğun okul dışı performansıyla ilgili öğretmene hem dönüt vermekte hem de çocuğun okul dışında var olan dünyasında da gelişimini desteklemesi gerekmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde fiziki ortam ile ilgili yaşadıkları güçlükler belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu kaynaştırma eğitiminin uygulandığı okulların fiziksel olarak yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Okullarda asansörlerin yer aldığını ancak kullanım dışı bırakılmasının bedensel engelli öğrencilerin sosyal gelişimini engellediği görüşü ortaya çıkmıştır. Yapılan

çalışmalarda yine okulun fiziksel olarak yetersizliği öğretmenlerin yaşadığı sorunlar arasında yer almıştır (Kaya, 2015; Demir ve Açar, 2011; Saraç ve Çolak, 2012; Gök, 2013; Güleryüz, 2014). Okullarda fiziksel koşulların özel gereksinimli öğrencilere uygun olarak düzenlenmesi bu öğrencilerin yeterlik algılarına olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde mesleki yeterlilik ile ilgili yaşadıkları güçlükler belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden yalnız birinin lisans eğitiminde özel eğitim/kaynaştırma ile ilgili ders aldığı, büyük çoğunluğunun özel eğitim/kaynaştırma ile ilgili ders almadığı ve mesleki yeterlilik anlamında bu yüzden güçlük yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenleri lisans eğitimlerinin çoğunlukla normal gelişim gösteren öğrencilere yönelik olduğunu, kaynaştırma öğrencisine nasıl davranacaklarını ve öğreteceklerini bilemediklerini bildirmişlerdir. Çınar (2020) çalışmasında sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarını incelemiştir. Çalışmanın bulgularına göre, sınıf öğretmenlerinin %60 gibi bir çoğunluğun kaynaştırma eğitimi ile ilgili herhangi bir eğitim almadığı çalışmayı destekler niteliktedir. Yapılan çalışmada, sınıf öğretmenlerinin BEP hazırlamada, öğrenciyi değerlendirmede yaşadığı güçlükler ele alındığında kaynaştırmayla ilgili yeterli bilgi birikimine sahip olmadıkları görüşü ortaya çıkmakta ve tüm bulgular tutarlılık göstermektedir.

Rehber öğretmenlerin BEP geliştirme birimiyle ilgili yaşadıkları güçlükler belirlenmiştir.

Çalışmaya katılan rehber öğretmenler BEP geliştirme biriminde yer alan diğer üyelerin görevlerini yerine getirmediğini, BEP geliştirme biriminin sadece kağıt üzerinde yer aldığını, BEP hazırlamayla ilgili sorumlulukların tamamen rehber öğretmene yüklendiğini bildirmişlerdir.

Yazıcıoğlu (2019)'nun araştırma bulgularına göre okul müdürlerinin BEP geliştirme birimine başkanlık etmediğini, okul idaresinin yasal sorumlulukları yerine getirmediğini ortaya koyarken rehber öğretmenlerin ise bu durumu sorun olarak bildirdiğini ve BEP geliştirme biriminden yalnızca kendilerinin sorumlu tutulur hale geldiğini bildirmiştir. Bu çalışma yapılan çalışmayla paralellik göstermektedir.

Yener (2019)'de yaptığı çalışmada kaynaştırma eğitiminde çalışan uzmanların BEP sürecindeki iş birliklerini incelemiştir. Bu çalışmaya göre yine okul müdürlerinin BEP geliştirme birimine başkanlık etmediği bildirilmiştir. Araştırmanın bu bulgusu yapılan çalışmayla tutarlılık göstermektedir fakat aynı çalışmada bazı rehber öğretmenlerin BEP toplantılarına katılmadığı ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (ÖEHY) (2018) belirtilen şekilde süreçte yer almadıklarını bildirmiştir. Araştırmanın bu bulgusu mevcut çalışmayla tutarlı değildir.

Rehber öğretmenlerin destek hizmetler ile ilgili yaşadıkları güçlükler belirlenmiştir.

Yapılan çalışmada rehber öğretmenler diğer meslek elemanları (dil konuşma terapisti, psikiyatrist vb.) ile iş birliği sağlayamadıklarını, psikiyatristlerin öğretmen formunu veli aracılığıyla gönderdiğini, sonraki süreçte kendilerine bilgi verilmediğini dile getirmişlerdir. Çalışmada yer alan çoğu sınıf öğretmeninin de diğer meslek elemanlarıyla iletişim ve iş birliği sağlayamadığı görülmüştür.

Çalışmaya katılan rehber öğretmenlerin çoğunluğu RAM ile iş birliğinde güçlük yaşamadıklarını, kolay iletişim sağladıklarını belirtmişlerdir. İş birliğinde güçlük yaşayan öğretmenler ise öğrenci tanılama sürecinin şeffaf olmadığını, yanlış tanılama yapabildiklerini ve öğrenci raporlarıyla ilgili taraflarına çok geç dönüş sağlandığını bildirmişlerdir. Eğitsel tanılama sürecinde yaşanan aksaklıklar, yanlış bilgilendirme veya mesleki yetersizlikler engelli bireyleri ve ailelerini de mağdur etmektedir (Kırbıyık, 2011). Güven ve Balat (2006)'ın rehber öğretmen ve RAM çalışanları ile kaynaştırma uygulamaları üzerine yaptığı çalışmada, RAM'ların rehber öğretmene ve aileye çocuğun değerlendirilmesiyle ilgili yeterli bilgi vermediğini ortaya koymuştur. Uçak (2017) çalışmasında katılımcı öğretmenler RAM, okul arasında yeterli iletişim ve iş birliğinin sağlanmadığını iletişimin daha sağlıklı olması gerektiği üzerinde durmuştur.

Araştırmada ailelerin RAM raporuna, değerlendirmeye olan olumsuz tutum ve kaygının azaltılması için RAM- rehber öğretmen ve sınıf öğretmeni iş birliğinin sağlanması önem arz etmektedir.

Rehber öğretmenlerin sınıf öğretmeni ile iş birliğinde yaşadıkları güçlükler belirlenmiştir.

Rehber öğretmenlerin, sınıf öğretmeniyle iş birliği sağlarken yaşadığı güçlükler genellikle sınıf öğretmenlerinin öğrencinin engel türü hakkında yeterli bilgiye sahip

olmaması ve öğrencinin engel türüne uygun şekilde davranılmaması olarak bildirilmiştir. Bu bulgu sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde mesleki yeterlilik ile ilgili yaşadıkları güçlüklerle örtüşmektedir. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin BEP hazırlamayla ilgili bilgi eksikliklerinin olması ve BEP hazırlamayı yük olarak görmesi de rehber öğretmenlerle iş birliğini engellediği yönündedir.

Rehber öğretmenin sınıf öğretmenine danışmanlık sunması, iyi bir iş birliği sağlaması kaynaştırma öğrencisinin gelişimi için oldukça önemlidir. Özel eğitim danışmanlığında sınıf öğretmenleri için, kaynaştırma öğrencisinin sosyal uyumunu arttırma, uygun sınıf iklimi oluşturma gibi konularda verilecek danışmanlık hizmeti kaynaştırma eğitimin daha nitelikli hale gelmesini sağlayacaktır (Batu ve Topsakal, 2003)

Rehber öğretmenlerin okul idaresi ile iş birliğinde yaşadıkları güçlükler belirlenmiştir.

Araştırmada kaynaştırma öğrencilerinin eğitimi konusunda okul idaresinin iş birliği konusunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bu görüşlerden ön plana çıkanı okul idaresinin iş birliği sağladığı, rehberlik ve kaynaştırma ruhu barındırdığı yönündedir. Diğer görüşler ise okul idaresinin iş birliği sağlamadığı hatta kaynaştırma için işleri zorlaştırdığı yönündedir. Okul idaresinin destek eğitim odasının açılması için iş birliği sağlaması, rehber öğretmen RAM'a öğrenci yönlendirirken sıcak bakmaması bildirilen görüşler arasındadır. Oysa MEB'in (18/05/2015 tarih ve 2015/15 sayılı genelgesinde kaynaştırma eğitim uygulamaları kapsamında yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için "Destek Eğitim Odası" açılması zorunlu kılınmıştır. Batu ve Kırcaali İftar (2011), Sucuoğlu (2006) okul yönetimini kaynaştırma eğitiminde yer alan önemli unsurlar arasında göstermektedir. Uzun (2009)'un kaynaştırma uygulamalarında ilköğretim okulu müdürlerinin rolü konulu çalışmasında, kaynaştırma eğitiminin başarısını etkileyen öğeler arasında okul yönetiminin verdiği destek olduğunu belirtmiştir. Okul idaresinin kaynaştırma eğitiminde hem sınıf öğretmenlerine hem de rehber öğretmenlere vereceği destek ile kaynaştırma eğitimindeki başarı ve nitelik artacaktır.

Rehber öğretmenlerin aile ile iş birliğinde yaşadıkları güçlükler belirlenmiştir.

Yapılan çalışmada rehber öğretmenler aileyle iş birliği sağlamanın önündeki en büyük engelin ailenin çocuğun durumunu kabul etmemesi olduğu şeklinde ifade etmişlerdir.

Yılmaz (2015) yaptığı araştırmada bu sonuca paralel olarak, kaynaştırma öğrencilerinin aileleri çocuklarının özel durumlarını kabul etmediklerini bu yüzden iş birliğini sağlamanın güç olduğunu belirtmiştir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise rehber öğretmenler öğrenciyi RAM'a yönlendirirken ailenin çekimser davranması, öğrenci için hazırlanacak raporun ciddi bir psikiyatrik bozukluk olarak algılandığı yönündedir. Parmaksız ve Gök (2017)'te gerçekleştirdiği çalışmada rehber öğretmenlerin aileler ile iş birliği sağlayamadığını, öğrenciyi RAM'a veya doktora yönlendirirken velinin tereddüt ederek kabul etmediğini ortaya koymuştur. Yüksel ve Tanrıverdi (2019)'nin yapmış olduğu çalışmada ise aileler çocuklarının tanı almasından sonra yalnızlaştıklarını ve çevrelerinden destek göremediklerini ortaya koymuştur. Bu bulgu ailelerin kaynaştırma eğitimine karşı çekimser kalma nedenlerini ortaya koyar niteliktedir. Kaynaştırma öğrencilerinin ailelerine psikolojik ve sosyal destek verilerek, ailenin çocuğu kabul süreci kolaylaştırılabilir ve aile çocuğun eğitim sürecinde aktif olarak rol alabilir. Böylelikle öğrenciyle ilgili alınacak kararlarda aile, okul, rehberlik birimi işbirliği temelli bir yol izlenmesiyle kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşacağı düşünülmektedir (Cavkaytar ve Diken, 2012).

Rehber öğretmenlerin mesleki yeterlilik ile ilgili yaşadıkları güçlükler belirlenmiştir.

Çalışmada yer alan rehber öğretmenlerin çoğunluğu mesleki yeterlilik anlamında güçlük yaşamadığını belirtirken güçlük yaşayan öğretmenlerin deneyim ve bilgi eksikliklerinin olduğu ortaya çıkmıştır. Sütçü (2007), Aydın ilinde gerçekleştirdiği çalışmada rehber öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileriyle ilgili kendilerini yeterli görmediklerini ortaya koymuştur. Literatür incelendiğinde de rehber öğretmenlerin sınıf içerisinde yaptıkları rehberlik faaliyetlerinde kaynaştırma öğrencilerinin faydalanamadıklarını gösteren çalışmalar mevcuttur (Batu, 2000; Öncül, 2003; Kırcaali- İftar, 2006; Sütçü, 2007; Phillips, 2008; Ünal, Saban, 2014). Bu çalışmalar ışığında rehber öğretmenlerin kaynaştırma eğitimiyle ilgili hizmet içi eğitimleri arttırılmalıdır.

5.2. Öneriler

1. Bu araştırmada kaynaştırma eğitiminde sınıf ve rehber öğretmenlerin yaşadıkları güçlükler belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin BEP hazırlamada ve uygulamada güçlük çektikleri saptanmıştır. BEP'lerle ilgili lisans eğitiminde detaylı bir eğitim verilmesi gerekmektedir. Ayrıca öğretmenlerin BEP'i sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından dolayı uygulayamadıkları da çalışmanın ortaya çıkan sonuçlarındadır. Okul idarelerinin yönetmeliklere uygun şekilde sınıflara kaynaştırma öğrencilerini yerleştirmesi önerilmektedir.

2. Akademik beceri öğretiminde öğrencinin dikkatini toplamada ve tanısına uygun şekliyle akademik beceri kazandırmada güçlük yaşanıldığı görülmüştür. Lisans eğitiminde yalnız normal gelişim gösteren öğrenciler için değil, sınıf öğretmenlerine kaynaştırma eğitimiyle ilgili yoğun bir program hazırlanması önerilmektedir.

3. Sınıf öğretmenleri akademik beceri öğretiminde uygun materyal bulamadığını dile getirmiştir. Bu materyalin temin edilmesi için Milli Eğitim Bakanlığının ve okul yönetimlerinin çalışma yapması önerilmektedir.

4. Kaynaştırma öğrencisinin değerlendirilmesinde sınıf öğretmenleri güçlük yaşadıklarını, öğrencilerin sınava olumsuz tepkiler verdiğini, gölge öğretmen bulunma gerekliliğini dile getirmişlerdir. Öğrencinin gelişimine uygun soru soru hazırlanması, öğrencinin sınav anında olumsuz tepkiler vermesiyle ilgili okul rehber öğretmenlerinin bu durumu çalışması önerilmektedir.

5. Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin rehber öğretmenle iş birliği sağladığı dile getirilmiştir. Fakat okullarda yeterli sayıda rehber öğretmen bulunmaması kaynaştırma eğitimi için iş birliğini güç hale getirmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının okulda yer alan öğrenci sayısıyla doğru orantılı olacak şekilde rehber öğretmen ataması gerekmektedir.

6. Sınıf öğretmenleri diğer meslek elemanlarıyla iş birliği sağlamada güçlük çektiklerini, taraflarına psikiyatristlerin form ilettiğini fakat kendilerine herhangi bir bilgi verilmediği dile getirilmiştir. Diğer meslek elemanlarının kaynaştırma öğrencisiyle ilgili sınıf öğretmenlerine bilgilendirme yapması önerilmektedir.

7. Sınıf öğretmenleri RAM ile iş birliği sağlayamadıklarını, öğrencileri için randevu bulamadıklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca öğrenci tanılama sürecinde öğretmen görüşlerinin yeterince dikkate alınmadığı bildirilmiştir. İlçelerde yer alan RAM sayısının arttırılması, RAM'ların işlevselliğinin arttırılması önerilmektedir.

8. Öğrenciler arası sosyal uyumun sağlanmasında güçlük yaşandığı görülmüştür. Bununla ilgili rehberlik faaliyetlerinin arttırılması önerilmektedir.

9. Okul idarelerinin kaynaştırmaya ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıkları araştırmanın bulguları arasında yer almıştır. Ayrıca okul idaresi yönetmeliklere uygun şekliyle kaynaştırma öğrencilerini yerleştirmediği için sınıf içerisinde güçlük yaşayan öğretmende çalışmakta yer almaktadır. Bu nedenle; okul idarelerine kaynaştırmayla ilgili hizmet içi eğitimler düzenlenmesi okulların denetlenmesi gerekmektedir.

10. Sınıf öğretmenleri ailelerin çocuğun durumunu takip etmediğini, ailelerin iş birliğinde dirençli olduklarını dile getirmişlerdir. Katılımcılar ailelerin kaynaştırma eğitimine dahil olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda ailelerin kaynaştırma eğitiminin bir parçası olması için etkinliler düzenlenmeli, rehberlik servisi bilgilendirici çalışmalar yapmalıdır.

12. Araştırmada okulların fiziki ortamlarının yeterli olmadığı, bedensel engelli öğrencilerin yer aldığı okullarda asansörlerin kapalı olduğu dile getirilmiştir. Bu eksikliklerin giderilmesi kaynaştırma eğitiminin başarısını arttıracaktır.

13. Mesleki yeterlik anlamında sınıf öğretmenleri lisans eğitiminde kaynaştırmaya ilişkin yeterli ders ve staj görmedikleri için güçlük yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Sınıf öğretmenliği lisans programlarında kaynaştırma eğitimiyle ilgili dersler konulması ve stajlarını da kaynaştırma öğrencilerinin yer aldığı sınıflarda yapması önerilmektedir.

14. Sınıf ve rehber öğretmenlerin "yeterlilik algısı", ailelerle ilgili "tükenmişlik" konularında lisansüstü çalışmalar yapılabilir.

15. Kaynaştırma eğitiminde yaşanan güçlüklerle ilgili nitel ve nicel çalışmaların yanı sıra okul-aile iş birliğine dayalı deneysel çalışmaların yapılması önerilmektedir.

6. KAYNAKÇA

Akcan, E. (2013). Genel Eğitim Sınıflarındaki Kaynaştırma Öğrencileri İçin Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Belirlenen Eğitim-Öğretim Etkinliklerinin Uygulanma Düzeyinin Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (Danışman: Yrd.Doç.Dr. Lütfü Ilgar).

Akçamete,G. (2013). Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Kaynaştırma Modeli Geliştirme Projesi. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, Ankara.

Akkoyun, A. (2007). Rehberlik Ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Personelinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri (Batı Karadeniz Bölgesi Örneği). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı, Bolu, (Danışman: Yrd.Doç.Dr. Emine Eratay)

Angeloska Galevska, N., Ilić Pešić, M. (2018), "Assessing Children with Special Educational Needs in the Inclusive Classrooms", Lodging the Theory in Social Practice (eds. McDermott, J. C., Cotic, M. & Kozuh, A.). Los Angeles: Education Department, Antioch University. pp. 89-100

Anke de Boer, Sip Jan Pijl and Alexander Minnaert, 2010) European Journal of Special Needs Education Vol. 25, No. 2, May 2010, 165–181 Attitudes of parents towards inclusive education: a review of the literature

Ataman, A. (1996). Öğretmen Yetiştiren Eğitim Fakültelerine Öğretim Elemanı Yetiştirilmesi Ve Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi. Yeni Türkiye (Eğitim Özel Sayısı), 2 (7), 382-389.

Avcıoğlu, H. (2011). Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlamaya İlişkin Görüşleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi, 12(1), 39-53

Avramidis, E., & Norwich, B. (2002). Teachers' Attitudes Towards İntegration/ İnclusion: A Review Of Literature. European Journal Of Special Education, 17 (2), 129-147.

Aykara, A . (2011). Kaynaştırma Eğitimi Sürecindeki Bedensel Engelli Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyenetmenler Ve Okul Sosyal Hizmeti . Toplum ve Sosyal Hizmet , 22(1) , 63-84 .

Babaoğlan, E.,Yılmaz, (2010). Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimindeki Yeterlilikleri. Kastamonu Eğitim Dergisi, 18 (2), 345-354.

Balo, E. D. (2015). ‘‘İlkokullarda Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri’’. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Elazığ, (Danışman: Yrd.Doç.Dr. Muammer Bahşi)

Batmaz, G , Çermik, H . (2019). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Yaptıkları Öğretimsel Düzenlemelerde Karşılaştıkları Engeller ve Aldıkları Destekler Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi , 5 (1) , 27-38 .

Batmaz, G. (2017), Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Yaptıkları Öğretimsel Düzenlemeler, Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Denizli, (Danışman: Doç. Dr. Hülya Çermik).

Batu, S, Kırcaali- Iftar, G. (2016). Kaynaştırma. Kök Yayıncılık, Ankara

Batu, S. (2000). Özürlü Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş Ve Önerileri. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Batu, S. (2008). Başarılı Bir Kaynaştırma İçin Öğretmenlerin Sınıfta Yapabilecekleri. Ilköğretim Eğitimci Dergisi, 18, 26-27.

Batu, S., & Topsakal, M. (2003). Özel Eğitim Danışmanlığı Süreci Ve Bir Danışmanlık Örneği. Özel Eğitim Dergisi, 4(1), 19-29.

Batu, S., Kırcaali İftar, G. (2011). Kaynaştırma (6.Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.

BATU, S., UYSAL, A. (2009). Günümüz Sınıflarına Engelli Çocukların Katılımını Destekleme. G.Akçamete (Ed.), Özel

Bender, W. N., Vail, C. O. ve Scott, K. (1995). Teachers’ Attitudes Toward Increased Mainstreaming: Implementing Effective Instruction For Students With Learning Disabilities. Journal Of Learning Disabilities, 28(2), 87-94.

Bilen, E. (2007). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri Ve Çözüm Önerileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, İzmir, (Danışman: Yrd.Doç.Dr. Alev Girli)

Can, E. ve Gündüz, Y. (2012). "Determining Classroom Teachers' Opınıons Towards Inclusive Education". IV. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi. Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İstanbul, 1384-1397,4-7 Mayıs.

Cavkaytar, A. ve Diken, İ. H. (2005). Özel Eğitime Giriş. Ankara: Kök Yayıncılık.

Çalışmaların İncelenmesi. Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

Çay, E , Yıkmış, A , Sola Özgüç, C . (2020). Özel Eğitimde Teknoloji Kullanımına İlişkin Özel Eğitim Öğretmenlerinin Deneyim ve Görüşleri . Eğitimde *Nitel Araştırmalar Dergisi* , 8 (2) , 629-648.

Çınar,S. (2020). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumu. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği, İstanbul, (Danışman: Dr.Öğr.Üyesi. Cevdet Şanlı).Darıca, N. (1992). "Özürlü Çocukların Eğitiminde Entegrasyonun Önemi". 1. Ulusal Özel Eğitim Kongresi, 183-185, Ya-PA Yayınları, Istanbul.

Dede, (1996). Özel Eğitim Hakkında Salamanca Bildirisi. Özel Eğitim Dergisi, 2(2), 91-94.

Demir, M. K., Açar, S. (2011). Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Tecrübeli Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi,* 19(3), 719-732.

Deretarla-Gül, E., Dikici-Sığırtmaç, A., (2008). Okul Öncesinde Özel Eğitim. 1. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara.

Diler, N. (1998). Kaynaştırma Kavramı, Kaynaştırma Uygulamaları Ve Etkili Kaynaştırma İçin Yapılması Gerekenler. 8. Ulusal Özel Eğitim Kongresi, Edirne.

Evyapan,G. (2020), Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Öz-Yeterlilik Algı Düzeyleri Ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hakkındaki Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları Ve Öğretim Anabilim Dalı, Balıkesir, (Danışman: Doç. Dr. Kemal Oğuz Er)

Fakalode,O., & Adeniyi,S., (2009). Attitude of Teachers Toward the Inclusion of Children with Special Needs in the General Education Classroom: The Case of Teachers in Selected Schools in Nigeria. The Journal of the International Association of Special Education, 10 (1), 60-64

Ficus, E., D. And Mandell, C., J. (2002) Developing Individualized Education Programs. (Çev. H.G. Şenel & E. Tekin,). (Ed. Akçamete) 2. Baskı, Ankara. Akıl Yayınları

Fransisco, M., Hartman,M., Wang,Y. (2020). Inclusion and Special Education, *Education Sciences*, USA.

Gause, C. P. (2011) Diversity, Equity And İnclusive Education: A Voice From The Margins. Rotterdam, Sense Publishers.

Gibb, G., Young, J., Allred, K., Dyches, T., Egan, M., & Ingram, C. (1997). A Team Based Junior High İnclusion Program: Parents Perceptions And Feedback. Remedial And Special Education, 18, 243-

Goodrow, M. (2017). A Study of Teachers' Challenges with the Inclusion of Middle and High School Students with Autism, Doctora Thesis, Doctoral Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Education ,Walden University. (Chief Academic Officer Eric Riedel, Ph.D.)

Gottlieb, J., & Leyser, Y. (1996). Attitudes Of Public School Parents Toward Mainstreaming: Changes Over A Decade. Journal Of Insructional Psycholgy, 23(4), 12-28.

Gök, R. 2013. Kaynaştırma Eğitimi Öğrencisi Bulunan İlkokul Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları Zorluklar Ve Bu Zorluklarla Başa Çıkma Yöntemleri, Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Antalya, (Danışman: Doç. Dr. Ali Sabancı).

Gözün, Ö., Yıkmış, A. (2004). Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 65-77.

Green, S.K., and M.R. Shinn. 1995. Parent attitudes about special education and reintegration. Exceptional Children 61: 269–81.

Güleryüz, B., Özdemir, M. (2015) Sınıf Öğretmenlerinin Ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 8(3), 53-64

Gümüşkaya, Ö. (2018). Bütünleştirmede İşbirliği: Tanımı, Önemi, Türleri. İçinde: Özel Eğitimde Bütünleştirme. Çitil, M. (Ed.), Ankara: Vize Akademik Yayınları, s:75-101.

Gürgür, H. (2015). İşbirliği Süreci. İçinde: İlköğretimde Kaynaştırma. (3.Baskı), Ankara: Pegem Akademik Yayınları, s: 231-257.

Gürkan, M. (2010, Eylül). Okullarımızda 3N (Neden, Nasıl, için) Kaynaştırma. MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yönetici Aile-Öğretmen Kılavuzu.

Gürsel,O., ve Vuran, S. (2010). İlköğretimde kaynaştırma. İçinde: İ. Diken (Ed.), Değerlendirme ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarını Geliştirme. (s. 194-230). Ankara: Pegem Akademi.

Güven, Y , Balat, G . (2013). Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Rehber Öğretmenler Ve Rehberlik Araştırma Merkezi Çalışanlarının Görüşleri . Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 24 (24) , 95-108.

Güzel, N. (2014). "Kaynaştırma Öğrencisi Olan İlköğretim Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yaşadıkları Sorunlar (Beykoz İlçesi Örneği)". Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (Danışman: Yrd.Doç.Dr. Mustafa Otrar).

Hemann, J. (2007). Inclusion of Special Needs Students İnto The Regular Education Classroom, Graduate Research, University of Northern Lowa, USA.

Hobbs,T.,&Westling,D.L.(1998).Promoting Sucessful İnclusion Through Collaborative Problem- Solving. Teachıng Exceptional Children. 31(2),12-19.

Irmak (2019). 1997 – 2017 Yılları Arasında Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya (Danışman: Doç.Dr. Sabahattin Çiftçi).

Karaca, M. A. (2018). Kaynaştırma Eğitimi Programının Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Mesleki Yeterliliklerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Konya, (Danışman: Prof. Dr. Hakan Sarı).

Kargın, T , Acarlar, F , Sucuoğlu, B . (2003). Öğretmen, Yönetici Ve Anne-Babaların Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi . Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi , 4 (02) , 55-76 .

Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi Ve İlkeleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 5(2), 1-13.

Kargın, T. (2007). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Hazırlama Ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,* 8 (1), 1-13.

Kargın, T. ve Sucuoğlu, B. (2006). Ilköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları. Morpa Yayıncılık,

Kewaza,S. Welch,M. (2013). Big Class Size Challenges: Teaching Reading in Primary Classes in Kampala, Uganda's Central Municipality, US-China Education Review A, ISSN 2161-623X Vol. 3, No. 5, 283-296

Kırbıyık M. E. (2011). Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunda Görevli Rehber Öğretmenlerin Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama Sürecine İlişkin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak (Danışman: Yrd.Doç.Dr.Arzu Taşdelen Karçkay)

Kırcaali-Iftar, G. (1998). Kaynaştırma Ve Destek Hizmetleri. Süleyman Eripek (Ed). Özel Eğitim. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Kuzgun, Z. (2019). Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireylerin Tanılama Sürecinde Karşılaşılan Güçlüklerle İlgili Rehberlik Araştırma Merkezi (Ram) Personelinin Görüşlerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı, Konya,(Danışman: Prof. Dr. Hakan Sarı)

MEB (1997). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.* Resmi Gazete. 23011: 6 Haziran 1997 .

MEB (2006). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği Resmi Gazete. 26184: 31 Mayıs 2006.

MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018). Resmî Gazete Sayı: 30471.

MEB. (2000). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

MEB. (2017). *"Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi"* Özel Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

MEB. Ankara (Ekim, 2010) Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım El Kitabı.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2014). Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği.

Monsen, J. J., Ewing, D. L., Kwoka, M. (2014). Teachers' Attitudes Towards İnclusion, Perceived Adequacy Of Support And Classroom Learning Environment. *Learning Environments Research,*17(1), 113-126.

Montebon, Darryl Roy T. (2016). Shadow education: Effects On Students' Self-Efficacy in Science, International Journal of Research Studies in Education 2016 January, Volume 5 Number 1, 31-40

OECD (1995). Integrating Students With Special Needs İnto Mainstream Schools. Paris: Oecd Publications.

Orhan, M. (2010). Okul Öncesi Kaynaştırma Öğrencileriyle Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Beceri Ve Problem Davranışlarının Düzeyi İle Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı, Eskişehir (Danışman: Doç.Dr.Halil İbrahim Diken).

Öncül, N. (2003). Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Zihin Özürlü Öğrencinin Bulunduğu Sınıfta Normal Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi ,Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Eskişehir (Danışman: Yrd.Doç.Dr. Sema Batu).

Özaydın, L., Çolak, A., (2011). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine ve Okul Öncesi Eğitimde Kaynaştırma Eğitimi Hizmet İçi Eğitim Programına İlişkin Görüşleri. *Eğitim ve Insan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 189-226.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (T.C Resmi Gazete 18 Ocak 2000)

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2015). *Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları.*

Özgüneş, A. (2016). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Sınıfında Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşleri.: Girne Amerikan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Girne (Danışman: Yrd.Doç.Dr. Ülkü Pişkin Abdioğlu).

Özgüven, İ. E. (2004). Özel eğitimde rehberlik. G. Can (Ed.) Rehberlik. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları *Kılavuz kitabı.* Ankara: MEB.

Pamuk, Y. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir

Parmaksız, İ , Gök, A . (2018). Okul Psikolojik Danışmanlarının Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesinde Karşılaştıkları Güçlükler . Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , (47) , 247-265

Philips, L., & Sapona, R. H. (1999). Developing Partnerships İn İnclusive Education: One School's Approach. Intervention İn School And Clinic 30(5), 44 – 58.

Richard A. Shade & Roger Stewart (2001) General Education and Special Education Preservice Teachers' Attitudes Toward Inclusion, Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth, 46:1, 37-41, DOI: 10.1080/10459880109603342

Sadioğlu, Ö. (2011). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya İlişkin Sorunları, Beklentileri ve Önerilerine Yönelik Nitel Bir Araştırma, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Bursa (Danışman: Prof. Dr. Asude Bilgin)

Salend, S. J. (2011) Creating İnclusive Classrooms: Effective And Reflective Practices (Seventh Edition). Boston, MA: Pearson.

Sanır, H. (2009). Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Öğrencilerin Akademik Öğrenme İle İlgili Karşılaştıkları Güçlüklerin Öğretmen Ve Aile Görüşlerine Göre İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Konya (Danışman:Yrd.Doç.Dr. Hasan Bozgeyikli)

Saraç, T., Çolak, A. (2012) Kaynaştırma uygulamaları sürecinde ilköğretim sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüş ve önerileri. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(1), 13-28.

Sevim, C , Atasoy, R . (2020). Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Kaynaştırma Uygulamalarının Değerlendirilmesi . Milli Eğitim Dergisi , 49 (228) , 215-239 . Smith, T.E.C., Polloway, E.A., Patton, J.R. ve Dowdy, C.A. (2001). Teaching students with special needs in inclusive settings. (3. basım), Boston: Allyn ve Bacon.

Sucuoğlu, B. (2006), Etkili kaynaştırma uygulamaları, Ekinoks Yayınları, Ankara.

Sucuoğlu, B., Kargın, T. (2010). Ilköğretimde kaynaştırma uygulamaları. Ankara. Kök Yayıncılık.

Sucuoğlu, B . (2004). Türkiye'de Kaynaştırma Uygulamaları: Yayınlar/Araştırmalar Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi , 5 (02)

Sütçü, Z. (2007). Yasal Düzenlemeler Açısından Rehber Öğretmenlerin / Psikolojik Danışmanların Özel Eğitimle İlgili Görevlerini Uygulamaya Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Konya (Danışman: Yrd.Doç.Dr. Hakan Sarı)

Thawala, S. (2015). Challenges Encountered by Teachers in Managing İnclusive Classroom in Swaziland. Mediterranean Journal of Social Sciences, Vol (6), No (1), Rome Italy.

Tohum Otizm Vakfı www.tohumotizm.org.tr.,Erişim Tarihi 28 Ocak 2021

Turhan, C. (2007), Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, (Danışman: Doç. Dr. Elif Tekin-İftar).

Türk, N. (2011). İlköğretim Okullarında Uygulanan Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Sosyolojik Bir Araştırma (Denizli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Isparta, (Danışman: Doç. Dr. Kamil Kaya).

Uysal, A. (2003). Kaynaştırma Uygulaması Yapan Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri. 13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi, Ankara: Kök Yayınevi.

Uzun, G. (2009), Kaynaştırma Uygulamalarında İlköğretim Okulu Müdürlerinin Rolü ve Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş ve Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ali Temel).

Ünal, F , İflazoğlu Saban, A . (2014). Kaynaştırma Uygulamasına Devam Eden Engelli Öğrencilerin Velilerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumları-II . Çukurova Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 23 (1) , 466-417 .

Walther – Thomas, C. Korinek, L., & McLaughlin, V. L. (1999). Collaboration to support students' success. Focus on Exceptional Children, 32(3), 1 – 18.

Yaman, E . (2006). Eğitim Sistemindeki Sorunlardan Bir Boyut: Büyük Sınıflar Ve Sınıf Yönetimi . Türk Eğitim Bilimleri Dergisi , 4 (3) , 261-274

Yazıcıoğlu, T. (2018). Kaynaştırma Uygulamalarının Tarihsel Süreci Ve Türkiye'de Uygulanan Kaynaştırma Modelleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi,* 8(1), 92- 110.

Yazıcıoğlu,T. (2019).Rehberlik Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Biriminin İşleyişine İlişkin Görüşleri.Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

Yener, C. (2019). Kaynaştırma Öğrencileri İle Çalışma Yapan Uzmanlar Arasındaki BEP Sürecindeki İşbirliğinin Uzman Ve Aile Görüşlerine Dayalı Olarak Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Zihin Engelliler Eğitim Anabilim Dalı, Ankara (Danışman: Dr.Öğr.Üyesi. Eylem Dayı).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (10. Baskı) Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Yılmaz, E. (2015), Bir İlkokuldaki Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Eskişehir, (Danışman: Doç. Dr. E. Sema Batu).

Yılmaz, E., Batu, E. (2016). Farklı Branştan İlkokul Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, Yasal Düzenlemeler Ve Kaynaştırma Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri. *Ankara Özel Eğitim Dergisi,* 17 (03), 247-268.

Yılmaz, M.F. (2013).Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının (BEP) uygulanmasında İlköğretim Kurumlarında görev yapan yöneticilerin karşılaştıkları engellerin İncelenmesi (Gaziantep İli Merkez İlçeleri Örneği), Yüksek Lisans Tezi, , Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Gaziantep (Danışman: Prof. Dr. İbrahim Yıldırım).

Yin, R. (1984). Case Study Research: Design And Methods. (3. Basım). California: Sage Publications

Yorulmaz (2015). Kaynaştırma Eğitimi Veren İlkokul Ve Ortaokul Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitiminde Karşılaştığı Problemler Batman İl Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep (Danışman: Yrd.Doç.Dr. Hüseyin Fazlı Ergül).

Yüksel, H., & Tanrıverdi, A. (2019). Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Olan Ailelerin Yaşadıkları Sosyal Sorunlar Ve Baş Etme Yolları. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 20(3), 535-559.

7. EKLER

Ek-1. Etik Kurul Belgesi

BİRUNİ ÜNİVERSİTESİ
"Bilimin Geleceği"

30/10/2020

BİRUNİ ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Sayın Prof. Dr. Tevhide KARGIN ve Dr. Öğr. Üyesi Atlas Ayşe BOGENÇ,

Biruni Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu tarafından yapılan inceleme sonucunda, kurulumuzun 07.02.2020 tarihli toplantısında değerlendirilen ve oybirliğiyle 2020/37-07 nolu etik yönden uygunluk kararı alınan araştırma projesi konusunun **"Kaynaştırma Eğitiminde Sınıf ve Rehber Öğretmenlerinin Yaşadıkları Güçlüklerle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi"** olarak değiştirilmesinin, kurulumuzun **30.10.2020** tarihli toplantısında etik yönden **uygun** olduğuna karar verilmiştir.

Prof. Dr. Ahmet BELCE
Etik Kurul Başkanı

T. C.
BİRUNİ ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURUL KARARI

Tarih: 30.10.2020 Toplantı Sayısı: 44	Karar No: 2020/44-**21** Kurulumuzun 07.02.2020 tarihli toplantısında değerlendirilen ve oybirliğiyle 2020/37-07 nolu etik yönden uygunluk kararı ile Prof. Dr. Tevhide KARGIN ve Dr. Öğr. Üyesi Atlas Ayşe BOGENÇ'in yürüttüğü **"Kaynaştırma Öğrencilerinin Eğitiminde Sınıf ve Rehber Öğretmenlerinin Yaşadıkları Güçlüklerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi"** konulu araştırma projesi ilgili talep dilekçesi incelenmiş olup, yapılan inceleme sonucunda araştırma konusunun: **"Kaynaştırma Eğitiminde Sınıf ve Rehber Öğretmenlerinin Yaşadıkları Güçlüklerle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi"** olarak değiştirilmesinin etik yönden **uygun** olduğuna karar verildi.

ÜYELER

Adı soyadı /Unvan	Alanı	Bölümü	İmza
Prof. Dr. Ahmet BELCE (Etik Kurul Başkanı)	Tıp Fakültesi	Tıbbi Biyokimya A. B. D.	
Prof. Dr. Leman ŞENTURAN (Etik Kurul Başkan Yrd.)	Sağlık Bilimleri Fakültesi	Hemşirelik Bölümü	
Prof. Dr. Fatma ÇELİK (Üye)	Sağlık Bilimleri Fakültesi	Beslenme ve Diyetetik Bölümü	
Doç. Dr. Şölen HİMMETOĞLU (Raportör)	Tıp Fakültesi	Tıbbi Biyokimya A. B. D.	
Doç. Dr. Burcu KARADUMAN (Üye)	Diş Hekimliği Fakültesi	Periodontoloji A. B. D.	
Doç. Dr. Zeynep HOŞBAY (Üye)	Sağlık Bilimleri Fakültesi	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü	
Dr. Öğr. Üyesi Görsev SÖNMEZ BORAN (Üye)	Eğitim Fakültesi	İngilizce Öğretmenliği Bölümü	

Ek-3. Gönüllü Olur Formu

Değerli öğretmenim,

Sizi **" Kaynaştırma Öğrencilerinin Eğitiminde Sınıf ve Rehber Öğretmenlerin Yaşadıkları Güçlüklerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi"** başlıklı bir **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Araştırmanın amacı, İstanbul'da bulunan ilköğretim okullarında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf ve rehber öğretmenlerin, kaynaştırma eğitimine ve uygulamalarına ilişkin yaşadığı güçlüklerin incelenmesidir. Böylece kaynaştırma eğitiminde öğretmenlerin yaşadığı güçlüklerin çözümü için ileri ki araştırmalara ışık tutabilir. Elde edilecek verilerin bilimsel alana katkı sağlaması ve bu doğrultuda yapılacak çalışmalara ışık tutması amaçlanmıştır. Araştırma

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama hakkına sahipsiniz. **soruları yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır Size sorulan soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Formda yanlış ya da doğru cevap yoktur. Düşüncelerinizi içtenlikle belirtebilirsiniz. Görüşlerinizin çok değerli olduğunu düşünüyor ve teşekkür ediyorum.

.

Ek-4. Kişisel ve Mesleki Bilgi Formu

Aşağıda kişisel bilgilerle ilgili sorulara yer verilmiştir. Lütfen durumunuz uygun seçeneği işaretleyiniz.

1. Mezun Olduğunuz Bölüm?

Sınıf Öğretmenliği ( ) PDR ( ) Üstün zekalılar öğretmenliği ( ) Diğer ( )

2. Eğitim Düzeyiniz?

Öğretmen Okulu ( ) Lisans ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora ( )

3. Mesleki Kıdem Yılınız (Yıl Olarak)?

1-5 ( ) 6-10 ( ) 11-15 ( ) 16-20 ( ) 21 ve Üzeri ( )

4. Lisan eğitiminizde "Özel Eğitim – Bütünleştirme" herhangi bir ders aldınız mı?

Evet ( ) Hayır ( )

5. Özel Eğitim ve Bütünleştirme konularında hizmet içi eğitim kurslarına katıldınız mı ?

Evet ( ) Hayır ( )

6. Özel Eğitim alanı ile ilgili güncel gelişmeleri takip ediyor musunuz?

Evet ( ) Hayır ( )

7. Özel Eğitim alanı ile ilgili MEB'in yayınladığı yönetmenlikleri takip ediyor musunuz?

Evet ( ) Hayır ( )

8. Sınıfınızda yetersizlik türleri hangileridir?

Öğrenme Güçlüğü ( ) Zihinsel Yetersizlik ( ) Fiziksel Yetersizlik ( )

İşitme Yetersizliği ( ) Görme Yetersizliği ( ) Dil ve Konuşma Bozukluğu ( )

Dikkat eksikliği ve Hiperaktivite ( ) Otizm ( ) Down Sendromu ( )

Özel yetenekli çocuklar ( ) Diğer ( )

9. Sınıfınızda kaç tane kaynaştırma öğrencisi mevcuttur?

1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4+ ( )

10. Sınıfınızda kaç öğrenci vardır?

10-20 ( ) 21-30 ( ) 31-40 ( ) 41-50 ( ) 51-60 ( )

11. Daha önce kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıfta derse girdiniz mi?

Evet ( ) Hayır ( )

12. Kaynaştırma öğrencisi sınıfa yerleştirilmeden önce size bilgilendirme yapıldı mı?

Evet ( ) Hayır ( )

13. Kaynaştırma öğrencisinin okul dışında aldığı destek eğitimi var mı?

Evet ( ) Hayır ( )

Ek-5. Rehber Öğretmen Görüşme Soruları

1. Kaynaştırma eğitiminde öğrencinin ailesi ile işbirliğinde yaşanılan güçlükler neler? Çözüm önerileriniz nedir?

2. Kaynaştırma öğrencisinin sınıf öğretmeni ile işbirliğinde yaşanılan güçlükler ve çözüm önerileriniz nelerdir?

3. Okul yönetimi ile işbirliğinde yaşadığınız güçlükler neler? Çözüm önerileriniz nelerdir?

4.Mesleki anlamda yaşanılan güçlükler ve çözüm önerileriniz nedir?

5.RAM ile iletişim ve işbirliğinde yaşanılan güçlükler ve çözüm önerileriniz nedir?

6.BEP geliştirme biriminin işleyişinde yaşanılan güçlükler ve çözüm önerileriniz nedir?

7. Kaynaştırma öğrencisinin destek aldığı diğer meslek elemanlarına (psikolog, psikiyatr, dil konuşma terapisti iletişim ve iş birliğinde ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz? Çözüm önerileriniz nedir?

8. Diğer yaşanılan güçlükler nelerdir?

Ek-6. Sınıf Öğretmeni Görüşme Soruları

1. Kaynaştırma eğitiminde öğretim sırasında yaşanan güçlükler nelerdir?

A. BEP planını hazırlama ile ilgili neler yapıyorsunuz güçlük yaşıyor musunuz?

B. BEP uygulamada nasıl güçlükler ile karşılaşıyorsunuz?

C. Akademik becerilerin öğretiminde ne gibi güçlüklerle karşılaşıyorsunuz?

D. Öğretim materyalini uyarlamada nasıl güçlükler ile karşılaşıyorsunuz?

E. Öğrenciyi değerlendirirken nasıl güçlükler yaşıyorsunuz?

2. Destek Eğitim Hizmetleriyle İlgili Nasıl güçlükler yaşıyorsunuz?

A. Kaynaştırma öğrencisinin rehber öğretmeni ile işbirliğinde yaşanılan güçlükler nelerdir?

B. RAM ve diğer destek özel eğitim kurumu ile iletişim ve işbirliğinde yaşanılan güçlükler ve çözüm önerileriniz nelerdir?

C. Kaynaştırma öğrencisinin destek aldığı diğer meslek elemanlarına (psikolog, psikiyatr, dil konuşma terapisti iletişim ve iş birliğinde ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz?

3. Öğrenciler arası sosyal uyumla ilgili nasıl güçlükler ile karşılaşıyorsunuz?

4. Kaynaştırma eğitiminde öğrencinin ailesi ile işbirliğinde nasıl güçlüklerle karşılaşıyorsunuz?

5. Okul yönetimi ile işbirliğinde yaşadığınız güçlükler neler?

6.Mesleki anlamda nasıl güçlüklerle karşılaşıyorsunuz?

7. Kaynaştırma Eğitiminde yaşanan güçlüklere çözüm önerileriniz nelerdir ?

9. İNTİHAL RAPORU

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE SINIF VE REHBER ÖĞRETMENLERİN YAŞADIKLARI GÜÇLÜKLERLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

ORİJİNALLİK RAPORU

%16	%13	%5	%11
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	%1
2	Submitted to Ankara University Öğrenci Ödevi	%1
3	Submitted to Erciyes Ãniversitesi Öğrenci Ödevi	%1
4	Submitted to Mersin Ãniversitesi Öğrenci Ödevi	%1
5	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	%1
6	dergipark.ulakbim.gov.tr İnternet Kaynağı	%1
7	dergipark.gov.tr İnternet Kaynağı	%1
8	acikerisim.pau.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	%1